

Р.Т.НАРАЛИЕВА., Г.А.ТАСТЕМИРОВА, Г.Т.ТІЛЕУЖАНОВА

ҚАЗАҚ ТІЛІ

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті
ЖОО-ға дейінгі білім беру факультетінің шетелдік тыңдаушыларына
арналған оқу құралы

ӘЛ-ФАРАБИ атындағы ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

ҚАЗАҚ ТІЛІ

ЖОО-ға дейінгі білім беру факультетінің шетелдік тыңдаушыларына
арналған оқу құралы

Алматы
«Қазақ университеті»
2017

ӘОЖ
КБЖ

Қ

*Баспаға әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті
ЖОО-ға дейінгі білім беру факультетінің
Ғылыми кеңесі мен Редакциялық баспа кеңесі
шешімімен ұсынылған
(№ хаттама наурыз 2017жыл)*

П і к і р ж а з ғ а н д а р :

филология ғылымдарының докторы,
филология ғылымдарының докторы, профессор А.Тымболова
филология ғылымдарының кандидаты, доцент

**Жалпы редакциясын басқарған
аға оқытушы *Р.Т.Наралиева***

«Қазақ тілі». ЖОО-ға дейінгі білім беру факультетінің шетелдік
тыңдаушылар бөліміне арналған оқу-әдістемелік құрал/ Р.Т Наралиева,
Г.А.Тастемірова, Г.Т.Тілеужанова; жалпы ред.басқ. Р.Т.Наралиева. –
Алматы: Қазақ университеті, 2017. – б.

ISBN

Қазақ тілі оқу құралы ЖОО-ға дейінгі білім беру факультетінің АИР
тыңдаушыларына арналған. Шетелдік тыңдаушыларға қазақ тілінің
фонетика саласынан білім бере отырып, тілдің бастапқы деңгейін меңгертуді
және олардың сөздік қорын дамытуды және тіл мәдениетін арттырумен
қатар, еліміздің жоғары оқу орындарына түсуге дайындауды мақсат етеді.

ӘОЖ
КБЖ

©Наралиева Р.Т., Тастемірова Г.А.,
Тілеужанова Г.Т.

ISBN

© Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ, 2017

КІРІСПЕ

Бұл оқу құралы жоғары оқу орнына дейінгі білім беру факультетінің Ауғанстан Ислам Республикасынан келген тыңдаушыларға және парсы тілдес студенттерге арналған. Қазақтың киелі білім ордасы – әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық универсиеті жоғары оқу орнына дейінгі дайындық кафедрасында Елбасымыз Н.Ә.Назарбаевтың парасатты бастамасымен 2010 жылдан бастап ауған жастары білім алуда. Әлем елдерінен Ауғанстан Ислам Республикасы гуманитарлық көмек сұрағанда, Азияның жас барысы – Тәуелсіз Қазақстан Республикасы алғашқылардың бірі болып, көмек қолын созды. Елімізге жыл сайын президенттік бағдарлама аясында таңдаған мамандығына орай білім алуға жүздеген ауған жастары келеді. Еліміздің ЖОО және арнайы орта білім орындарында оқу үшін, алдымен олар біздің университетімізде тілдік және жалпы пәндік даярлық курсы қарқынды оқыту жүйесінің бір жылдық оқу бағдарламасын меңгереді. Университетімізде білім алып жатқан ауған, жалпы шетелдік жастарды еліміздің қазіргі қоғамдық-әлеуметтік тұрмыс-тіршілігіне бейімдеу үшін жеке тұлғаға бағытталған, бағдарланған оқу үдерісі тәрбиелік маңызы зор іс-шаралармен ұдайы тығыз байланыста жүргізіледі. Тәуелсіз Қазақстан Республикасы мен еліміздің зайырлы келбеті туралы шетелдік азаматтардың жағымды әлеуметтік-азаматтық көзқарастарын, оң пікірін қалыптастыру үшін университетімізде басшылық пен ұстаздар ұжымы тарапынан барлық жағдай жасалуда. Олардың теориялық білімін практика жүзінде бекіте түсу мақсатында аталмыш оқу құралының авторлары, нақты тілдік жағдаятқа арналған, тәрбиелік мәні зор оқу материалдарын сұрыптап береді. Оқу құралы қазақ тілінің ауызекі сөйлеу тілінің қарапайым бастапқы деңгейін меңгертуді мақсат етеді. Өзгетілді ортада күнкөрістік сөйлеу тіліне өте қажетті сөздер, сөз тіркестері, жай сөйлемдер, тілдік оралымдар мен диалог үлгілері қамтылады. Оқу құралында қазақ тілінің дыбыстық жүйесін меңгертуге арналған оқу материалдарымен бірге тақырыптық тіл ұстарту сабақтары, бекіту жаттығулары мен нақты тілдік жағдаятқа арналған тапсырмалар ұсынылады. Оқу материалдары күнделікті өмірде жиі қолданылатын қазақ-парсы тіліндегі ортақ сөздер мен сөз орамдарының басты назарда ұстай отыра ұсынады.

Бүгінгі тыңдаушы – ертеңгі студент, сондықтан да осы аталмыш оқу құралы оларды еліміздің жоғары оқу орындарына түсу үшін тапсыратын емтиханға дайындауға арналған. Шетелдік тыңдаушыларды өз елімізді әлеуметтік-экономикалық, саяси жағдайына бейімдеу оқу ісінде ең өзекті мәселе болып табылады. Тәлімді тәрбие өзге елдің өкілдерін отандық құндылықтарымызды дұрыс бағалап, сыйластықпен қарауға баулиды. Оқу құралы шетелден келген білім алушыларға қазақ тілін үйретумен бірге, оларды тәуелсіз Қазақстанның қазіргі саяси-экономикалық жағдайына бейімдеуді көздейді.

ҚАЗАҚ ТІЛІ ФОНЕТИКАСЫ

ТІЛ ДЫБЫСТАРЫ ЖӘНЕ ФОНЕТИКА

Қазақ тілінде 38 дыбыс, 40 әріп, 2 таңба бар. Дыбыстарды айтамыз, естиміз. Ал әріптерді жазамыз, көреміз.

Әріп дегеніміз – дыбыстарды белгілеу үшін пайдаланатын шартты таңба.

Әріптердің белгілі бір жүйемен тәртіппен тізілген жиынтығын әріпнама (алфавит) деп атаймыз.

Тіліміздегі дыбыстар дауысты және дауыссыздар болып жіктеледі.

Дауысты дыбыстар – 12. Э,ё әріптері тек кірме сөздерде жазылады. Ал дауыссыз дыбыстар – 26. В,Ф,Ц,Ч,Һ әріптері мен ь,ъ таңбалары тек кірме сөздерде ғана жазылады. Дауысты дыбыстардың (10-ы) оны жалаң (монофтонгтер) дауыстылар, ал екеуі: у мен и қосарлы (дифтонгтер) дауыстылар болып табылады.

Дауысты дыбыстардың жіктелу реті

Дауысты дыбыстар	
1-қатар	2-қатар
жуан	жіңішке
а, о, ұ, ы (у,и)	ә, е, ө, ү, і, э, (и,у)

Дауыссыз дыбыстардың жіктелу реті

Дауыссыз дыбыстар			
3-қатар	4-қатар		5-қатар
Үнді	Ұяң		Қатаң
	4а	4ә	
л, м, н, ң, р, й, у	з, ж,	б, в, г, ғ, д	п, ф, к, қ, т, с, ш, щ, х, ц, ч, һ

Есте сақтаңыз!

Қазақ тілінде дауыссыз дыбыстар жуан, жіңішке болып бөлінбейді, бірақ қ,ғ дауыссыздары тек жуан дауыстылармен, ал к,г тек жіңішке дауысты дыбыстармен тіркеседі.

ДАУЫСТЫ ДЫБЫСТАР

Қазақ тілінде он екі дауысты дыбыс бар. Қазақ тілінде дауысты дыбыстар жуан және жіңішке болып екіге бөлінеді. Барлық дыбыстарды бес қатарға бөлеміз. Дауысты дыбыстарды екі қатарға бөлеміз. Жуан дауысты дыбыстарды бірінші қатарға, жіңішке дауысты дыбыстарды екінші қатарға бөлеміз. Жуан дауысты дыбыстардың жіңішке дауысты дыбыстардан жұптары бар. Тек е дыбысының жұбы жоқ.

Дауысты дыбыстардың жұптары							
жуан	а	о	ұ	ы	и(ый)	у(ұу)	
жіңішке	ә	ө	ү	і	и(ій)	у(үу)	е

! Оқыңыз, тыңдаңыз, қайталаңыз.

А – Ә

Ақ – әк	сат – сәт	ауа – әуе
ал – әл	бас – бәс	қане – кәне
аз – әз	таң – тән	адам (ы) – әдемі
ар – әр	сан – сән	бары – бәрі

СӘЛЕМДЕСУ. ҚОШТАСУ. ТАНЫСУ. ТАНЫСТЫРУ

Тірек сөздер

Сәлеметсіз бе?, қайырлы таң, күн, кеш, танысайық, атың кім?, қайдан келдің?, қуаныштымын, сау бол, бұл, мынау, кездескенше, ғимарат, қош келдіңдер, тұрамын, сабақ басталады, дәрігерлік тексеру, өту. Мен - менің, сен - сенің, сіз - сіздің, ол – оның.

Сәлемдесу

- Сәлеметсіз бе, ұстаз?
- Сәлеметсің бе?
- Сәлем, Мұхтар!
- Сәлем, Ахмет!
- Қайырлы таң, Хасен!
- Қайырлы таң, Ахмет!
- Қайырлы күн, Жұмағұл!
- Қайырлы күн, Айдос!

– Ассалаумағалейкум, ата!

- Уағалейкумассалам, балам!
- Қайырлы кеш, Бекжан!
- Қайырлы кеш, Уәли!
- Қайырлы түн, Хадиша!
- Қайырлы түн, Мәлика!

Қоштасу

- Сау болыңыз, ұстаз!
- Сау болыңыз, Ахмет!
- Сау бол, Мұстафа!
- Сау бол, Жұмағұл!
- Кездескенше, Хадиша!
- Кездескенше, Мәлика!

Танысу. Кел, танысайық!

- Сәлеметсіз бе? Танысайық. Менің атым Әлішер?
- Сіздің атыңыз кім?
- Менің атым Фауад.
- Танысқанымға қуаныштымын.
- Мен де.
- Сәлеметсің бе? Танысайық.
- Сәлеметсіңбе? Таныссақ, танысайық.
- Менің атым Үміт. Сенің атың кім?
- Менің атым Мұстафа.
- Мұстафа, сен қайдан келдің?
- Мен Ауғанстаннан келдім.

Өзің қайдан келдің?

- Мен де Ауғанстаннан келдім.
- Танысқанымға қуаныштымын.
- Мен де қуаныштымын.
- Кездескенше.
- Кездескенше.
- !? 1. Әлішер кіммен танысты?

2. Фауад кіммен танысты?
3. Үміт кіммен танысты?
4. Мұстафа қайдан келді?

*****

- Сәлеметсің бе? Танысуға бола ма?
  - Иә, болады.
  - Менің атым Мүслім. Сенің атың кім?
  - Менің атым Мұрат.
  - Мұрат, сен қайда тұрасың?
  - Мен Алматыда тұрамын. Ал өзің ше?
  - Мен де Алматыда тұрамын.
  - Мүслім, сенімен танысқанымға қуаныштымын.
  - Мен де қуаныштымын.
  - Сау бол!
  - Сау бол!
- ?! 1. Мұрат кіммен танысты?
2. Мүслім қайда тұрады?

Есте сақтаңыз!

Менің атым	Менің аты-жөнім
Сенің атың	Сенің аты-жөнің
Сіздің атыңыз	Сіздің аты-жөніңіз
Оның аты	Оның аты-жөні

1-жаттығу. Көп нүктенің орнына тиісті (а,ә) әріптерді жазындар.

Менің ...тым Мұстафа. Сенімен т...нысуға бол... ма? Сенің ...тың ...лішер ме? Ол қайда тұр...ды? Мен де қу...нышытымын.

Ана
Танысыңыздар. Бұл – ана.

Әке
Бұлар – әке мен бала.

Қыз
Бұл – қазақ қызы.

Жігіт
Бұлар – қазақ жігіттері.

Кел, танысайық!

Танысыңыз. Бұл – менің анам. Анамның аты Айжан.

Танысыңыз. Бұл кісі – менің әкем. Әкемнің аты – Әділбек.

Танысыңыз. Бұл – Айнұр. Айнұр – қазақ қызы.

Танысыңыз. Бұл – Мұстафа. Мұстафа – ауған жігіті.

Танысыңыз. Бұл – менің ұлым. Оның аты – Нұртаза.

Танысыңыз. Бұл адам – біздің ұстаз. Оның аты-жөні – Мират Жақыпұлы.

1-жаттығу. Көп нүктенің орнына тиісті сөздерді жазыңыздар.

С...леметсің бе, Мүслім? Фауад ...лішермен танысты. Менің ... Рахметулла.

Сенің ... кім? Оның ... Мүслім. Үміт Мұстафамен т...нысты. Олар

т...нысты. Сіздің ... кім? Үміт, қайдан ...? Мен ... келдім.

2-жаттығу. Диалогты толықтырыңыз.

– Танысайық. Менің аты-жөнім Хайдар Дулати.

Сенің аты-... кім?

– Менің аты-жөнім Үміт Хасени.

– ... қуаныштымын.

– Мен де қуаныштымын.

– Сау бол!

– Кездескенше!

?! 1. Үміт кіммен танысты?

2. Хайдар кіммен танысты?

Сөз. Сөз тіркесі. Сөйлем.

Таныс. Онымен танысу. Хайдар Үмітпен танысты. Хайдар Үмітпен

таныс. Олар таныс. Мен таныстым. Мен онымен таныспын. Біз

таныспыз.

Асыл сөз

Сәлем – сөздің анасы.

Бір көрген – біліс,

Екі көрген – таныс.

Есте сақтаңыз! Іс-әрекеттің орындалу уақытын есте сақтаңыз.

Танысу	
Қазір	Бұрын
Мен танысамын	Мен таныстым
Сен танысасың	Сен таныстың
Сіз танысасыз	Сіз таныстыңыз
Ол танысады	Ол танысты

ТІЛ ҰСТARTY САБАҒЫ. АС – АДАМНЫҒ АРҚАУЫ

Тірек сөздер

Нан, сарымай, сұйық май, шай, ет, сүт, қаймақ, айран, ірімшік, сүзбеше, күріш, макарон, қант, құмшекер, жұмыртқа, кило, торт, шұжық, тұз, бұрыш, сатып алу, беріңізші.

АЗЫҚ-ТҮЛІК АТАУЛАРЫ

Нан

Сарымай

Бауырсақ

Торт

Жұмыртқа

Ет

Шұжық

Макарон

Сұйық май

Қант

Ірімшік

Тұз

Күріш

Бұрыш

Сәлеметсіз бе?

- سلام عليكم.
- سلام عليكم؟
- Сәлеметсің бе?
- سلام عليكم.
- سلام عليكم؟
- Маған 1 нан, 1 кило қант, көк шай, 1 литр сұйық май беріңізші.
- ماته يوه ډوډی يوه كيلو(بوره، ميوه، قند)، شين چای او يو ليتره دغور و بوتل راكولای شی؟
- به من يك نان، يك كيلو بوره، چای سبز و يك ليتر روغن بدهيد.
- Міне, алыңыз. Бәрі 460 теңге болады.
- مهرباني وکړئ... ٤٦٠ ټولي ٤٦٠ ټينگي شوي.
- اينه، بگيريد. تمامش 460 ټينگه ميشود.
- Сіздерде Пакистанның күріші бар ма?
- ايا تاسي پاكستاني وريجي لري؟
- شما برنج پاكستاني داريد؟
- Жоқ.
- نه.
- نه
- Оны қайдан алсам болады екен?
- له كومه ځايه يې راڼيولی شو؟
- از كجا ميتوانيم بگيريم؟
- Базардан.
- له بازاره.
- از بازار.
- Рақмет.
- مننه.
- تشکر.

Азық-түлік дүкені

Бұл дүкен. Дүкенде азық-түлік сатады. Студенттер қажет азық-түлікті дүкеннен сатып алады. Дүкен жатақханаға жақын. Мұрат пен Әлішер дүкенге барды. Мұрат екі нан мен бір кило қант, он жұмыртқа сатып алды. Әлішер жарты кило сарымай мен шай, сүт сатып алды.

?! Мәтін бойынша бекіту жұмысы

1. Бұл не?
2. Дүкенде не сатады?
3. Кімдер дүкенге барды?
4. Олар не сатып алды?

Асыл сөз

Ас – адамның арқауы

ТІЛ ҰСТARTY САБАҒЫ.

ҚАЗАҚСТАНҒА ҚОШ КЕЛДІҢІЗДЕР!

Тірек сөздер

Ұстаз, университет, факультет, мақсат, апай, оқуға кел, үйрен, үйреткен, осы кісі, декан, деканның орынбасары, қызметкер, орналасқан, деп аталады, жақсы оқындар, кафедра меңгерушісі, көмек, көмекші, біз.

Танысу   آشنای   پیژندگلو ی

- Сәлеметсіздер ме?
- Сәлеметсіз бе?
- Танысайық. Мен ұстазбын. Менің аты-жөнім Райхан Кемелқызы. Қазақстанға қош келдіңіздер!
- Қош көрдік.
- Сіздер мені Райхан апай деңіздер. Сіздің аты-жөніңіз кім?
- Менің аты-жөнім Хайдар Дулати.
- Хайдар, сіз қайдан келдіңіз?
- Ауғанстаннан келдім.
- Қазақстанға не мақсатпен келдіңіз?
- Қазақстанға оқуға келдім.

О, Ө ДАУЫСТЫ ДЫБЫСТАРЫ

О - жуан дауысты дыбыс.

Ө – жіңішке дауысты дыбыс.

! Оқыңыз, тыңдаңыз, қайталаңыз.

О – Ө

Ор – өр

ора – өре

қора – көре

қонақ – көнек

Ос – өс

қол – көл

қоза – көзе

қорық – көрік

Он – өн

бол – бөл

орын – өрім

қорым – көрім

Оң – өң

соз – сөз

орыс – өріс

боғат – бөгет

ТІЛ ҰСТARTY САБАҒЫ. БІЛІМ – ӨМІР ШЫРАҒЫ

Тірек сөздер

Кітап, дәптер, қалам, қарындаш, өшіргіш, қағаз, бор, сөмке, күнделік, тақта, шүберек, желім, бояу, қайшы.

ОҚУ ҚҰРАЛДАРЫ

Кітап

www.mama-klub.ru

Қарындаш

Өшіргіш

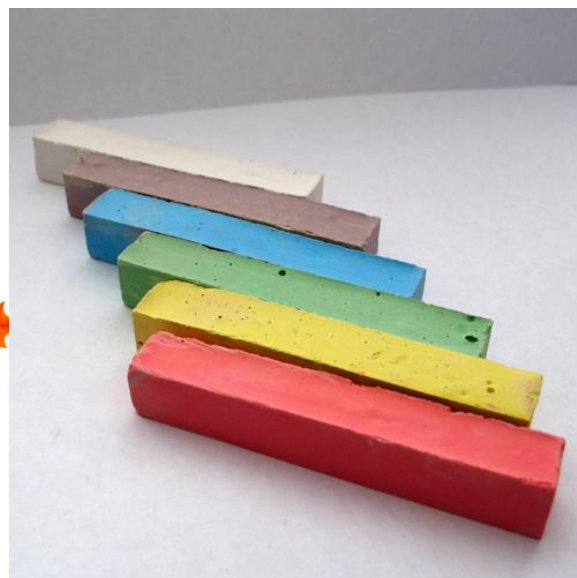

Дәптер

Тақта

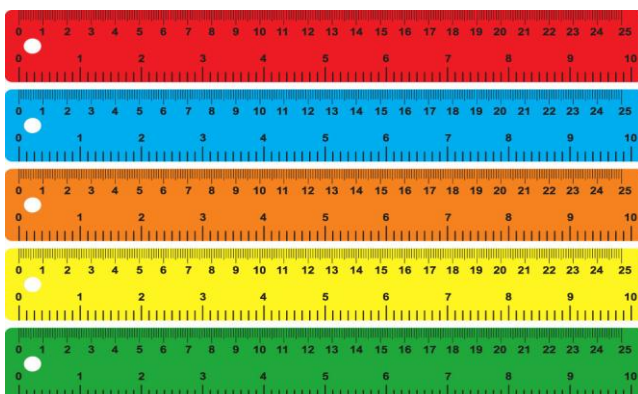
Бор

Сөмке

Қалам

Сызғыш

Бояу

Желім

Қайшы

1-жаттығу. Көп нүктенің орнына тиісті (о,ө) дыбысты қойып жазыңыздар.

Менің аты-ж...нім Хайдар Дулати. Мен қазақша ...қимын. Біз Қазақстанға ...қуға келдік. Қазақстанға келуді қ...ш к...рдік. Ұстаздар бізге к...мек береді.

2-жаттығу. Суреттердің атын жазып, жаттығуды көшіріңіздер.

Мен сатып алдым. Мұрат

оқыды.

Гүлсім -ге жазды. Үміт

-ға шықты.

Мүслім суретті -мен бояды. . Дана қағазды

-мен қиды.

Сөз. Сөз тіркестері. Сөйлемдер.

Оқы. Оқу, оқыдым. Мен оқимын. Мен қазақ тілін оқимын.
Мен кітап оқимын. Мен сабақ оқыдым.

Асыл сөз

Ас – тән азығы,

Білім – жан азығы.

Кел, танысайық!

- *Танысып қояйық. Менің аты-жөнім – Рахимулла Хужияни. Қазақстанға оқуға келгендеріңе қуаныштымын.*
- *راحی چی سره معرفی شو زمانوم رحيم الله خورياني دی. او خوشحاله يم چی قزاقستان ته دزده کړي لپاره راغلي يا ست!*
- *بیايید آشنا شویم. نام من رحيم الله خوگيانی است. برای اینکه برای آموزش به قزاقستان آمديد خوشحالم.*
- *Рақмет. Біз танысқанымызға қуаныштымыз. Рахимулла, қазақшаны қайдан үйрендіңіз?*
  - *مننه مونر هم له تاسي سره دپیژند گلوی ځني خوشحاله شو. رحيم الله، قزاقی ژبه موچیرته زده کړه؟*
  - *تشکر. ما هم از آشنایی با شما خوش حالیم. رحيم الله شما قزاقی را از کجا آموخته اید(یاد گرفته اید)؟*
    - Мына кісі – менің ұстазым. Маған қазақ тілін үйреткен осы кісі.*
    - Аты-жөні – Гүлшара Асылбайқызы Тастемірова.*
    - *دغه میرمن زما استاده ده. اوماته همدی میرمنی د قزاقی ژبه را زده کړي ده. نوم او کورني نوم يي گل شره اصل بای قزه تاستمیروه*
  - *این خانم – استاد من است. ایشان به من زبان قزاقی را یاد داده است. اسم ایشان گلشره اصلبای قیزه. تستیمیروفه.*
    - * * * * *
- *Сәлеметсіздер ме, Қазақстанға қош келдіңіздер!*
- *ا سلام عليکم، قزاقستان ته ښه راغلاست!*
- *سلام عليکم به شما ، به قزاقستان خوش آمدید!*
- *Қош көрдік.*
  - *خوشحاله اوسئ.*
  - *خوش باشین*
- *Танысып қойыңыздар, бұл – біздің деканымыз, Жарылқасын Еркінұлы. Ал мынау – Марат Болысбекұлы Әмірханов, деканның орынбасары.*
- *سره معرفی شی، دا ژزیره تومنبای قزه مولدغالیوه، دنریوالو علومو دزده کړي د دپپارتمنت رئیسه ده. او دا مراد بولس بیک وله امیرخانوف دنریوالو علومو زده کړي ددپپارتمنت معاون. آشنا شوید، این – جزیره تومنبای قیزه مولدقلیبیوفه، رییس آموزش زبان بخش بین الملل است. و ایشان مرات بولیسبیک اولی امیرخانوف، معاون رییس(دیورکتور).*
  - * * * * *
- *Сәлеметсіздер ме?! Танысқанымызға қуаныштымыз.*
  - *السلام عليکم !له پیژندگلوی ځخه مو خویش شو.*
  - *سلام عليکم؟! از آشنایی با شما خوشحالیم.*
    - * * * * *
- *Сәлеметсіңдер ме, балалар?! әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетіне қош келдіңіздер.*
  - *گرانو محصلینو سلامونه !دالفارابي په نوم دقزاقستان ملي پو هنتون ته ښه راغلاست!*
  - *سلام عليکم بچه ها؟! به الفرابی دانشگاه ملی قزاقستان خوش آمدید.*
  - *Рақмет.*
    - *مننه.*
    - *تشکر*
      - * * * * *

- *Сіздер оқитын факультет мына ғимаратта орналасқан.*
- *سناسي پوهنځى په دغې ودانۍ كې موقعيت لري.*
- *فاكولته شما در اين عمارت موقعيت قرار دارد.*
- *Факультет қалай аталады?*
- *داپوهنځى په كوم نوم ياديري؟*
- *اين فاكولته به چى نام ياد ميشود؟*
- *Жоғары оқу орнына дейінгі білім беру факультеті деп аталады.*
- *لوړو زده كړو ته دچمتو والي پوهنځي په نوم ياديري.*
- *فاكولته آمادگى براى تحصيلات عالی (پيش دانشگاهى)*
- *Жазира Тұманбайқызы, бізге сабақ қашан басталады?*
- *ژزيره تومانبای قزه زمونږ درسونه څه وخت پيليري؟(شروع)؟*
- *جزيره تومنبای قيزه، درس ما چى وقت شروع ميشود؟*
- *Сіздер бірінші – дәрігердің тексеруінен өтесіздер. Содан кейін сабақ басталады.*
- *اول به تاسو صحي معاینات كوی او ورپسې به ستاسو درسونه پیل شي.*
- *شما اول باید معاینات صحی را خلاص كنيد. بعد از آن درس شروع ميشود*
- *Жақсы.*
- *سمه ده.*
- *خوب*
- *******
- *Танысып қойыңыздар, кафедра меңгерушісі, профессор – Құралай Ахметқызы Аққошқарова. Ал бұл кісі – Жасұлан ағайларың, кафедра меңгерушісінің көмекшісі.*
- *سره وپيژ نى ،دكافدرا رئيسه، پروفيسور قورالاي احمدقزه اق قوشقاروه،او داشخص –استاد جاسولان ،ددپيارتمنت درئيس همكار.*
- *آشنا شويد، رييس كافيديرا، پروفيسور قورلى احمد قيزه اقوشقروفه. و ايشان استاد تان (آغای تان) جوسولان معاون كفيديرا.*
- *Сәлеметсіңдер ме, балалар?! Біздің факультетке келгендеріңізге қуаныштымыз.*
- *گرانومحصلينو سلامونه. زمونږ پوهنځي ته په راتلو مو خوښ شو!*
- *سلام عليکم بچه ها؟! از آمدن شما به فاكولته ما خوشحاليم*
- *******
- *Енді деканат қызметкерлерімен таныстырып қояйын. Ботагөз Ниязовна мен Еркежан.*
- *اوس هم درياست دکارکونکوسره معرفي شي.ميرمن جومه خانه او ميرمن جنت.*
- *حالا با کارمندان رياست آشنا شويد. خانم جومه خان و خانم جنت.*
- *Сәлеметсіздер ме, танысқанымызға қуаныштымыз.*
- *سلامونه ، له تاسي سره دپيژندگلوۍ ځني خوښي شو!*
- *سلام عليکم ، از آشنایي با شما خوشحاليم*
- *Сабақтан қалмай жақсы оқыңдар.*
- *درسونه مو ښه او بي له ناسوبتيا څخه ولولي.*
- *خوب درس بخوانيد و غير حاضرۍ هم نكنيد.*
- *Жарайды.*
- *سمه ده*
- *خوب است*

ТІЛ ҰСТARTY САБАҒЫ. КӨЛІК – ЖОЛ ҚАТЫНАС ҚҰРАЛЫ.

ҚОҒАМДЫҚ КӨЛІК АТАУЛАРЫ

Трамвай

Автобус

Троллейбус

Метро

Такси

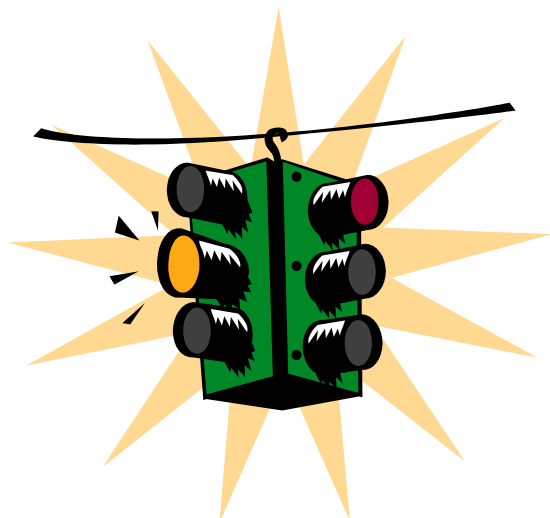
Маршруттық көлік

Пойыз

Ұшақ

Бағдаршам

Аялдама

Жөн сұрау

- Сәлеметсіз бе? Сізден жөн сұрауға бола ма?
- Сәлеметсіз бе? Иә, болады.
- Орталық саябаққа қалай баруға болады?
- №16 автобус барады.
- Рахмет, сау болыңыз!
- Оқасы жоқ. Сау болыңыз!
*****
- Кешіріңіз, сізден жол бағытын сұрауға бола ма?
- Иә, айта беріңіз.
- ҚазҰУ-ға қай автобус барады?
- ҚазҰУ-ға 30-автобус және 7-троллейбус барады.

- Көп рахмет!
- Оқасы жоқ!
- *****
- Кешіріңіз, көк базарға қалай баруға болады?
- 16-автобусқа мінісіз.
- Қай жерден түсемін?
- Соңғы аялдамадан түсесіз.
- Рахмет!
- Ештеңе етпейді.

ТІЛДІК ЖАҒДАЯТҚА АРНАЛҒАН ТАПСЫРМА

!Диалогты толықтырыңыз.

- Сіз Қазақстанға қашан келдіңіз?
- Мен ... келдім.
- Сіз Қазақстанға Ауғанстаннан қалай келдіңіз?

- Мен Қазақстанға Ауғанстаннан -пен ұшып келдім.

- Әуежайға -пен келдім.

-
- **1-жаттығу. Сөздерді әріпнама ретімен жазыңыз.**
- *Нан, май, танысу, ұстаз, сабақ, оқу, иелік, гүрсіл, парасат, йод, футбол, әнші, ірімшік, ешкі, орман, көмекші.*

Есте сақтаңыз! Іс-әрекеттің орындалу уақытын есте сақтаңыз.

кел	
қазір/келер шақ	бұрын
Мен келемін, мінемін	Мен келдім, міндім
Сен келесің, мінесің	Сен келдің, міндің
Сіз келесіз, мінесіз	Сіз келдіңіз, міндіңіз
Ол келеді, мінеді	Ол келді, мінді

Асыл сөз

Алыс сапар алғашқы кадамнан басталады.

Жақсы жолдың ұзыны жақсы,
Жаман жолдың қысқасы жақсы.

ТІЛ ҰСТARTY САБАҒЫ. КЕЛ, ТАНЫСАЙЫҚ. ЖАТАҚХАНАДА

Тірек сөздер

Жатақхана, бөлме, жинау, тазалау, асхана, комендант, вахтер, жарық, шам, жиһаз, төсек, шкаф, үстел, орындық, сөре.

Ұ, Ү ДАУЫСТЫ ДЫБЫСТАРЫ

Ұ – жуан дауысты дыбыс.

Ү – жіңішке дауысты дыбыс.

! Оқыңыз, тыңдаңыз, қайталаңыз.

Ұ – Ү

Ұн – ұн	құн – күн	ұста – үсте	бұлақ – бүлік
ұқ – үк	құл – күл, гүл	ұзақ – үзік	құрақ – күрек
ұш – үш	тұр – түр	сұлы – сүлгі	құлқы – күлкі
ұр – үр	құз – күз	ұзын – үзім	бұрғы – бүрге

1-жаттығу. Жуан дыбысты сөздерді бір бағанға, жіңішке дыбысты сөздерді екінші бағанға жазыңыздар. Үлгі:

Жуан дыбысты сөздер	Жіңішке дыбысты сөздер
Қайырлы	Күн

Сабақ, дәптер, кеш, қалам, асхана, төсек, бөлме, сәлем, апай, таныс, тақта, орын, өшіргіш, автобус, адам, бала, білім, жазу, келу, бару, кету, қазақша, сөйлеу, тыңдау, бөлме, жарық.

Танысу. Жатақханада - خوابگاه (لیلیه) په لیلیه کې.

Қайырлы күн, **Гүлзат апай!**

- ورځ مو په خیر، میرمن گلزاد.

– روز به خیر خانم گولزت!

– Сәлеметсіңдер ме?

– سلامت اوسی .

– سلام علیکم

– Танысып қойыңыздар, мына кісі біздің жатақхананың коменданты. Аты-жөні – **Гүлзат Әбдірахитқызы**. Ал мына – кісі вахтер апай.

- سره معرفي شی، میرمن گل زاد عبدالواحد قزه زمونږ دلیلیه مدیره ده – او دا میرمن دلیلیه

ساتونکې ده.

– آشنا شوید، این شخص رییس خوابگاه ماست. اسم ایشان گولزت عبدالواحدقیزه. و این شخص خانم وختیر است.

- *Танысқанымызға қуаныштымыз!*
- له پیژندگلوئى حنى خوئش شو.
از آشنایى با شما خوشحال شدیم
* * * * *
- *Сіздер мына жатақханаға орналасасыздар.*
- تاسى به په دې ليليه كې ژوند كوي.
شما در اين خوابگاه زندگى ميكنيد.
- *Жатақханада бізден басқа студенттер тұрады ма?*
- په ليليه كې بې له مونږه نور محصلين هم شته؟
- در اين خوابگاه به غير از ما دانشجويان ديگر هم زندگى ميكند؟
- *Әрине, басқа да факультеттің студенттері тұрады. Ахмад Вали Яр деген студенттіміз Ауганстаннан келген. Қазір халықаралық қатынастар факультетінде оқиды.*
- هوکى، دنوروپوهنځيو محصلين هم اوسيري لکه احمد ولي چى د نړيوالو اړيکوپه پوهنځى كې خپلي زده کړي ترسره کوي. او همدلته اوسيري.
- البته، از دانشکده هاى ديگر هم زندگى ميكند. دانشجوى ما احمد ولى از افغانستان آمده است. حالا در دانشکده روابط بين الملل درس ميخواند.
- *Бөлмеде қанша адамнан тұрамыз?*
- په يوه کوټه كې څونفره ژوند كوي؟
- در اتاق چند نفر زندگى ميكنيم؟
- *Үш – төрт адамнан.*
- درې – څلور نفره.
- 4-3 نفر
* * * * *
- *Рахимулла сен де осы жатақханада тұрасың ба?*
- رحيم الله اياتاسى هم په همدې ليليه كې ژوند كوي؟
- رحيم الله تو هم در اين خوابگاه زندگى ميكنى؟
- *Жоқ. Мен ҚазҰУ қалашығындағы №5 жатақханада тұрамын.*
- نه، زه دکازگوپوهنتون د ښارگوټي په پنځمه ليليه كې ژوند كوم.
- نه، من در شهرک کازگو در خوابگاه نمبر 5 زندگى ميکنم.
- *Ол қайда орналасқан?*
- هغه ليليه چيري موقعيت لري؟
- او در کجا موقعيت دارد؟
- *Тимирязев көшесінде орналасқан.*
- هغه دتيميريازيف دسرک په اوږدوکې موقعيت لري.
- در کوچه تيميريوزوفه
* * * * *
- *Мынау – менің бөлmem.*
- او داهم زما اطاق دي.
- اين – اتاق من است.
- *Бөлмең жарық және жақсы екен.*
- اطاق دي روښانه اوبښکلى دى.
- اتاقت روشن و خوب است.
- *Жатақханада асхана бар ма?*
- په ليله كې مو پخلنځي شته؟

- در خوابگاه آشپزخانه است؟
- *Иә, асхана және жуынатын бөлме, бәрі де бар.*
- هوکي ! لیلیه مو د پخلنخای، حمام او داسي نورو وسائلو لرونکي ده.
- بلی، آشپز خانه و حمام همه اش موجود است.
- *Жақсы екен.*
- دیر بینه!
- عالی است.
- * * * * *
- *Ал мынау – менің төсегім. Анау – Саид Семимнің төсегі.*
- دا زما دویده کیدو کت دی او هغه هم د سید صمیم.
- این - تخت من است. آن یکی - تخت سید صمیم است
- *Ол кім?*
- هغه څوک دی؟
- او کیست؟
- *Ол – менің жерлесім. Екеуміз бір факультетте оқимыз.*
- هغه هم زما هیوادوال دی اودواړه یوځای دژورنالیزم په پوهنځي کې خپلې زده کړې ترسره کوو.
- او- هم وطن من است. هر دوی ما در یک دانشکده درس میخوانیم.

ТІЛ ҰСТАРТУ САБАҒЫ. МЕНІҢ БӨЛМЕМ

Бұл – бөлме. Менің бөлмем. Бөлмемде төсек пен шкаф бар. Қабырғаға сурет ілінген. Менің бөлмем кең әрі әдемі. Бөлмем таза әрі

**жарық Мен бөлмеді жиі тазалаймын. Мен бөлмем әдемі әрі қолайлы.
Маған өзімнің бөлмем ұнайды.**

Үй жиһаздары

Төсек

Шкаф

Диван

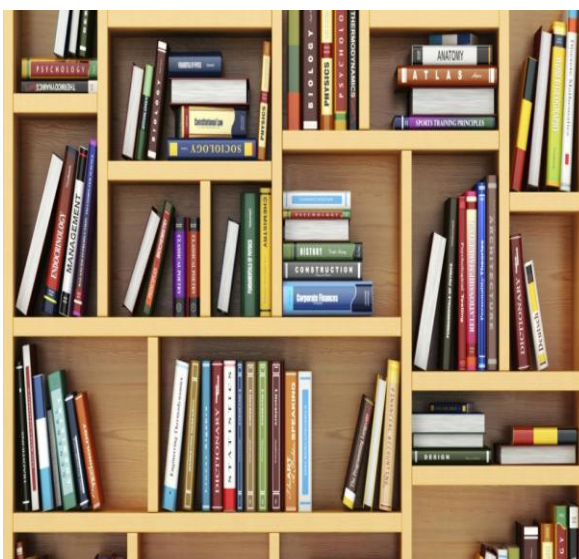
Орынтақ

Үстел

Орындық

Сөре

Айна

Үй бұйымдары. Төсек-орын жабдықтары

Көрпе, көрпеше

Жастық

Жастықтыс, сейсеп, ақжайма, түшек

**! Суреттерді пайдаланып, сөйлемдер құраңыздар.
1-жаттығу. Суреттердің атын жазып, жаттығуды көшіріңіздер.**

Бұл – Сәнияның _____ -сі.

Сәнияның бөлмесінде әдемі _____ бар. Еденге кілем төселген.

Кілемнің үстінде _____ төсеулі жатыр.

Ол екі _____ сатып алды.

Ол кітаптарды _____ -ге жинайды.

Сәния киімдерін _____ -қа _____ іледі.

?!Сұрақтарға жауап беріңіз!

1. Бөлмеде кіммен бірге тұрасың?
2. Көршіңнің аты кім?
3. Ол қай топта оқиды?
4. Сен өзің қайда оқисың?

!Оқыңыз, тыңдаңыз, қайталаңыз.

Иә, жоқ сөздерін пайдалануына назар аударыңыз.

- Мынау жатақхана ма?
- Иә, мынау жатақхана.
- Мынау сендердің жатақхана ба?
- Иә, біздің жатақханамыз.
- Анау сенің бөлмең бе?
- Иә, менің бөлмем.

*****

- Мынау сендердің жатақхана ма?
- Жоқ, біздің жатақханамыз емес.
- Мынау сенің бөлмең бе?
- Жоқ, менің бөлмем емес.

*****

- Мынау асхана ма?
- Иә, асхана.
- Бұл студенттердің асханасы ма?
- Иә, бұл студенттер асханасы.

*****

!Есте сақтаңыз!

	<i>Қазір(осы)/ келер шақ</i>	<i>Өткен шақ</i>
<i>Мен</i>	<i>ұйықтаймын, оянамын</i>	<i>ұйықтадым, ояндым</i>
<i>Сен</i>	<i>ұйықтайсың, оянасың</i>	<i>ұйықтадың, ояндың</i>
<i>Сіз</i>	<i>ұйықтайсыз, оянасыз</i>	<i>ұйықтадыңыз, ояндыңыз</i>
<i>Ол</i>	<i>ұйықтайды, оянады</i>	<i>ұйықтады, оянды</i>
<i>Біз</i>	<i>ұйықтаймыз, оянамыз</i>	<i>ұйықтадық, ояндық</i>
<i>Сендер</i>	<i>ұйықтаймсыңдар, оянасыңдар</i>	<i>ұйықтадыңдар, ояндыңдар</i>
<i>Сіздер</i>	<i>ұйықтайсыздар, оянасыздар</i>	<i>ұйықтадыңыздар, ояндыңыздар</i>
<i>Олар</i>	<i>ұйықтайды, оянады</i>	<i>ұйықтады, оянды</i>

Сөз. Сөз тіркестері. Сөйлемдер.

Төсек. Төсек жинау. Төсекті жина. Сен төсегінді жина.

Бөлме. Бөлме тазалау. Бөлмені тазала. Сіз бөлмені тазалаңыз.

Еден. Еденді жуу. Еденді жу. Ол еденді жусын.

Асыл сөз

Туған үйдің түтіні жылы,

Туған ананың күтімі жылы.

Үйдің жылы-суығын

қыс түскенде білерсің,

Ағайынның алыс-жақынын

іс түскенде білерсің.

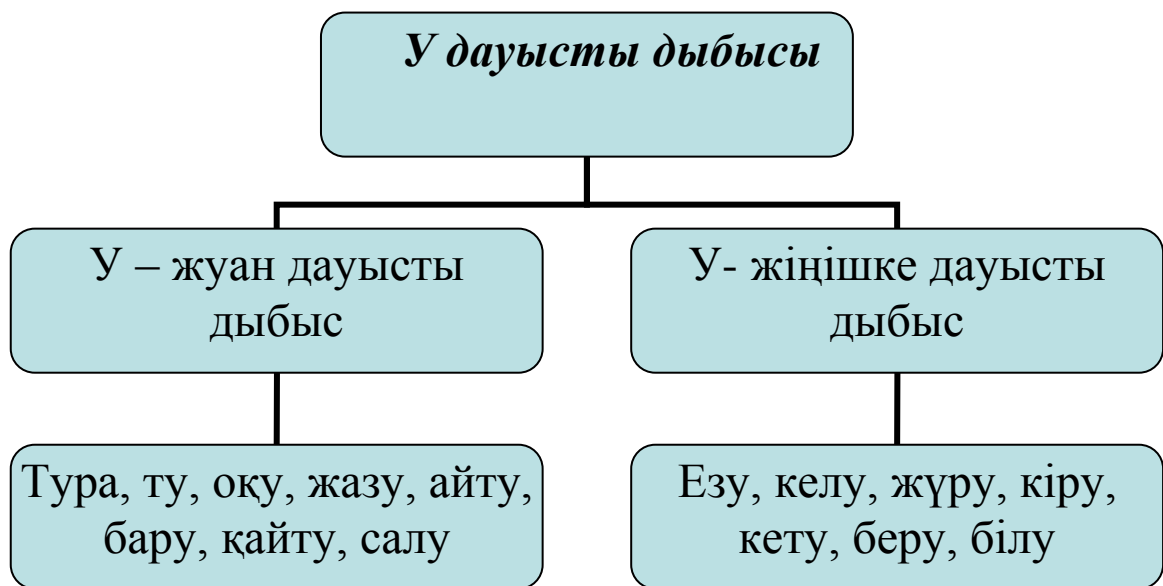
ТІЛҰСТАРТУ САБАҒЫ. ТАНЫСТЫРУ

Тірек сөздер

Таныстыру, халің қалай?, жерлес, курстас, дос, факультетте оқимын, алтын күз, сауық кеші, болады, міндетті түрде, шақыру, бұрын келген, отбасы, Қазақстанда тұрады, біз сендер, сіздер, олар.

У ДАУЫСТЫ ДЫБЫСЫ

У дауысты дыбысы қазақ тілінде жуан әрі жіңішке дауысты дыбыс болады.

!Оқыңыз, тыңдаңыз, қайталаңыз.

Еріндік дауысты дыбыстар

У және о, ө, ұ, ү дауысты дыбыстары

Ура– ұра, үре, ора, өре

Ура– ұру, үру, ору, өру

Тура, тур – тұр, түр, тор, төр

Тура – турау, тұру, түру, орау, өртеу

Таныстыру ورپیژندنه

اشنايي

- Сәлеметсіздер ме, 1-топ тыңдаушылары?
- Сәлеметсіз бе?
- Танысайық. Менің аты-жөнім Досанов Балғабай Исаұлы. Қазақ тілінің ұстазымын.
- Ағай, мен топ басшысымын. Менің аты-жөнім Шер Мұхамед Сүлеймани. Мен сізге біздің топты таныстырайын. Бұл – Риза Али.

Мынау – Уәкіл Ахмет. Ал бұл – Ибраһим Рахими, мынау – Абдулла Қадири.

- Сіздермен танысқанымға қуаныштымын.
- Біз де қуаныштымыз.

*****

- Сәлем, Мұстафа!
- Сәлем! Танысып қой. Менің досым. Оның аты-жөні Рахметулла Хайдари.
- Менің аты-жөнім Айдос Қалибекұлы.
- Рахметулла, танысқанымға қуаныштымын.
- Мен де.
- Рахметулла, сен қайдан келдің?
- Ауғанстаннан келдім.
- Ауғанстаннан қашан келдің?
- Қыркүйек айында келдім.

*****

Есте сақтаңыз!

Ол	Олар
Сен	Сендер
Сіз	Сіздер
Ол	Олар

Сәлеметсің бе, Гауһар ?

- گوهر سلام !
- سلام عليکم گوهر ؟
- *Сәлем, Рахимулла?*
- سلام رحيم الله.
- *Гауһар танысып қой, бұлар менің жерлестерім. Мынау – Ахмед Жамали, ал оның жанындағы Мунсиф Накибулла.*
- گوهر ! سره معرفي شئ ، دا هم زما هیوادوال دي احمد جمالي او منصف نقيب الله.
- گوهر ، آشنا شويد، اينها هم وطن های(همشهری) من هستند. اين-احمد جمال است، و نزديکش منصف نقيب الله است.

Танысқанымға қуаныштымын.

- دیر بنه ، له پیژندگلوئی خني موخوبنه شوم.
- از آشنایی با شما خوش حال شدم.
- *Біз де танысқанымызға қуаныштымыз.*
- مونر هم له تاسي سره د پیژندگلوئی خني خوبن شو.
- ما هم از آشنایی با شما خوشحال شدیم

*****

Сәлеметсің бе, Харун?

- هارونه! سلام.
- سلام عليکم هارن؟
- *Сәлеметсің бе, Рахимулла? Халің қалай?*
- سلام رحيمه! خنکه يي؟
- سلام عليمن رحيم الله؟ چي طورى؟

- *Жақсы, рақмет, өзің қалайсың?*
- مننه،بنه يم تاسي ڭنكه ياست؟
- *خوبم ، ممنون، خودت چی طوری؟*
- *Жаман емес. Харун, танысып қой, бұл – менің курстасым Тұматай Гауһар.*
- بد نه يم.هارونه سره معرفي شى دا زماهم تولگيواله توماتاي گوهر ده.
- *بد نيست. هارون معرفى شويد، اين هم صنفى من توماتاي گوهر است.*
- *Гауһар, мынау – менің жерлесім. Оның аты – Харун.*
- گوهر ،او داهم زما هيوادوال هارون دى.
- *جانار، اين-هم وطن من است. نامش هارون است.*
- *Танысқанымға қуаныштымын.*
- له پيژندگلوى ځني مو خوشحاله شوم.
- *خوش حال شدم*
- *Men de.*
- زه هم.
- *من هم .*
- *****
- *Сәлем, Алтынай?*
- سلام، التناى.
- *سلام التنى؟*
- *Сәлем, Рахим?*
- سلام رحيمه!
- *سلام رحيم؟*
- *Алтынай, танысып қой, мынау менің жерлесім. Аты – Рияз Ахмад*
- التناى سره وپيژنى دا زماكليوال رياض دى.
- *التنى معرفى شويد، اين هم وطن من است. نامش رياض احمد است.*
- *Рияз Ахмад, танысқанымға қуаныштымын.*
- رياض احمده له پيژندگلوى ځني مو خوښنه شوم.
- *رياض احمد، خوشحال شدم از آشنایى با تو.*
- *Men de, Алтынай.*
- زه هم،ميرمن التناى.
- *من هم التنى.*
- *Рияз Ахмад, қайда оқисың?*
- رياض احمده چيري درس وايي؟
رياض احمد، كجا درس ميخوانى؟
- *Халықаралық қатынастар факультетінде оқимын.*
- دنريوالو اړيكو په پوهنځي كي درس وایم.
- *در دانشكده روابط بين الملل درس ميخوانم*
- *Рияз Ахмад, біздің факультетте жақында «Алтын күз» сауық кеші болады. Кешке кел.*
- رياض احمده په دا يو څورځوكي زمونږ په پوهنځي كي (التن كوز)میله ده ،چې حتماً راشي.
- *رياض احمد، به زودى در دانشكده ما جشن "التين كوز" خواهد بود. تشریف بیاورید.*
- *Шақырсаңдар, міндетті түрде келемін.*
- چې ودي بللم نوحتماً به درځم.
- *دعوت كنيد ف حتما مى آيم.*

- Рахим, жерлесіңді шақыруды ұмытпа. Көріскенше сау болыңдар.
- رحيمه دكليوال بلنه دي هم مه هيروه . د بياليدو په هيله مو په پاك څښتن سپارم.
- رحيم فراموش نكنى هم وطنت را دعوت كنى. به اميد ديدار خدا حافظ.
- Жарайды, сау бол.
- سمه ده، بني چاري.
- خوب است خدا حافظ.

ТІЛ ҰСТАРТУ САБАҒЫ

ӨЗІМ ТУРАЛЫ ӘНГІМЕ. БІЗДІҢ ОТБАСЫМЫЗ

Тірек сөздер

Өзім, отбасым, туралы, әңгіме, ата, әже, әке, шеше, ата-ана, аға, әпке, іні, қарындас/сіңлі, көке, нағашы, сәби, немере інім, немере, жиен.

Біздің отбасымыз

Таныс болыңыздар. Бұл – біздің отбасымыз. Отбасымыз үлкен. Бір үйде 9 адам тұрамыз. Атам, әжем, әке-шешем, ағам, әкпем, інім, қарындасым және өзім. Атам, әжем қарт кісілер, жұмыс істемейді. Олар – зейнеткерлер. Әке-шешем орта жаста. Олар жұмыс істейді. Әкем – дәрігер, анам – мұғалім. Ағам мен әкпем – студент. Менің атым Айдар. Мен оқушымын, 5-сыныпта

оқимын. Інім мен қарындасым кішкентай. Олар оқымайды. Балабақшаға барады. Ата-әжем, әке-шешем – мейірбан адамдар. Біздің отбасымыз тату тұрады.

- ?! 1. Мәтінді мәнерлеп оқыңыздар.
2. Мәтіннің мазмұнын айтыңыздар.
3. Өз отбасыңыз туралы айтыңыздар.

Есте сақтаңыз. Иә, жоқ сөздерін дұрыс қолдануды есте сақтаңыздар. Иә сөзі пікірдің рас екенін, мақұлдауды, ал жоқ пікірді мақұлдамауды білдіреді.

Мәтін бойынша мәліметті тексеріңіз.

Мәлімет	Иә	Жоқ
Арманның отбасында 8 адам бар		
Оның отбасы шағын		
Ата-әжесі – қарт адамдар		
Әке-шешесі – жұмыс істемейді		
Әке-шешесі орта жаста		
Ағасы – студент емес		
Әкпесі – студент		
Арман мектепте оқымайды		
Інісі мен қарындасы балабақшаға барады		

Таныстыру

Сәлеметсіз бе, апай?

- اسلام عليکم استادي.

- سلام عليکم خانم؟

- *Сәлеметсің бе, Рахимулла?*

- سلام رحيم الله!

- *Апай, сізді ағаммен таныстырайын деп едім. Оның аты – Саид Наби Ахмади Шинвари. Ол Қазақстанға бұрын келген. Қазір отбасымен осында тұрады.*

- استادي، غوارم تاسي له خپل وروسره معرفي کړم. ورور نوم مي سيدني احمدی شينواری دی. او له ډيري مودې راپه دېخوا له خپلي کورنۍ سره يوځای همدلته په قزاقستان کې اوسېږي.
- خانم ، شما را با برادرم آشنا ميکنم. نامش سيدني احمدی شينواری است. او سابق به قزاقستان آمده. حالا با فاميلش در اين جا زندگي ميکند.
- *Саид Наби Ахмади Шинвари, танысқанымға қуаныштым.*
- سيد نبی احمدی شينواریه له تاسي سره دتعارف ځني خوبه شوم.
- سيدني احمدی شوارى، از آشنایي با شما خوشحالم.

Отбасы – сыйластық, жарастық орнаған орта.
Отбасы – бала тәрбиесінің ең алғашқы
ұжымы.

– Мен де, сізбен танысқанымға қуаныштымын, апай.

- زه هم له تاسي سره دتعارف خني خوڭين شوم.

– من هم از آشنایي با شما خوش حالمف خانم.

*****

– Нурулла , бұл сенің отбасың ба?

- نورالله ايا دا دستاسي كورني ده؟

– نورالله ، اين خانواده شماست؟

– Иә, суретте менің отбасым.
 - بلي دا انخور زما دكورني دي.

– بلي، عكس خانواده من است.

– Мынау анаң ба?

- ايا دا ستاسي موردده؟

– اين مادرت است؟

– Иә, бұл – менің анам.

- بلي مور مي ده او نوم يي بي بي مريم ده.

– بلي ، اين – مادرم است.

– Мынау кім?

- او داخوك ده؟

– اين كيست؟

– Ол – менің әжем.

- هغه مي نيا ده.

– او-مادر کلان من است.

– Ал мыналар кімдер?

- او داخوك دي؟

– و اينها كيها استند؟

– Олар – менің інілерім, ортасындағы кішкентай сәби – үлкен ағамның баласы. Аты – Мұхамед. Ол сондай сүйкімді.

- هغه مي واره وروڼه دي ، او په دامنځ كي چي ناست دی هغه می وراره دي ،دمشر ورو زوي مي دي. اونوم يي محمد دی. او هغه ډېر شوخ دی(نازبين دی).

– انها-برادرانم هستند، و وسطی کوچک پسر برادر کلانم است. نامش-محمد است. او همين طوری نازنين است.

– Ал шетінде тұрған менің әкем.

- او په هغه څنډه كي ناست مي پلار دی..

– و اين طرفی پدرم است.

– Мына сурет өте тамаша екен.

- دا انخور ډېر په زړه پوري ؤ.

– اين عكس خيلى قشنگ و جالب است.

*****

– Сәлеметсіз бе, Марат ағай?

- السلام عليكم محترم مراده!

– سلام عليكم مرات اغی؟

- *Сәлеметсің бе, Рахимулла?*
- سلام رحيم الله!
- سلام عليمن رحيم الله؟
- *Танысып қойыңыз, бұл – менің жерлесім. Аты Аңсар.*
С.Д.Асфендияров атындағы Қазақ ұлттық медициналық университетінде оқиды.
- سره معرفي شى، دا زماکليوال انصار د. س.د. اسفندياروف په طبي پوهنتون کې زده کړې ترسره کوي..
- آشنا شويد، اين- هم وطن من است. نامش انصار است.
- *Қай курста оқиды?*
- په څوم ټولگي کې دى؟
- کدام صنف ميخواند؟
- *1- курста.*
- په لومړي ټولگي کې دى.
- صنف اول.
- *Өте жақсы, мен ,Аңсар, сенімен танысқанымға қуаныштымын.*
- ډير ښه ،زه له انصار سره دашنايى ځني ډېر خوښ شوم.
- بسيار خوب من از آشنايى با انصار خوشحال شدم.
Мен де, ағай, сау болыңыз.
- زه هم استاد، په لوى څښتن مو سپارم.
- من هم آقا. خدا نگهدارتان.
- *Сау болыңдар, жақсы оқыңдар.*
- دالله په امان. درسونه مو ښه ووياست!
- خدا حافظ تان، خوب درس بخوانيد.

! Сурет бойынша мәтін құрастырыңыз.

1-жаттығу. Сөйлемдерді көшіріп жазыңыздар.

Маған досымның отбасымен танысу керек. Біздің отбасымыз тату тұрады. Достарымды бір-бірімен таныстыру керек. Оған досының үйіне

қонаққа бару керек. Алматыға оқуға келдім. Университеттің жатақханасында тұрамыз. Бір бөлмеде үшеуіміз. Біз бөлмені тазаладық, терезені, еденді жудық.

?! У дыбысы бар сөздерді тауып, у дыбысына талдау жасаңыз. Үлгі бойынша кестені толтырыңыз. Үлгі:

У дыбысы бар сөз	Жуан	Жіңішке
Танысу	у	-
Келу	-	у

! Диалогты рөлге бөлініп оқыңыз.

- Сәлеметсіз бе!
- السلام عليكم.
- سلام عليك؟
- Сәлеметсіз бе!
- السلام عليكم.
- سلام عليك؟
- Менің атым – Асқар.
- زمانوم اصغردى.
- نام من – اصغر است.
- Менің атым – Сабур. Асқар, сен қайдансың?
- او زمانوم صبور دى، اصغر تاسى دكوم خاى ياست؟
- نام من – صبور است، از كجاىى تو؟
- Мен Қарағандыданмын. Өзіңіз қайдансыз?
- زه دقرا غندى خخه يم.
- من از قره غنده استم. شما از كجاىى؟
- Мен Кабулданмын.
- زه دكابل خخه يم.
- من از كابل استم.
- Сіздің отбасыңыз бар ма?
- ايا تاسو كورنى لرئ؟
- شما فاميل داريد؟
- Иә, бар. Әйелім, ұлым бар
- هو شته! ېنځه او يو زوى مې دي.
- بلى دارم. زن و پسر دارم.
- Өте жақсы, ұлыңыздың аты кім?
- ډېر ښه دخوى نوم مو څه دى؟
- بسیار عالی، نام پسر ت چيست؟
- Ұлымның аты – Нұр Мұхамид.
- دخوى نوم مې نور محمد دى.
- نام پسر م نور محمد است.
- Нұр Мұхамид! О-о, әдемі есім екен!
- نور محمد! ډېر ښکلى نوم دى!
نور! اووو، چى نام زيبايى!
- Асқар, өзің үйленгенсің бе?

- اصغر ايا تاسي هم واده كړي دى؟
 - اصغر، شما متاهل هستيد؟
 - Жоқ.
 - نه نه
 - *Танысқанымға қуаныштымын!*
 - له تاسي سره دپيژندگلوی ځني خوښ شوم.
 - از اشنايی با تو خوشحالم.
 - *Мен де.*
 - زه هم.
 - من هم.

Отбасы – Отанымыздың ошағы

Отбасы – адам ғұмырының тірегі ғана емес, қоғамның да басты негізі. Сол қоғамдағы адамның жеке басының алғашқы қалыптасуы отбасынан басталады, сондықтан туған үйдің жылуы – оның көкірегінде көп жылдар бойы сақталып, мәңгі есінде жүреді. Отбасы – сыйластық, жарастық орнаған орта және отбасы-бала тәрбиесінің ең алғашқы ұжымы.

2006 жыл Қазақстан Республикасында «Отбасы жылы» болып жарияланды. Осыған байланысты Елбасы өз сөзінде: «Отбасы -тіршіліктің тірегі». Отбасында адам бойындағы асыл қасиеттер жарқырай көрініп, қалыптасады. Отанға деген ыстық сезім – жақындарына, туған - туыстарына деген сүйіспеншіліктен басталады».

Н.Ә.Назарбаев

!Мәтінді мәнерлеп оқып, түсінігіңізді айтыңыздар

Сөз. Сөз тіркестері. Сөйлемдер

Отбасы. Тату отбасы. Бұл – менің отбасым. Менің отбасым тату тұрады.

Тұрады. Тату тұрады. Біздің отбасымыз Алматыда тұрады.

Тұр. Орнына тұру. Ерте тұру. Сен орныңнан тұр. Мен төсектен тұрдым.

Асыл сөз

Отан отбасынан басталады.

Атың жақсы болса,
 Ер жігіттің пырағы.
 Ұлың жақсы болса,
 Жан мен тәнің шырағы.
 Қызың жақсы болса,
 Жайқалып өскен құрағы.
 Әйелің жақсы болса,
 Бірінші – иманың,
 Екінші – жиғаның,
 Үшінші – ырысыңның тұрағы.

Төле би

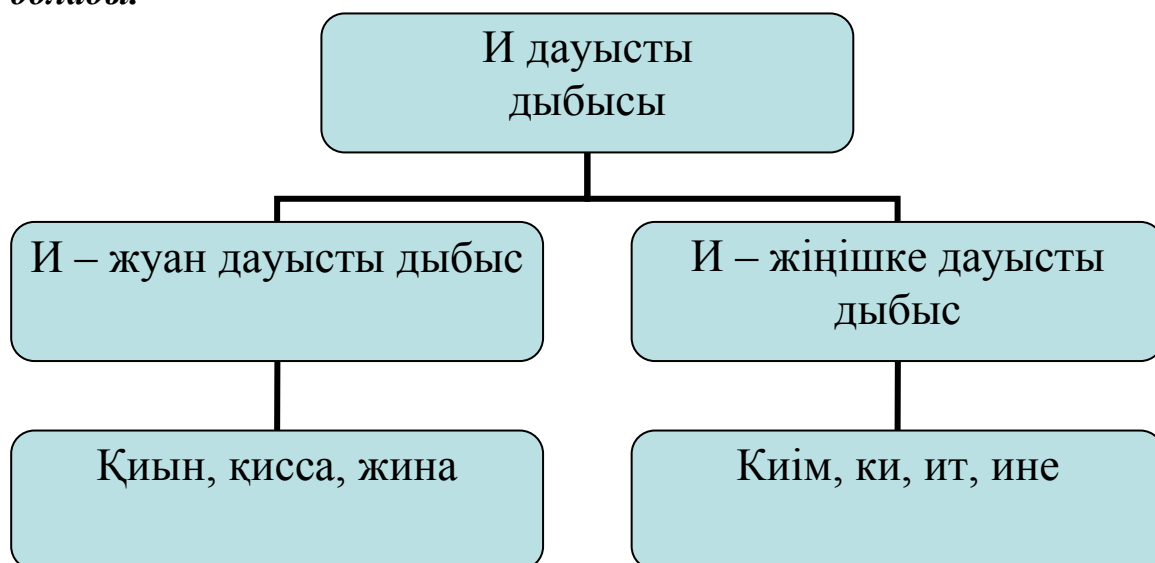
ТІЛҰСТАРТУ САБАҒЫ. ДӘРУМЕНДЕР ҚОЙМАСЫ ЖЕМІС-ЖИДЕКТЕ

Тірек сөздер

Жеміс-жидек, дәрумен, алма, алмұрт, көк базар, шие, жүзім, банан, анар, шабдалы, жаңғақ, өрік, таңқурай, құлпынай, алқор.

И ДАУЫСТЫ ДЫБЫСЫ

И дауысты дыбысы қазақ тілінде жуан да жіңішке дауысты дыбыс болады.

! Оқыңыз, тыңдаңыз, қайталаңыз!

Қи – ки   тый – ти   қима – киме   жина – жиде

Сирақ – сирек   қызғыз-кигіз

!Есте сақтаңыз!

!Дауысты и дыбысының алдында ы, і дыбыстары айтылады, бірақ жазылмайды. Мысалы:

И – жуан дауысты дыбыс

Айтылуы	Жазылуы
қый	қи
мый	ми
қыйма	қима
жыйна	жина

И – жіңішке дауысты дыбыс

Айтылуы	Жазылуы
кій	ки
бій	би

ЖЕМИС-ЖИДЕКТЕР

huntermania.ru

Алма

Feat.QZ
SABIN FAROLLI DUNYAN

Жүзім

Шие

Шабдалы

Жаңғақ

Таңқурай

Құлпынай

Алмұрт

Анар

Өрік

Алқоры

Банан

Көк базар

Мынау – көк базар. Көк базар орталықта орналасқан. Сол себепті көк базарды кейде орталық базар деп атайды. Көк базарда жеміс-жидек пен көкөніс, әртүрлі заттар сатылады. Ауған студенттері көк базарға жиі барады. Өздеріне қажетті заттарды сатып алады.

1. Мәтінді мәнерлеп оқыңыз.
2. Көк базар қайда орналасқан.?
3. Базарда нелер сатылады?

1-жаттығу. Сөйлемдерді жазып, и дыбысына талдау жасаңыздар.
Санжар мен Нағима базарға бірге барды. Олар таксимен барды. Олар – студенттер. Екеуі бірге оқиды. Нағима екі кило алма сатып алды. Ол жеміс-жидектерді жақсы көреді.

?!Диалогты толықтырыңыз!

- Нағима, қайда барасың?
- Көк ... барамын.
- Базардан не сатып аласың?
- Жеміс-... сатып аламын. Санжар, сен де базарға барасың?
- Иә, барамын. Бірақ мен жеміс-жидек алмаймын. Көкөніс сатып аламын.

Көк базарда (شین بازار(كوك بازار«نوم دي»))

Жүзім қаншадан?

- انگور په خو دي؟
- انگور چند است؟
- 600 теңгеден.
- ۶۰۰ تنگي
- 600 تينگه.
- Алма ше?
- اومني؟
- سيب چند است؟
- Алма 300 теңгеден.
- ميني په ۳۰۰ تنگي
- سيب 300 تينگه است.
- Мен 1 кило жүзім, 2 кило алма, 6 банан алайын деп едім. Бағасын түсіріп бересіз бе?

- زه غوارم ۱ كيلو انگور، ۲ كيلو مني او ۶ كيلو راونيسم. ايا يو څه يې ارزانه راکولای شي؟
- من یک كيلو انگور، 2 كيلو سيب، 6 تا كيله ميگيرم. کمی ارزان ميدهيد؟
- *Жарайды. Студент екенсіңдер түсіріп берейін. Барлығы 1050 теңге болады.*
- سمه ده .داچی تاسی محصلین یاستی نو ارزانه به یې درکړم. دتولو دي ۱۰۵۰ تنگي کيزي.
- خوب است. دانشجو هستيد ارزان ميدهم. تمامش 1050 ميشود.
- *Сізге Алла разы болсын! Рақмет.*
- خدای دي درځني خوشحاله شي، مننه .
- از شما خدا راضی باشد! خیلی ممنون
- *Келіп тұрыңдар.*
- بيایيا راشی.
- باز هم تشریف بياوريد.
- *Жарайды, сау болыңыз.*
- سمه ده، په څښتن موسپارم.
- باشه. خدا نگهدار.
- * * * * *
- *Кепкен өрігіңіз неше теңге тұрады?*
- الوچي كيلو په څودي؟
- آلو چند تينگه قيمت دارد؟
- *Сегіз жүз теңге.*
- ۸۰۰ تنگي.
- 800 تينگه.
- *Қара мейіз ше?*
- او تور ممیز؟ او يا هم تور انگور.
- کشمش سیا چنده؟
- *Қара мейіз тоғыз жүз теңге.*
- تور ممیز (تور انگور) په ۹۰۰ تنگي دي.
- کشمش سیاه 900 تينگه.
- *Өте қымбат екен. Сегіз жүз теңгеден бермейсіз бе?*
- داخو دېر قيمته دي!! په ۸۰۰ تنگي يې راکوي؟
- خیلی قيمت است. 800 تينگه نميدهيد؟
- *Берсем берейін, неше килограмм өлшейін?*
- سمه ده ،څو كيلو گرامه درته وتلم.
- ميدهم، چند كيلو به شما تول (وزن) كنم؟
- *Маған бір жарым килограмм өрік, екі килограмм мейіз беріңіз.*
- ماته يوه نيمه كيلو الوچي او ۲ كيلو گرامه ممیز (تور انگورو ته هم وايي) راکړی.
- یک نيم كيلو آلو و دو كيلو کشمش بدهيد.
- *Мінеки, алыңыз, барлығына екі мың сегіз жүз теңге төлеңіз.*
- دادي درواخله ،دتولو دي ۲۸۰۰ تنگي کيزي.
- بفر مایید بگيريد، تمامش 2800 تينگه ميشود.
- *Міне, ақшаңызды санап алыңыз.*
- دادي ،پېسی مو وشمیری. او وايي اخلی.
- بفر مایید پولش را حساب کنيد.
- * * * * *
- *Маған апорттан 2 кило беріңіз.*

- ماته دوه كيلو مني راكړئ.
- مرا دو كيلو... بدهيد.
- *Мынау Ташкенттің шабдалысы. Алмайсыз ба?*
- د تاشكند شفتالان نه اخلئ؟
- این شفتالوی تاشكندی است. نمیگیرید؟
- *Жоқ, маған жүзім керек. Қаншадан?*
- نه، غوارم انگور واخلم. مگر په څو دي.
- نه، من انگور میخوام. چند است؟
- *500 теңгеден.*
- په ۵۰۰ تنگي.
- 500 تينگه يی است.
- *Онда 2 кило апорт пен 2 кило жүзім беріңіз.*
- نو پس ۲ كيلو مني او دوه كيلو انگور راكړه.
- پس دو كيلو ... و دو كيلو انگور بدهيد.
- *Мінеки, алыңыз.*
- مهرباني وكړئ! درواخلي..
- بفرماييد، بگيريد.
- * * * * *
- *Бізге 5 кило картоп, 2 кило пияз, 1 кило сәбіз беріңіз.*
- مونږ ته ۵ كيلو الوگان (پیتای)، ۲ كيلو پیاز، او یوه كيلو گازري راكړئ
- به ما 5 كيلو كچالو، دو كيلو پیاز، يك كيلو زردك بدهيد.
- *Көк пияз алмайсыңдар ма?*
- شنه پیاز (نوشپیاز) نه اخلئ؟
- نوش پیاز نمیگیرید؟
- *Қаншадан.*
- په څو دي؟
- چندی است؟
- *Килосы 80 теңгеден.*
- په ۸۰ تنگي.
- كيلويش 80 تينگه.
- *Апай, айтқаныңыз жақсы болды ғой, біз бұрышты ұмытып барады екенбіз. Бізге көк пиязға қоса 3 қызыл бұрыш та беріңіз.*
- محترمي ښه مو وويل، مونږ مرچك بيخي هير كړي ؤ. مونږ ته دشنو پیازو سره خواكي ۳ سره
- مرچكي هم راكړئ.
- خانم، خوب شد گفتيد اصلا ياد ما رفت كه مرچ بگيريم. برای ما نوش پیاز و 3 تا مرچ هم بدهيد.
- *Мінеки, алыңыз. Барлығы 1300 теңге болады.*
- دادي درواخله، تولي ۱۳۰۰ تنگي شوي.
- بفرماييد، بگيريد. تمامش 1300 ميشود.
- * * * * *
- *Қарбыздың 1 данасы қанша болады?*
- هندوانه دانه په څو ده؟
- تربوز يك تايش چند است؟
- *Килограммы 40 теңгеден. Қазір таразыға тартып көрейін.*
- كيلو يی په ۴۰ تنگي ده، اوس به يی تلي ته راكش كړو (اوس به يی وتلو)
- يك كيلوگرامش 40 تينگه است. حالا در ترازو ميبينيم.

- 9 كيلو шықты.
- ۹ كيلو گرامه شوه
- 9 كيلو شد.
- Сонда 450 теңге ме?
- نو ۴۵۰ تنگي يې شوي؟
- پس 450 ميشود؟
- Иә.
- هو
- بلى.
- Егер таза піскен болса маған беріңіз.
- كه چيري پوره پخه وي نو را يې كړه.
- اگر خوب رسیده است به من بدهید.
- Өте жақсы қарбыз. Қапшағайдікі.
- دا ده قاپچگي بني هندواني دي.
- خیلی تربوز خوب است. تربوز کچیغی است
- Қауын алмайсыңдар ма?
- ختکي نه اخلی؟
- خربوزه نميخواهيد؟
- Қауынды ертең алармыз.
- ختکي به سبا را ونيسو.
- خربوزه فردا ميگيريم.
- Жарайды, мінекіңіз қарбызыңыз. Ас болсын!
- دادي هندواني مو درواخلی. نوش جان مو.
- خوب است، بفرمایید این هم تربوزتان. نوش جان!
- Рақмет.
- مننه.
- تشکر.
- Келіп тұрыңдар. Мен осында күнде қарбыз сатамын.
- هرکله راشی زه همدلته هره ورخ هندواني پلورم.
- باز هم بیايید. من در این دکان تربوز میفروشم.
- Жарайды, сау болыңыз.
- سمه ده. د الله په امان.
- خوب است، خدا حافظ.

Сөз. Сөз тіркестері. Сөйлемдер.

Көк базар. Көк базарға бару. Көк базарға ертең барамын. Көк базардан жеміс-жидек сатып аламын.

Жеміс-жидек. Жеміс-жидек сатып алу. Жеміс-жидек сатып алды. Базардан сатып алдық. Мен бүгін базардан жеміс-жидек сатып алдым.

Асыл сөз

Ағашты жемісінен таниды,
Адамды ісінен таниды.

ТІЛ ҰСТАРТУ САБАҒЫ. ДАРҚАН ДАСТАРҚАН

Қазақы дастарқан

Анам дастарқан жасады. Ақ дастарқанға бауырсақ, қант, жент, сарымай, құрт, ірімшік, әртүрлі тәтті тоқаш қойды. Бәрімізді дастарқанға шақырды.

– Отағасы, балалар, тамаққа келіңдер, – деп асқа шақырды.

Әуелі дастарқан басына әкеміз отырды, содан соң біз отырдық. Әкеміз бірінші болып дәм татты. Бәріміз ас ішіп болған соң, әкеміз бізге:

– Аллах, денімізге саулық, дастарқанға байлық берсін! – деп бата берді. Ас өте дәмді болды. Бәріміз анамызға алғыс айттық

1. Мәтінді мәнерлеп, оқыңыздар.
2. Тағам атауларын теріп жазыңыздар.
3. Осы сөздерге фонетикалық талдау жасаңыздар.

Ы, І ДАУЫСТЫ ДЫБЫСТАРЫ

Ы – жуан дауысты дыбыс.

І – жіңішке дауысты дыбыс.

! Оқыңыз, тыңдаңыз, қайталаңыз.

Ы – І

Ыс – іс

Тыс – тіс

Сыз – сіз

Тық – тік

қыр – кір

қыру – кіру

қылт – кілт

тығу – тігу

қырық – кірік

ыстық – істік

сағыз – сәбіз

қысық – кісі, кішік

Тірек сөздер

Дастарқан, ас мәзірі, ыдыс, қазан, ожау, қасық, шайқасық, шанышқы, пышақ, пиала, кесе, саптыаяқ, тегеш/катрөл, таба, пісіру, стақан.

Ыдыс-аяқ атаулары

Қазан

Тегеш/кастрөл

Шәугім

Шанышқы, пышақ, қасық

Самаурын

Ақман/шәйнек

Пиала

Табақ

Таба

Ожау/шөміш

Кәкір

1-жаттығу. Көп нүктенің орнына ы, і дыбыстарының тиістісін жазыңыздар.

Асүйде

Мен бүг...н кешк... асқа палау пісір...п жат...рм...н. Қазанға әуел... сүй...қмай құйд...м. Сүй...қмайға етті, пиязды қуырды...м. Ет пен пияз күймес үш...н, оларды... кәкір...рмен араласт...рды...м. Содан соң күр...ш, тұз және әртүрл... дәмдеу...штерді қост...м. Міне, палау дай...н. Палау өте дәмд... болды...

! Оқыңыз, тыңдаңыз, қайталаңыз, есте сақтаңыз!

Қиын – киін
Сиыр – сыр
Ет – ит

киім – кием
иық – иек
иір – ер

қиық – киік
тиын – тиін

! Есте сақтаңыз!

Қазақ тілінде и,й әріптерінің алдында ы,і әріптері жазылмайды, тек екі түбір сөзде ғана жазылады. Мысалы, **сый:** сыйла, сыйлық, **тый:** тыйым, тыйды. Себебі бұл сөздердің жінішке нұсқасы бар.

! Оқыңыз, тыңдаңыз, қайталаңыз!

Ыдыс-аяқ дүкенінде

دلويىنو پە دكان كى

Маған 5 литрлік қазанды көрсетіңіші.

- كه ما ته ۵ ليتره دېگ را وېنایاست.

مرا يک ديگ 5 ليتره نشان دهيد.

– **Міне, түрлі қазандар мына жерде. Өзіңізге ұнағанын таңдап алыңыз.**

- مهرباني وکړي ،دلته هر نو عه ديگونه شته خپل ځانته ته ور ديگ پکې انتخاب کړئ!!!

– انواع ديگ ها اينجاست. خودتان انتخاب نماييد.

– **Маған шойыннан жасалған қазанды көрсетіңіз .**

- ما ته يو مسي دېگ را وېنایاست.

مرا يک ديگ مسی نشان دهيد.

– **Міне, мына қазандарды қараңыз.**

- مهرباني وکړئ دغه ديگونه وگورئ.

– اين ديگ هارا ببينيد.

– **Мына қазанды алайын.**

- دادیگ به واخلم.

– اين ديگ را ميگيرم.

– **Жарайды.**

- سمه ده.

– خوب است.

*****

Есте сақтаңыз!

	Осы/келер шақ	Өткен шақ
Мен	Сатып аламын	Сатып алдым
Сен	Сатып аласың	Сатып алды
Сіз	Сатып аласыз	Сатып алдыңыз
Ол	Сатып алады	Сатып алды
Біз	Сатып аламыз	Сатып алдық

په پخلنځي (رستورانته كې) آسخانهدا

– **ҚазҰУ-дың асханасы қай жерде?**

- دکازگوکافي(خورنځي) چيرې دى؟

– رستوران کازگو در کجا موقوفيت دارد؟

- Университеттің асханасы спорт сарайына жақын. Үлкен үш қабатты ғимарат. Ол қазір «Тамақтану орталығы» деп аталады. Ол жерде қазақтың ұлттық тағамдары да әзірленеді.
- دیوهنتون دسپورت حال تر خیرمه یو غت دري منزله ودانی ده چی اوس د«تماقتانو اورتالغه»په نوم یادیزی هلته دکازگو هوتل دی چی دقراقانو ملی خوراکونه هم پکی موجود دي .
- رستوران دانشگاه در نزدیکی سالون ورزشی است. ساختمان بزرگ سه طبقه یی. حالا "مرکز غذا خوری" نامیده میشود. در انجا غذاهای ملی قزاقی آماده میشود.
- *Өте жақсы. Онда біз сол жерге барып тамақтанайық.*
- دېر ښه، نو پس مونږ هم هملته ډوډی خورو.
- بسیار خوب. پس ما انجا میرویم و غذا خواهیم خورد.

*****

- *Маған палау беріңіші.*
  - ماته پلاو راکره.
  - به من یک پلو بدهید.
  - *Тағы не аласыз?*
  - نورخه درکولای شم؟
  - دیگر چی میگیرید؟
  - *Самса және қияр қосылған салат беріңіз.*
  - سامسا اودبادرنگو گډ سلات كه راکري.
  - سمسو و خیار با سالاد بدهید.
  - *Қаймақ алмайсыз ба?*
  - پیروی نه اخلي؟
  - قیماق نمیگیرید؟
  - *Жоқ, рақмет. Енді бір стақан кептірілген жеміс компотын және нан беріңіз.*
  - نه ،مننه یوگیلاس جوس او ډوډی كه راکري.
  - نه،تشکر. یک لیوان آب میوه و یک دانه نان بدهید.
- *****

- *Ал, сіз ше, не аласыз?*
- او تاسی ته خه درکولای شم (یعنی ته خه رانیسی)؟
- وشما چی میخواهید؟
- *Маған сорпа және қуырылған ет беріңіз. Көк шай бар ма?*
- ماته شوروا راکره او چای لری؟
- مرا شوربا و گوشت سرخ شده بدهید. چای سبز دارید؟
- *Иә, берейін бе?*
- هو،دریی کرم؟
- بلی، بدهم؟
- *Беріңіз. Қанша болады?*
- رایي کره ،خویبسی شوی؟
- بدهید. چی قدر میشود؟
- *Бөлек есептейін бе?*
- جدا-جدا یی حساب کرم؟
- جدا پرداخت میکنید؟

- Жоқ, бірге есептеңіз.
- نه يوخاى يې حساب كره.
- نه، يکجا حساب ميکنيم.
- Барлығы 845 теңге болады.
- تولى ۸۴۵ تينگي شوي.
- تمامش 845 تينگه ميشود.
*****

1-жаттығу. Суреттердің атын жазып, жаттығуды көшіріңіздер.

Хасен, сен -ды жу.

Әлішер, -ге суық су құй да, шай қой.

Фауад, сен жаса.

Ал мен дүкенге барып, шайға әкелейін.

!Есте сақтаңыз!

	Келер шақ	Өткен шақ
Мен	жеймін, ішемін	жедім, іштім
Сен	жейсің, ішесің	жедің, іштің
Сіз	жейсіз, ішесіз	Жедіңіз, іштіңіз
Ол	жейді, ішеді	жеді, ішті

Сөз. Сөз тіркестері. Сөйлемдер.

Тамақтану. Тамақтанайық. Асханада тамақтандым.

Беру. Берші, біріңізші. Маған беріңізші. Маған палау беріңізші.

Жеу. Тамақ жеу. Қою тамақ жеу. Салат жедім. Біз палау жедік.

Ішу. Сусын ішу. Кел, шай іш. Мен компот іштім. Шырын іштік.

Әкелу. Сен әкел. Мен әкелейін. Ол әкелсін. Біз азық-түлік әкелейік.

Жуу. Ыдыс жуу. Мен ыдыстарды жудым. Енді еденді жууым керек.

Асыл сөз

Бір күн дәм татқанға қырық күн сәлем.

Ыдысына қарап, асын іш.

КЕЛ, ТАНЫСАЙЫҚ!

! Оқыңыз, тыңдаңыз, қайталаңыз

Танысу

پیژندنه

آشنایی

Кеш жарық жігіттер!

- زلمیو ماښام په خیر!
- شب به خیر جوانان!
- *Сәлеметсіз бе?*
- السلام علیکم.
- سلام علیکم؟
- *Танысайық, мен сіздердің көршілеріңіз боламын. Атым – Ахмед. Сендердің аттарың кім?*
- راحی چی سره معرفی شو، زه ستاسی گاونډی احمد یم. او ستاسی نومونه څه دي؟
- معرفی شویم، من همسایه تان خواهم بود. نامم-احمد است. و اسم های شما چی است؟
- *Менің атым – Вахидулла, ал мынау – Башир Ахмад.*
- زما نوم وحید الله او دا هم بشیر احمد دی.
- نام من – وحیدالله، و این-بشیر احمد است.
- *Танысқанымға қуаныштымын.*
- له پیژندگلوۍ مو خوښ شوم.
- از آشنایی با شما خوش بختم.
- *Біз де, өте қуаныштымыз.*
- موږ هم، له تاسی سره د پیژندگلوۍ ځنی خوښ شو.
- ما هم، بسیار خوشحال شدیم.
- * * * * *
- *Сәлеметсіз бе, ағай?*
- السلام علیکم استاده.
- سلام علیکم، آقا؟
- *Амансың ба, қарағым? Атың кім, айналайын?*
- سلام زرگیه، نوم دی څه دی؟
- سلام برادر؟ نامت چیست؟
- *Атым – Анзор*
- نو می انخور دی.
- نامم، انخور است.
- *Өте жақсы, Анзор, менің атым Болат.*
- ډیرینه انخوره، او زما نوم بولات دی.
- بسیار خوب، نام من بولت است.
- *Танысқанымға қуаныштымын ағай!*
- استاده! له پیژندگلوۍ مو خوښ شوم.
- از آشنایی با شما خوشبختم آقا!
- *Мен де. Аман-сау бол, айналайын.*
- زه هم گرانه، سوکاله اوسی!
- من هم. موفق باشی عزیزم.
- *Сау болыңыз.*
- په سپیڅلي څښتن موسپارم!
- خدا نگهدار تان.

* * * * *

- *Сәлеметсің бе? Танысып қояйық, менің атым – Ахмед .*
- سلام ! رازى چى سره وپيژنو زمانوم احمد دى.
- سلام عليکم؟ معرفى شويم، نام من احمد است.
- *Менің атым – Рахимулла.*
- زمانوم رحيم الله دى.
- نام من رحم الله است.
- *Сен қайдансың?*
- تاسى دکوم حای ياست؟
- *تو از کجایی؟*
- *Мен Ауғанстаннанмын. Ал өзің ше?*
- زه دافغانستان يم ،اوتاسى ؟
- *من از افغانستان استم. خودت چى طور؟*
- *Мен Пакистаннанмын.*
- زه له پاكستانه يم.
- *من از پاكستان استم.*
- *Қазақстанға биыл келдің бе?*
- قزاقستان ته سبركال راغلي ياست؟
- *در قزاقستان امسال آمده ايد؟*
- *Жоқ, өткен жылы. Қазір журналистика факультетінде оқып жатырмын.*
- نه ،زه تيركال راغلى يم او اوس دژورناليزم په پوهنځي كي محصل يم.
- *نه، سال گذشتہ. حالا در دانشکده ژورناليزم درس ميخوانم.*
- *Солай ма, мен де университеттің журналистика факультетінде оқимын.*
- ايا همداسى ده ؟زه هم دقزاقستان دملي پوهنتون دژورناليزم دپوهنځي محصل يم.
- *این طوره ، من هم در دانشکده ژورناليزم این دانشگاه درس مى خوانم.*
- *Қандай тамаша! Екеуміз де бір факультетте оқиды екенбіз ғой.*
- څومره ښه!دواره په يوه پوهنځي كي درس وايو ، همداسي ده؟
- *چى جالب! هر دوى ما در يك دانشکده درس ميخوانيم.*
- *Иә.*
- هو همداسي ده.
- *بلى.*
- *Мен танысқанымға қуаныштымын.*
- له پيژندگلوى ځني مو خوښ شوم.
- *من از آسنایى با شما خوشحالم.*
- *Мен де.*
- زه هم
- *من هم.*

* * * * *

ТІЛ ҰСТARTY САБАҒЫ. КІТАПХАНА – РУХАНИ ҚАЗЫНА

Тірек сөздер

Әл-Фараби, кітап, кітапхана, заманауи ғимарат, іргетас, құрылды, ҚазҰУ қалашығы, электронды, оқу залдары, оқырмандар, қызмет көрсету, сирек кездесетін әдебиет, мұра, сақталған, зерттеумен айналысу, аумақ, көрме, орталық.

Я, Ю ӘРІПТЕРІНІҢ ЕМЛЕСІ

Я, ю әріптері қос – дыбыстың таңбасы.

Я	→	й+а.	Айтылуы	Жазылуы
			Аяқ	Аяқ
			Бояу	Бояу
Ю	→	й+у.	Ойу	Ою
			Қойу	Қою

!Есте сақтаңыз!

Мына сөздерде и+у/й+у дыбыстарының орнына ю әрпі жазылмайды, и/й мен у дыбыстары айтылуда да, жазылуда сақталады, и/й, у әріптері жазылады.

Хиуа, Иуда, миуа, диуан, кейуана, бейуақ, айуан, хайуан.

1-жаттығу. Сөйлемдерді көшіріп жазып, я, ю, и, у әріптеріне фонетикалық талдау жасаңыздар.

Мен киім дүкеніне бардым. Өзіме аяқкиім сатып алдым. Қара түсті туфли сатып алдым. Содан соң қарындасыма тақия сатып алдым. Тақия қазақы оюмен зерленген. Тақияның ою-өрнегі оған өте ұнады.

Жазда Хиуа қаласына қыдырып бардым. Хиуада нағашыларым тұрады. Хиуада әртүрлі миуалар өседі екен. Хиуа қаласы маған ұнады. Демалыста хайуанаттар бағына бардым. Бақта әртүрлі жабайы жануарлар бар екен.

!Оқыңыз, тыңдаңыз, қайталаңыз.

Әл-Фараби кітапханасы

Әл-Фараби кітапханасы – «ҚазҰУ қалашығында» орналасқан. Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ кітапханасы 1934 жылы университетпен бірге құрылды. 2004 жылы 8 қыркүйекте Қазақстанның Президенті Н.Ә.Назарбаев пен Чехия Президенті Вацлав Клаус Әл-Фараби кітапханасының жаңа ғимаратының іргетасын қалады. 2012 жыл Әл-Фараби кітапханасы Орталық Азиядағы ең жаңа технологиялық, коммуникациялық шешімдермен орайласқан шығыс стилінде салынған заманауи ғимаратқа көшумен есте қалды. 1934 жылы кітапханада 6194 дана кітап болса, қазіргі уақытта 2 миллионнан аса кітап қоры бар. Қорда сирек кездесетін әдебиеттер – 14306 дана, соның ішінде ескі орыс тілінде – 11370 дана, шетел тілінде – 2154 дана, ерекше пішіндегі – 782 дана кітаптар, авторефераттар мен диссертациялар, сонымен қатар, мағынасы өте қызық дін туралы Құран мен Библия және т.б. мұралар сақталған.

1. Мәтінді мәнерлеп оқыңыздар.
2. Я әрпі бар сөздерді көшіріп жазыңыздар.
3. ҚазҰУ-дың кітапханасы қай жылы құрылды?
4. 2012 жылы ҚазҰУ-да қандай ерекше оқиға болды?

2-жаттығу. Мәтінді мәнерлеп оқыңыз, дари тіліне аударыңыз.

Кітапхананың жалпы аумағы – 17856 шаршы метр. Оның құрылымында 11 абонемент, 780 орынды 1850 шаршы метрлік классикалық оқу (*ғалымдар залы, магистранттар залы*) залдары, оқырмандарға қызмет көрсетеді. Кітапхананың өзінің 1800 шаршы метрден асатын аумағы бар, әртүрлі көрмелер ұйымдастыруға арналған 300, 80, 60, 50 орынды 4 конференц-залы, 270 орынға арналған *Электронды кітапхана* жұмыс істейді. 75 орындық асханасы бар. Кітапханада Шығыстың ұлы ойшылы *әл-Фарабидің өмірі мен шығармашылығын насихаттайтын мұражайы*, ұлы ғұламаның ғылыми-ағартушылық мұрасын зерттеумен айналысатын Әл-Фараби Орталығы орналасқан.

***Кітапханада* په کتابخانه کې**

– *ҚазҰУ-де неше кітапхана бар?*

- د قزاقستان په ملي پوهنتون کې څو کتابتونونه دي؟

– در کازگو چند دانه کتابخانه موجود است؟

- ҚазҰУ-де үлкен ғылыми кітапхана бар және өте сирек кездесетін кітап қоры сақталған кітапхана бөлімі де бар. Сонымен қатар әр оқу ғимаратында оқу залы мен кітап беретін абонемент залы бар.
  - په کازگوکي يوه لوي علمي کتابخانه وجودلري چي په هغی کی ډېر نه پيدا کيدونکي کتابونه موجود دي. اونور په هره ودانی کی خپله دلوست خونه او دکتاب ورکولو ځای لري.
  - دانشگاه ما یک کتابخانه علمی بزرگ دارد و کتابخانه کتابهای قدیم وجود دارد. و دیگر در هر ساختمان درسی سالون مطالعه و کتابخانه موجود هست.
  - Демек, әр факультеттің өз кітапханасы бар ғой.
  - یعنی, دهر پوهنځی خپله کتابخانه ده .
  - یعنی، هر دانشکده کتابخانه خودش را دارد.
  - Әрине.
  - همداسي ده.
  - البته.
- * * * * *

- Сәлеметсіз бе? Анай, мен кітап алайын деп едім.
  - سلام استادي، غوارم يو کتاب واخلم.
  - سلام عليکم؟ استاد، من ميخواهم کتاب ميگيرم.
  - Сәлеметсің бе, жазылып па едің?
  - سلام ،ايا له ماسره راليکل شوي ياست؟
  - سلام، ثبت نام شده ای؟
  - Жоқ. Қалай жазылуға болады?
  - نه ،څرنگه کولای شم ځان له تاسي سره راجستر کړم؟
  - نه، چی رقم ثبت نام میشود؟
  - Студенттік билет пен екі суретіңді алып кел.
  - دمحصلی کارت او دوه انځورونه دي راوره.
  - با کارت دانشجویی و دو قطعه عکس بیا.
  - Жарайды.
  - سمه ده.
  - خوب است.
- *****

Кешіріңіз, кітапты қалай алуға болады?

- په بښني سره څرنگه کولای شم چي کتاب واخلم.
- سلام عليکم؟ استاد، من ميخواهم کتاب ميگيرم.
- Тапсырыс қағазын толтырыңыз. Автордың аты-жөні, кітаптың атын, шыққан жылы мен баспасының атын жазыңыз. Төменгі жағына кітаптың шифры мен алған мерзіміңізді жазыңыз.
- دغو بښتني کاغذ مو ډک کړئ. په هغه کې دليکونکي نوم، کتاب نوم، وچاپ کال او دچاپ ځای نوم وليکئ او په اخر کې دکتاب داخستلو نيټه وليکئ.
- ورق درخواستی را پر نماييد. اسم مولف، نام کتاب، سال طبع، و نام انتشارات را بنويسيد. کد پايين کتاب و تاريخ تحويل کتاب را هم بنويسيد.
- Міне, көріңізші. Дұрыс па?
- دادی وېي گورئ ايا ما سم ليکلی.
- Иә, дұрыс. Қазір кішкене күте тұр.

- سم دی، لږ صبر وکړه.
- بلي، درست است. یک لحظه صبر کن.
- * * * * *
- *Апай, сөздіктер бар ма?*
- محترمي ايا فرهنگونه هم شته؟
- خانم، شما فرهنگ دارید؟
- *Саған қандай сөздік керек еді?*
- تاسي ته دڅرنگه فرهنگ ضرور دی؟
- چي نوع فرهنگ ضرورت دارید؟
- *Маған қазақша-парсыша сөздік керек еді.*
- ماته قزاقی-فارسي فرهنگ ضرور دی.
- من فرهنگ قزاقی-فارسی کار دارم.
- *Ислам Жеменейдің қазақша-парсыша сөздігі бар берейін бе?*
- داسلام چمني قزاقي فارسي فرهنگ لرم، غواری یي؟
- فرهنگ قزاقی-فارسی از اسلان چمني موجود است بدهم؟
- *Иә, беріңіз.*
- بلي. رايي کړه.
- بلي ف بدهيد.
- *Мінеки, алыңыз. Бірақ ұқыпты пайдаланыңыз.*
- دادی درکوم يي مگر گته تري پورته کړه.
- بگيريد. اما پاره نکنيد.
- *Әрине, апай!*
- همداسي کوم.
- حتما خانم.
- * * * * *
- *Кітапхана күн сайын жұмыс істей ме?*
- ايا کتابخانه هره ورځ کار کوي؟
- کتاب خانه به اساس تقسيم اوقات کار ميکند؟
- *Иә, жексенбіден басқа күндері жұмыс істейді. Ал сессия кезінде ше?*
- بلي، بي له يونی ورځي نورپه هره ورځ کار کوي. او داز مويني په وخت کي؟
- بليف به غير از يکشنبه روزهای ديگر مار ميکند. ودر وقت امتحان چي؟
- *Сессия кезінде жексенбі күні де жұмыс істейді.*
- او داز مويني په وخت کي دیکشنبی په ورځ هم کار کوي.
- در روز های امتحان روز يکشنبه هم کار ميکند.
- *Рақмет, апай.*
- منندوی مو يم.
- ممنون خانم.
- *****
- *Сәлеметсіз бе, ағай?*
- سلام بنوونکی صاحب!
- سلام عليکم آقا؟
- *Сәлемет пе, айналайын?*
- سلام، زرگيه!
- سلام عزيزم(نورچشمم)

- *Таныса отырайық, балам. Қайдан келдің балам?*
- سره معرفي به شو له كوم خای خني راغلی یی؟
- آشنا شویم، از کجا آمده یی پسرم؟
- *Мен Ауғанстаннан келдім. Осында білім алсам деген ойым бар.*
- زه له افغانستان څخه راغلی یم. او غوایم دلته خپلي زده کړي ترسره کړم.
- من از افغانستان آمده ام. تصمیم دارم در این جا درس بخوانم.
- *E-e, ойың дұрыс екен, балам. Қандай мамандық алғың келеді?*
- او و- غوبنتنه موپرخای ده. څوک جوړېدل غوایي؟
- ی-ی، تصمیم خوبی داری، پسرم. میخواهی چی رشته یی بخوانی؟
- *Құрылыс инженері болғым келеді.*
- غوایم چي انجینیر شم!!
- میخواهم یک انجینیر ساختمانی باشم.
- *Аңсаған арманыңа жет, қалқам.*
- اه، گرانه !! الله ج دي ارمان ته ورسوه.
- به ارزویت برسی عزیزم.
- *Тілегіңізге рақмет, ағай.*
- له نيکي پيرزويني (دعا)خني مو منندوی یم.
- تشکر از نیت خیر تان، آقا.
- * * * * *
- *Танысайық, менің атым – Айдар Амангелдіұлы. Сіздің атыңыз кім болады?*
- سره معرفي به شو زمانوم حيدر امان گيلده وله ، او ستاسي نوم مبارک؟
- معرفي شویم، نام من – حيدر امانگيلدی اولی است. نام شما چیست؟
- *Менің атым – Малика.*
- او زما نوم مليکه ده!
- نام من مليکه است.
- *Сіз Алматылықсыз ба?*
- ايا تاسي دالماتا خني ياست؟
- شما الماتایی (اهل الماتا) استی؟
- *Жоқ. Мен Кабулдан келдім.*
- نه ، زه کابلی یم.
- نه. من از کابل آمده ام.
- *Қазақстанға алғаш келуің бе?*
- ايا دلومري ځل لپاره قزاقستان ته راغلي ياست؟
- اولين باراسن که به قزاقستان آمده اید؟
- *Иә, биыл алғаш келуім.*
- هو کي، لمړی ځل مي دی.
- بلی، امسال آمده ام.
- *Оқисың ба?*
- ايا درس وایاست؟
- درس میخوانی؟
- *Иә, университеттің дайындық факультетінде оқимын. Қазір қазақ тілін үйреніп жүрмін.*
- هو، داماده گی په پوهنځي کي درس وایم. او دقزاقي ژبي په زده کړي بوخت یم.
- بلی، در دانشکده آمادگی دانشگاه درس میخوانم. حالا زمان قزاقی می آموزم.

- *Ал өзіңіз осы Алматыдансыз ба?*
- ايا تاسو له الماتا ځني ياست؟
- خودت الماتايي(اهل الماتا) هستيد؟
- *Иә. Мен осында тұрамын. Университетте жұмыс істеймін.*
- هو، زه همدلته اوسيرم او همدلته په پوهنتون كي كار هم كوم.
- بلي. من اين جا زندگي ميكنم. در دانشگاه كار ميكنم.
- *Сізбен танысқаныма қуаныштымын.*
- له تاسي سره دپيژندگلوۍ ځني خوبه شوم.
- از آشنايي با شما خوشحالم.
- *Мен де.*
- زه هم.
- من هم.
- * * * * *
- *Танысайық, менің атым – Қайсар.*
- سره معرفي به شو، زمانوم قيسار دی.
- آشنا شويم، نام من – قيصر است.
- *Менің атым – Мұстафа. Сен жергіліктісің бе?*
- او زمانوم مصطفى دی. ايا تاسی له همدی ځايه ياست؟
- نام من – مصطفى است. تو از اين جا استی؟
- *Жоқ. Мен Қытайданмын.*
- نه، زه چينايي يم.
- نه. من از چين آمده ام.
- *Мен сені қазақ екен десем....*
- گومان مي کاوه چی تاسي به قزاق ياست ....
- من فکر کردم تو قزاقی....
- *Иә, мен қазақпын. Бірақ Қытайда тұрамын. Ал өзің қайдансың?*
- همداسي ده، زه قزاق يم مگرپه چين كي اوسيرم. او تاسي د كوم ځای ياست.
- بلي، من قزاقم. اما در چين زندگي ميكنم. و خودت از كجايی؟
- *Мен Ауғанстаннанмын.*
- زه له افغانستان څخه يم.
- من از افغانستان هستم.
- *Өте жақсы, танысқаныма қуаныштымын. Таныстығымыз әлі де жалғасады деп ойлаймын.*
- له تاسي سره د پيژندگلوۍ ځني خوبش شوم. فکر كوم دوستي به موادامه ولري.
- بسيار خوب، از آشنايي با شما خوشحالم. فکر كنم دوستي ما ادامه خواهد داشت.
- *Солай болсын.*
- همداسي ده.
- همين طور باشد.
- * * * * *

Диалогты толықтырыңыз.

- Аты-жөнің кім?
- .....
- Қайдан келдің?
- .....
- Ауғанстанның қай жерінен келдің?
- .....
- Жасың нешеде?
- .....
- Отбасыңда қанша адам бар?
- .....
- Қазақстанға қашан келдің?
- .....
- Қазақстанға не мақсатпен келдің?
- .....
- Қазір қайда тұрасың?
- .....
- Жатақханаң қайда орналасқан?
- .....
- Қайда оқисың?
- .....
- Қандай сабақтар ұнайды?
- .....

Тірек сөздер

Білім алу, кітап дүкені, кітап оқу, сөздіктер, кітап сөресі, оң жақта, қара көру, қатысты, жайлы, салт-дәстүр.

Э, Ё ӘРІПТЕРІНІҢ ЕМЛЕСІ

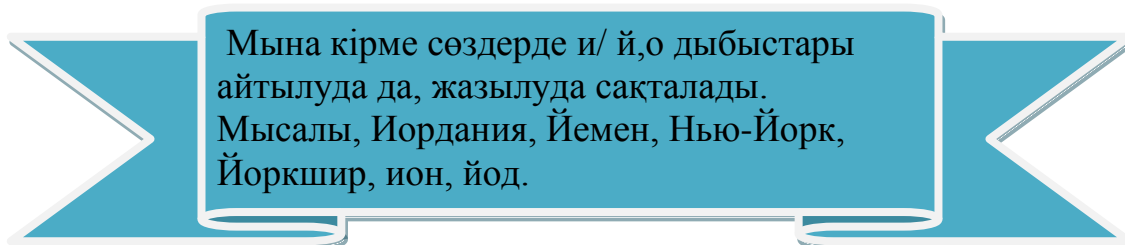
Э, ё әріптері қазақ тілінде тек кірме сөздерде жазылады.

Э әрпі – жалаң э дыбысының таңбасы.

Ё әрпі – қос й+о дыбыстарының таңбасы.

Э	Ё
Электр	Шофёр
Аэроплан	Матрёшка
Энергия	Слёт
Электр	Шахтёр
Экипаж	Дирижёр

!Есте сақтаңыз!

1-жаттығу. Мына сөздерді көшіріп жазыңыздар. Жазылу емлесін есте сақтаңыздар.

Экскурсия, экватор, экипаж, элеватор, электр, эшелон, аэроклуб, элемент, поэма, экспедиция, энергия.

2-жаттығу. Төмендегі сөздер мен сөз тікестерін қатыстырып, сөйлем құрап жазыңыздар.

Монтёр жөндейді, электр сымы, дирижёр, экскурсия, шахтёр қаласы, экватор сызығы, аэроклуб, эшелонмен аттану, ұшақ экипажы, электронды кітапхана, энергияны үнемдеу, матрешка, элеватор, астық әкелуу

!Есте сақтаңыз!

Ё әрпінің орнына кейде е әрпі жазыла береді, бірақ ё болып оқылады. Мысалы, жазылуы: шахтер – оқылуы: шахтёр.

Кітап дүкенінде. په کتابتون کې

- *Парсыша-қазақша сөздік ше?*
- فارسي – قزاقى فرهنگ لری؟
- *Парсыша-қазақша емес, қазақша-парсыша сөздік бар.*
- فارسي – قزاقى فرهنگ نه لرو، مگر قزاقى – فارسي فرهنگ لرو.
- *Қанша тұрады?*
- په څو دی؟
– *چند قیمت دارد؟*
- *3000 теңге тұрады.*
- په ۳۰۰۰ تنگى
- *3000 тингеге.*
- *Онда маған беріңізші.*
- نو ماته يې را کړئ
- *پس بدهيد لطفا.*
- *Мінеки, алыңыз.*
- مهرباني وکړئ، در وا يې خلی.
- *بفرمایید، بگیریید.*
* * * * *
- *Маған қазақтың ұлттық салт-дәстүрі жайлы жазылған кітаптар керек еді.*
- زه دقزاقانو د دود – دوستور په هکله يو کتاب ته ضرورت لرم.
- *من یک کتاب در باره فرهنگ و رسم و رواج های قزاق ها ضرورت دارم.*
- *Салт-дәстүрге қатысты кітаптар оң жақтағы сөреде. Қарап көріңіз.*
- د دود او دستور په اړه ليکل شوي کتابونه دښي طرف په الماری کې دی، وپي گوره!
- *کتاب های رسم و رواج قزاق ها طرف راست است. نگاه کنید.*
- *Міне, мына кітапты сатып алайын. Қанша тұрады?*
- دادی، دا کتاب رانیسم په څو دی؟
- *این کتاب را میخرم. چند قیمت دارد؟*
- *1850 теңге тұрады.*
- په ۱۸۵۰ تنگى
- *1850 тингеге.*
- *Мінеки, ақшасын алыңыз.*
- دادی پیسی يې درواخلی!
- *بفرمایید پولش را بگیریید.*
* * * * *

- Алматының картасы бар ма?
- دالماتي نقشه لری؟
  - نقشه آلماتا است؟
  - *Иә, бар. Қандайы керек? Үлкені ме, кішкенесі ме?*
- هو لرو يي، خه ډول؟ وره مو پکارده او که غځه؟
  - بلی، است. چی رقمی است ضرورت دارید؟ بزرگ باشه یا خورد؟
  - *Кішкенесі дұрыс.*
- وره يي سمه ده.
  - خوردش صحیحه.
  - *Мінеки, алыңыз.*
- دروا يي خلی!
  - بفرمایید، بگیریید.
  - *Рақмет, сау болыңыз.*
- په منني، دالله په امان.
  - تشکر خدا نگهدار.
- * * * * *

!Есте сақтаңыз!

	<i>Келер шақ</i>	<i>Осы шақ</i>	<i>Өткен шақ</i>
Мен	оқимын, жазамын	оқып жүрмін, жазып отырмын	оқыдым, жаздым
Сен	оқисың, жазасың	оқып жүрсің, жазып отырсың	оқыдың, жаздың
Сіз	оқисыз, жазасыз	оқып жүрсіз, жазып отырсыз	Оқыдыңыз, жаздыңыз
Ол	оқиды, жазады	Оқып жүр, жазып отыр	Оқыды, жазды

Мен	тұрамын	тұрмын	тұрдым
	жүремін	жүрмін	жүрдім
	отырамын	отырмын	отырдым
	жатамын	жатырмын	жаттым

Асыл сөз

Ақыл – азбас кен,
Білім – тозбас тон.

Барлық білім де, ғылым да кітапта.

ДАУЫССЫЗ ДЫБЫСТАР

Қазақ тілінде 26 дауыссыз бар, олар үш топқа бөлінеді: үнді, ұяң, қатаң.

Үнді дауыссыз дыбыстар ІІІ қатарға жатады.

Л, р, м, н, й, у дыбыстары – үнді дауыссыз дыбыстар.

Ұяң дауыссыз дыбыстар ІV қатарға жатады.

Б, в, г, ғ, д, ж, з дыбыстары – ұяң дауыссыз дыбыстар.

Қатаң дауыссыз дыбыстар V қатарға жатады.

П, ф, к, қ, х, һ, т, с, ц, ч, ш, щ дыбыстары – қатаң дауыссыз дыбыстар.

Үнді дауыссыз дыбыстар

Л	Р	М	Н	Ң	Й	У
лас	рас	май	нан	аң	йод	уақыт
ала	ара	аман	ана	жаңғақ	айран	ауа
бөл	бер	шам	он	оң	қой	кіру

ТІЛ ҰСТОРТУ САБАҒЫ. РЕСМИ КЕЗДЕСУ. РҰҚСАТ СҰРАЙ БІЛУ

په اداره *Деканатта*
کي (په ریاست کي)

- *Хаджи Мурад*, бүгін
бәріміз сағат 12.00-де
үшінші қабаттағы мәжіліс
залына жиналамыз.

- حاجی مراده! نن ورخ ددریم پور
دمجلس خوني ته په ۱۲:۰۰ بجو ټول
راتوليرو.

- خواجه مراد، امروز همه ما ساعت
12.00 در منزل سوم در سالون
کنفرانس جمع ميشويم.
- *Кездесу бола ма?*
- ايا ديوجاسره ليدنه لرو؟ (ملاقات لرو؟)

– ملاقات داريم (ملاقات خواهد بود؟)؟

– *Иә, халықаралық департамент қызметкерлерімен кездесу болады.*

- بلي، نريوالو اړيكو دپيارتمنت دكاركونكوسره ليدنه لرو.

- بلى، با کارمندان بخش بين الملل ملاقات داريم.
- *Жарайды, студенттерге айтамын.*
- نو سمه ده زه به هم محصلينو ته ووايم.
- خوب است، در دانشجويان ميگويم.
- *Кешікпей келіңдер.*
- بي له کومه خنده راشی!
- ناوقت نياييد(دير نکنيد).
- * * * * *
- *Сәлеметсіз бе, Марат Болысбекұлы!*
- السلام عليكم مرادبولس بيک وله.
- سلام عليكم، مرات بوليسيبيک اولی!
- *Сәлеметсің бе, Ихсанулла?*
- سلام ،احسان الله.
- سلام ، احسان الله؟
- *Ағай, бүгін біз елшілікке барайық деп едік, рұқсат бересіз бе?*
- استاده نن مور غوبنتل چی سفارت(قونسلی)ته ولارشو ،اياکولای شو چی ولارشو؟
- آقا، امروز ما تصمیم داریم به سفارت برويم، اجازه ميدهيد؟
- *Қандай мәселемен?*
- دڅه لپاره خي؟
- برای چی مسيله؟
- *Кабулдан әке-шешем сәлемдеме беріп жіберіпті, соны алып қайтайын деп едім.*
- *Онда екінші сабақтан кейін барасың.*
- له کابله مي مور-پلارسلام خط ر اليرلی دی او غوارم هغه را واخلم.نوسمه ده وروسته له دو همه -
درسه ولارشوی.
- از کابل پدر و مادرم امانت فرستاده اند، ميخواستم ان را بگيرم. پس بعد از ساعت دوم برويد.
- *Жарайды, ағай.*
- سمه ده استاد جانه!
- خوب است ، استاد.
- * * * * *
- *Марат ағай, мен шәкіртақы жайлы сұрайын деп едім.*
- استاد مراده!ماغوبنتل دمحصلینو دمعاش په اړه وپوښتم.
- استاد مرات، ميخواستم در باره معاش دانشجويان بيرسم.
- *Шәкіртақы әр айдың соңында беріледі. Мен өзім хабарлап айтамын.*
- محصلینو معاش دهری میاشتی په اخر کی ورکول کیری.زه ددی خبرپه خپله درکوم.
- معاش را در آخر هر ماه ميدهد. من خودم خبر ميکنم.
- *Рақмет.*
- مننه.
- ممنون.
- * * * * *
- *Марат ағай, біз досым екеумізді бір топқа жазыңызшы.*
- استاد مراده،که زه او زما انديوال په يو گرپ کي وليکي نو مهربانی به مو وي.
- استاد مرات، ما و دوستم را در یک گروه در نوشته کنيد.
- *Жарайды, оған бола уайымдамаңдар.*
- سمه ده ،هيڅ فکر مه کوه!!!

- خوب است، نگران نباشيد.
- *Рақмет, сізге.*
منندوی مو یم.
- از شما ممنون.

1-жаттығу. Түсірілген дыбыстарды (н,ң) орнына қойып жазыңыздар.

Ота... – сені... ата-ана...,
 Ота... – досы... бауыры...,
 Ота... –өлке..., астана...,
 Ота... – аудан, ауылы...,
 Ота.. – тарих, Ота... – тіл,
 Жасаға... елі..., ер халқы...,
 Отан - өле..., ота... – жыр,
 Көтерге... көкке ел даңқы...
 Ота... – осы, достарым.

!Есте сақтаңыз!

	<i>Келер шақ</i>	<i>Өткен шақ</i>
<i>Мен</i>	<i>кездесемін</i>	<i>кездестім</i>
<i>Сен</i>	<i>кездесесің</i>	<i>кездестің</i>
<i>Сіз</i>	<i>кездесесіз</i>	<i>кездестіңіз</i>
<i>Ол</i>	<i>кездеседі</i>	<i>кездесті</i>

Сөз. Сөз тіркестері. Сөйлемдер.

Сұрау. Сағат сұрау. Мен досымнан сұрадым. Одан кітап сұрадым.

Рұқсат сұрау. Ұстаздан рұқсат сұрадым.

Сұрану. Ұстаздан сұрану. Пайдан сұрандым. Мен бүгін сабақтан сұрандым.

Кездесу. Ресми кездесу. Мен ресми кездесуге бардым. Досыммен кездестім.

Рұқсат. Рұқсат ету. Мен рұқсат сұрадым. Ағай маған рұқсат етті.

Кейін. Кейін келу. Бір сағат кейін қонақ келеді. Қазір емес, кейін кездесейік.

Асыл сөз

Оқу инемен құдық қазғандай.

Үлкеннен – инабат,

Кішіден – ілтипат.

Кел, танысайық!

Сәлеметсің бе?

- سلام

- سلام عليكم؟

- Сәлеметсің бе? Танысайық, менің атым – Мұрат.

- سره معرفي به شو زما نوم مراد دی .

- سلام عليكم؟ آشنا شويم، نام من مرات است.

- Менің атым – Нурулла. Сен оқисың ба?

- او زمانوم نورالله دی. ايا درس وایي؟

- نام من – نورالله است. درس میخوانی؟

- Иә, оқимын.

- بلي درس وایم

- بلي، درس میخوانم.

- Қайда оқисың?

- چيري درس وایي؟

- کجا میخوانی؟

- Қ.Сәтпаев атындағы Қазақ ұлттық техникалық университетінде оқимын. Ал өзің қайда оқисың?

- زه د ق.ساتپاييف په فني پوهنتون کې زده کړي ترسره کوم. اوتاسو چيري درس وایي؟

- در دانشگاه ملی تخنیکي قزاقستان "ستپايوف" درس میخوانم. و توكجا درس میخوانی؟

- Мен ҚазҰУ-дың журналистика факультетінде оқимын.

- زه د قزاقستان ملي پوهنتون د ژورناليزم په پوهنځي کې درس وایم

- من در گازکو- دانشکده ژورناليزم درس میخوانم.

- Демек, болашақ журналист екенсің ғой.

- يعني، اينده ژورналиست ياست!!

- يعنی، در آینده ژورналиست ميشويد.

- Иә. Ал сенің болашақ мамандығың қандай?

- بلي. او تاسي به څه جوړپړي؟

- بلي، و تو در آینده چی ميشوی؟

- Мен болашақта құрылыс инженері болғым келеді.

- اوزه غوارم چي په اينده کې انجينيرشم.

- من در آینده انجينير ساختمانی ميشوم.

- Өте жақсы, Мұрат, танысқанымға қуаныштымын.

- ډيرينه مراده، له پيژندگلوۍ ځنۍ موخوښ شوم.

- بسيار خوب، مرات، خوشحال شدم از آشنایي با شما.

- Мен де, Нурулла.

- زه هم خوښ شوم، نورالله!

- من هم، نورالله.

***

- Сәлеметсіздер бе?

- السلام عليكم!

- سلام عليكم؟

– *Сәлеметсіңдер ме?*

- سلام!

- سلام عليکم؟

- *Танысайық.*

- معرفي به شو.

- بياييد معرفي شويم.

- *Иә, танысайық, аттарың кім?*

- بلى، سره معرفي به شو، نومونه موخه دي؟

- بلى، معرفي ميشويم، نام هاي تان چيست؟

- *Менің атым – Реза, ал бұл –*

Тарик. Сендердің аттарың кім?

- زمانوم رضا او دده نوم طارق دى. او ستاسى نومونه؟

– نام من-رضا است واين-طارق است. نام هاي شما چيست؟

– *Менің атым – Әлия.*

- زما نوم اليا دى.

– نام من اليا است.

– *Ал менің атым – Камшат.*

- اوزما نوم – كمشات.

– و نام من كمشات است.

– *Әлия, сендер қайдансыңдар?*

- اليا ، تاسي دكوم خاى ياست؟

اليا ، شما از كجا ييد؟

– *Мен Қытайданмын, ал Камшат Көлсайдан. Сендер ше?*

- زه چينايي او كمشاد دكول ساي ده، تاسي دكوم خاى ياست؟

– من از چين استم، و ژانسيه از مغولستان ايت. شما چي؟

– *Біз Ауғанстаннанбыз.*

- مونږ افغانستان يو .

– ما از افغانستان هستيم.

– *Өте жақсы, танысқанымызға қуаныштымыз.*

- دېرېښه، له پيژندگلوۍ مو خوښ شو.

– بسيار خوب، از آشنايي با شما خوشيختيم.

– *Біз де қуаныштымыз, қыздар.*

- مونږ هم خوښ يو گرانو انجونو.

– ما هم خوشحاليم، دختر ا.

– *Жақсы, сау болыңдар, жігіттер!*

- ښه ده هلکانو، دالله په امان.

– خوب، خدا حافظ بچه ها!

– *Сау болыңдар, қыздар.*

- انجونو! په پاک څښتن مو سپارو .

– خدا حافظ ، دختر ا.

* * * *

– *Танысайық, менің атым – Хамидулла.*

- سره معرفي به شو زمانوم حميدالله دى.

– آشنا شويم، نام من – حميدالله است.

– *Менің атым – Навид.*

- زمانوم نوید دی.
- نام من نوید است.
- *Сенің жасың нешеде?*
- خوکلن یاست؟
- چند ساله یی؟
- *Он тоғызда.*
- نولس کلن یم.
- نوزده ساله.
- *Менің жасым жиырмада.*
- زه شل کلن یم.
- من بیست ساله استم.
- *Сен Ауғанстанның қай жеріненсің?*
- دافغانستان له کوم خای خخه یاست؟
- تو از افغانستان از کدام جایش استی؟
- *Құндыз қаласынанмын. Ал сен ше?*
- زه کندزی یم او تاسی؟
- از شهر قندوز هستم. و تو؟
- *Мен Жалалабадтанмын.*
- زه دجلال ابادیم.
- من از جلال آباد استم.
- *Өте жақсы, танысқанымға қуаныштымын.*
- ډېر ښه دپیژندگلوی خنی مو خوښ شوم.
- بسیار خوب، از آشنایی با تو خوشحالم.
- *Мен де!*
- زه هم.
- من همچنان.
- * * * *
- *Сәлеметсіз бе!*
- السلام علیکم.
- سلام علیک؟
- *Сәлеметсіз бе!*
- السلام علیکم.
- سلام علیک؟
- *Менің атым – Жамшид. Сіздің атыңыз кім?*
- زما نوم جمشید دی، او ستاسی نوم خه دی؟
- نام من – جمشید است. نام شما چیست؟
- *Менің атым – Ұлан.*
- زمانوم- ولان دی
- نام من – اولان است..
- *Мен Тәжікстаннанмын. Ал сіз ше?*
- زه د تاجکستان یم او ته؟
- من از تاجکستان آمده ام. و شما از چی طور؟
- *Мен Құлжаданмын.*
- دقولجا خخه !
- من از قولژه استم.

- *Құлжа деген қай жерде?*
- قولجا په كوم خاى كى دى؟
- *قولژه ديگر در كجاست؟*
- *Қытайда.*
- په چين كي
- *در چين.*
- *Атауы қытайшаға ұқсамайтын сияқты.*
- دانوم چينايى نومونوته نه پاتى كيڤي.
- *نام اين شهر به چينايى شبيه نيست.*
- *Ол бұрынғы қазақтың жері ғой. Сондықтан аты да қазақша.*
- همداسى ده داخاى مخكى دقزاقستان مربوط و نوخكه يى نوم هم قزاقى نومونو ته ورته دى.
- *این شهر سابق مربوط قزاقستان بوده است. به همى خاطر نامش هم قزاقى است.*
- *Жақсы, танысқанымға қуаныштымын.*
- بنه ده ،له بلدتيا موخوبن شوم.
- *خوب، خوشحالم از آشنايى با تو.*
- *Мен де.*
- زه هم.
- من هم.
*****

ТІЛДІК ЖАҒДАЯТҚА АРНАЛҒАН ТАПСЫРМАЛАР

?!Сұрақтарға жауап бере отырып, шағын диалогтер құрастырыңыздар.

1. Сіз көшеде танысыңызды кездестіріп қалдыңыз.
2. Оның сырт киімін сипаттаңыз.
3. Сіздің үйіңізге басқа жақтан қонақ келді.
4. Оған қаланың жетістіктері туралы айтыңыз.
5. Қалада келесіз, өзіңізге керек көшені көрсетуді сұраңыз.
6. Сіз аудиторияға жаңадан келдіңіз, өзіңізді таныстырыңыз
7. Транспортта келесіз.
8. Абай мен Достық даңғылына қалай жету керектігін кондуктордан сұраңыз.

Асыл сөз

*Мен деген – өзімшілдік,
Сен деген – анайылық,
Сіз деген – әдеп,
Біз деген – көмек.
Сіз болып, біз болып,
Әрқашан сақтайық әдеп!*

ҰЯҢ ДАУЫССЫЗ ДЫБЫСТАР ЕМЛЕСІ

Б, в, г, ғ, д, ж, з дауыссыздары – ұяң дауыссыз дыбыстар.

З, ж дыбыстары ІҮа қатарына жатады.

Б, в, г, ғ, д дыбыстары ІҮә қатарына жатады.

! Оқыңыз, тыңдаңыз, қайталаңыз.

Ж	З
Жігіт	Зарар/зиян
Әже	Әзір
Мұқтаж	Қағаз

Есте сақтаңыз!

Ескерту! Қазақ тілінде ж дыбысына санаулы аз ғана сөздер аяқталады.

Ж дыбысына аяқталатын сөздер		
Мұқтаж	Уәж	Лаж
Тәж	Баж (салығы)	Блиндаж

Б	В	Г	Ғ	Д
Бала	Вагон	Гүл	Ғалым	Дәптер
Абайла	Автобус	Теңге	Аға	Құда
Қазақ тілінде б, в, г, ғ, д әріптеріне сөз аяқталмайды, тек кірме сөздер ғана б, в, г, д әріптеріне аяқталады.				
клуб	креатив	педагог	–	отряд
араб	актив	диалог	–	снаряд

Есте сақтаңыз!

Ескерту! Қазақ тілінде б, в, г, ғ, д әріптері сөз соңында жазылмайды, тек кірме сөздер ғана б, в, г, д әріптеріне аяқталады. Қазақ тілінде *кірме сөздердің соңына жазылатын* б, в, г, д әріптері қатаң болып айтылады, мысалы б –п, в – ф, г – к, д – т болып айтылады. Бұндай сөздерге жалғанатын қосымшалар қатаң дыбыстардан басталады.

Мысалы, клуб-тан, штаб-тың, актив-тер, креатив-ті, педагог-тер, монолог-тік, отряд-қа, ортопед-ке.

1-жаттығу. Мына сөздерге тиісті қосымшаны жалғаңыздар.

Мен ғаламторды пайдалану үшін клуб(-қа/ға) барамын.

Шығармашылық жұмыс креатив(-дік/тік) ойлауды қажет етеді. Мына монолог(-ді/ті) жаттауым керек. Біздің отряд(-ға/қа) жаңа студент келді. Араб(тар/дар) Қазақстанға саяхатқа келді. Диалог(ды/ті) аяқтаңыз.

Жақында Студенттер сарайында «Студенттік көктем» фестивалі болады. Соған біз де баруымыз керек. Себебі біздің факультеттен бірнеше студент қатысады. Біз де барып, жанкүйер болайық. - Дмарч পে ۲۷ دمحصلينو دکنسرت په تالارکي دمحصلينو لخوا (محصليينو د پسرلي) تر عنوان لاندی کنسرت جوړیږي. او زمونږ ورتگ ضروري دی ځکه زمونږ محصلين هم پکي گډون کوی، اوراځی چي مونږ هم ولاړشو.

- در نزدیکی ها در سالون دانشجویان فستیوال "بهار دانشجویی" خواهد بود. ما هم باید برویم. به خاطری که چند تن از دانشجویان ما هم شرکت میکنند. و ما هم میرویم.
- *Міндетті түрде барамыз.*
- سمه ده استاده.ځی چي خو!
- حتما میرویم.
- *Фестивальге қатысқан топтың студенттері түгел барады.*
- هغه محصلين چي له گروپ ځنی یی هم کروپیان په کنسرت کی برخه اخلی باید حتماً ولاړشي.
- از هر گروپ که دانشجویان در فستیوال شرکت کرده اند همه میروند(باید بروند).
Куратормен бірге барамыз ба?
- ایاله نگران سره مو یو ځای خو؟
- با نگران خود ها میرویم.
- *Әрине.*
- همداسي ده.
- البته.
- * * * * *
- *Бүгін ауғанстандық студенттерді медицина университеті «Кел, танысайық!» атты кешке шақырды. Барлық ауған топтары бүгін сонда барады.*
- نن ورځ افغان محصلين دطب پوهنتون راځی چي سره وپیژنو مراسمو ته یی بللي یو او باید ټول افغان محصلين ورشي.
- امروز دانشجویان افغان در دانشگاه طبی به برنامه زیر نام " بیایید، آشنا شویم" ما را دعوت کرده اند. تمام گروپ های افغانی در آنجا میرویم.
- *Сабақ ше?*
او درس؟
- درس چی میشود؟
- *Кеш сабақтан кейін болады.*
- مراسم وروسته له درسه پیلیږي.
- برنامه بعد از درس ها خواهد بود.
- *Онда дұрыс, барайық.*

- نو سمه ده ور به شو.
- حالا درست است، ميرويم.
- *****

په خالي وخت كي *Бос уақытта*

- *Ахмед, жұма күні тау бөктеріндегі «Сұңқар» саяткерлік орталығына барамыз. Онда салқын болады, сондықтан жылы киініп алыңдар.*
- احمده ! جمعي په ورخ دغره لمني سونقار ساياتكيرلك مركز ته خو. هلته يخني ده تودي جامي واغوندي.
- احمد، روز جمعه در كوه های... در مركز گردشى "سونكر" ميرويم. انجا... خواهد بود.
- *Анай, қай топтар барады?*
- استادې كوم گروپونه يا ټولي ځي.
- خانم، کدام گروپ ها ميروند؟
- *7-8-топтар барады.*
- ۷-۸ گروپونه.
- گروپ های 7-8 ميروند.

Сайын дала сәні саят қой

- *Автобуспен барамыз ба?*
- اياپه بس كي خو؟
- با اتوبوس ميرويم؟
- *Әрине. Автобус жатақхананың алдына келеді. Дайын тұрыңдар.*
- بلى ،بس دليلي مخي ته راخي اماده اوسى.
- البته. اتوبوس در پيش خوابگاه ميايد. آماده باشيد.
- ****

– *Мохаммад Замир, сен Мустафа екеуің ертең таңертең балаларды оятыңдар.*

– محمد ضميره ته او مصطفى داوآره تول هلكان له خوبه راويين كرى.

– محمد ضمير، تو و مصطفى هر دوى تان فردا صبح بچه هارا بيدار كنيد.

– *Неге, апай?*

– ولي استاذي؟

– چرا استاد؟

– *Негеси қалай, ертең Шарын шатқалына барамыз дедім зой. Ұмытып кеттіңдер ме?*

– ولي ته څه وايي؟ درته مي ويلي و

چى«شارن»ته څو، هير مو دي؟(هير مو كرل)

– چرا ای طور ميگويي، گفتم كه فردا به غار چرين ميرويم. فراموش كرده ايد؟

– *Ой, есімізден шығып кетіпті зой. Таңертең шығамыз ба?*

– اوو، هير مو وُه، اياسباڅو؟

– اوه، از ياد مان رفته است. آيا فردا ميرويم؟

– *Әрине, автобус Шарынға дейін 3-4 сағат жүреді. Сондықтан ертерек шығуымыз керек.*

– په بس كي «شارن»ته ۳-۴ ساعته لاره ده نو له دي ودمله بايد وختي حرکت وكړو.

– البته، اتوبوس تا "شرين" 3-4 ساعت راه ميرود. از همين خاطر بايد زود تر برويم.

– *Автобус жатақхананың алдына келе ме?*

– ايا بس زمونږ ليلي مخي ته راځي؟

– اتوبوس در نزديكى خوابگاه ميايد؟

– *Иә. Жатақхананың алдына жиналып тұрыңдар.*

– همداسي ده، تاسي ټول دليلي مخي ته ودريري.

– بلى. در نزديكى خوابگاه باشيد.

– *Жолға не алайық апай?*

– استاذي دلاري لپاره به څه اخلو؟

– برای راه چي بگيريم؟

– *Онда асхана жоқ.*

Сондықтан жейтін тамақтарыңды, сусын алыңдар.

– هلته هوټل نشته له ځانه سره مو غذايي

مواد اودميوي اوبه(جوس)واخلي!

– در انجا آشپزخانه نيست. با خود تان غذا

و آب بگيريد.

– *Жарайды.*

– سمه ده.

– خوب است.

*****

– Балалар, біз алдымен үлкен ғимараттың бірінші қабатындағы университет мұражайына барамыз. Онда университет жайлы толық мағлұмат аласыздар. Одан ары қарай палеолит мұражайына барамыз. - هلكانو مونبر اوتاسي لومري ددى لوري ودانى په لومري پور كې دپوهنتون موزيم ته ورځو، هلته دپوهنتون په هكله پوره معلومات لاس ته راوړلای شو، وروسته له هغي د«دبري ددوري» يا پاليوليت موزيم څخه ليدنه كوؤ

– بچه ها، ما به ساختمان اصلی دانشگاه

میرویم، انجا در طبقه اول موزیم است و از آنجا میتوانیم هرگونه معلومات در باره دانشگاه بگیریم! بعد به موزه پلیالیت میرویم.

– *Жақсы, ағай.*

- سمه ده استادې!

– خوب است آقا!

*****

– *Ауылшаруашылық тобының студенттері бейсенбі күні биология факультетіндегі жануарлар мұражайына барады.*

- دكرهني پوهنځي محصلين به دپېنځني په ورځ دبيولوژي په پوهنځي كې دحيواناتو موزيم ته ورشي

– بچه های گروه زراعت روز پنجشنبه در موزیم حیوانات در دانشکده بیولوژی میروند.

– *О-о, өте тамаша! Мен ол жайлы өткен жылы барған студенттерден естіп едім, енді өз көзіммен көретін болдым ғой.*

- او څومره ښه! دهغه موزيم په هكله مي دتيركال له دمحصلينو ځني اورېدلي ؤ، دادي اوس يې په خپلو سترگو گورم.

– اووو، خیلی جالب! من در باره این موزیم از بچه های پارسال شنیده ام، حالا میخوام با چشمان خودم ببینم.

– *Қазақта «Жүз рет естігеніе, бір рет көргені артық» деген мақал бар, сондықтан барып көргендерің абзал.*

- ورتگ مو ډير بهتر دي، دقراقانو يو مثل دی «وايي دسل واري اورېدلو ځني يې ځل کتل بهتر د ي»

– قزاق ها یک ضرب المثل دارند" یکبار دیدن بهتر از صدبار شنیدن است"، به همین خاطر برویم ببینیم.

1-жаттығу. Сөйлемдерді толықтырыңыз.

Бүгін дүйсенбі, біз ... барамыз. Бірінші ... 13.00-де басталады. Келесі демалыста, Шарынға ... барамыз. Шарын шатқалына ... барамыз. ... қызықты болды. Ол жақта тамақтанатын ... жоқ. Сенбі күні «Халық аспаптар» ... бардым. Маған ... ұнайды. Ауылшаруашылық тобының студенттері өткен бейсенбіде жануарлар ... барды. Азық-түлік ... біздің жатақханаға жақын

орналасқан. Азық-түлік алу үшін ... бардым. Жеміс-жидек, көкөніс алуға ... бардым. Мен ... үш кило жеміс, төрт кило көкөніс сатып алдым.

Қажетті сөздер: саяхат, саяхатқа, асхана, сабақ, сабаққа, дүкеніне, дүкені, базардан, базарға, мұражайына, мұражай.

!Есте сақтаңыз!

	<i>Осы/келер шақ</i>	<i>Өткен шақ</i>
<i>Мен</i>	<i>естимін, көремін</i>	<i>естідім, көрдім</i>
<i>Сен</i>	<i>естисің, көресің</i>	<i>естідің, көрдің</i>
<i>Сіз</i>	<i>естисіз, көресіз</i>	<i>естідіңіз, көрдіңіз</i>
<i>Ол</i>	<i>естиді, көреді</i>	<i>естиді, көрді</i>
<i>Біз</i>	<i>естиміз, көреміз</i>	<i>естідік, көрдік</i>
<i>Сендер</i>	<i>естисіңдер, көресіңдер</i>	<i>естідіңдер, көрдіңдер</i>
<i>Сіздер</i>	<i>естисіздер, көресіздер</i>	<i>естідіңіздер, көрдіңіздер</i>
<i>Олар</i>	<i>естиді, көреді</i>	<i>Естиді, көрді</i>

Сөз. Сөз тіркестері. Сөйлемдер.

Кеше. Кеше кету. Кеше қалаға кетті. мен саябаққа кеттім.
 Бүгін. Бүгін бару. Бүгін демалыс, сабақ жоқ. Бүгін саяхатқа барамын.
 Ертең. Ертең келу. Ертең досым қонаққа келеді. Ертең екеуміз қыдырамыз.
 Есту. Жаңалық есту. Кеше мен жаңалық естідім. Біз жаңа хабар естідік.
 Көру. Теледидар көру. Мен теледидар көрдім. Біз кеше теледидар көрдік
 Теледидардан жақсы жаңалықтар естідік.

Асыл сөз

Алтын ұяң — Отан қымбат,
 Құт-берекең — атаң қымбат,
 Аймалайтын — анаң қымбат,
 Асқар тауың — әкең қымбат
 Қазыбек би.

Туған жердің ауасы да шипа,
 Туған жердің жуасы да тәтті.

Бұлбұл гүлзарын сүйеді,
 Адал адам Отанын сүйеді.

ҚАТАҢ ДАУЫССЫЗ ДЫБЫСТАР ЕМЛЕСІ

П, ф, к, қ, х, һ, т, с, ц, ,ч, ш, щ дауыссыз дыбыстары – қатаң дауыссыз дыбыстар.

Қатаң дауыссыз дыбыстар Ү қатарға жатады.

Қазақ тілінде қатаң дауыссыздар мен ұяң дауыссыздар жұп құрайды.

ұяң	б	в	г	ғ	д	ж	з
қатаң	п	ф	к	қ, х, һ	т	ч, ш, щ	с, ц

! Есте сақтаңыз!

Ғ, қ, х, һ дауыссыздары қазақ тілінде тек жуан дауысты сөздермен тіркеседі. Мысалы, ғалым, аға, қала, ақ, мұхит, хат, қаһар, жиһаз.

К, г дауыссыздары тек жіңішке дауысты сөздермен тіркеседі. Мысалы, күн, әке, әзір, күмән, өрік, гүл, егін, жігер, жәдігер.

Жуан дыбыстар	А	О	Ұ	Ы	У(ҰУ)	И(ЫЙ)	Ғ	Қ	Х	Һ
Жіңішке дыбыстар	Ә	Ө	Ү	І	Е	Г	К			

1-жаттығу. Асты сызылған сөздерді басқа сөздерге ауыстырып жазыңыз, осы сөздерден қатаң дауыссыздарды тауып көрсетіңіздер.

1. Сенің анаң бүгін келе ме? (Ауыстырылатын сөздер: інің, әкең, балаң, туысың, көршің, досың, ағаң, апаң, әжең).

2. Ақ жейде, қара шалбар саған жарасады. (Ауыстырылатын сөздер: ақ, көк, қызыл, қара, жасыл, сары, қоңыр, ұзын, қысқа).

3. Бүгін кешке Астанаға кетемін. (Ауыстырылатын сөздер: Алматыға, Көкшетауға, Ақтөбеге, ауылға, қалаға, еліме).

4. Жиналысқа жүз адам келді. (Ауыстырылатын сөздер: мың, елу, жүз, алпыс, сексен, он, көп).

5. Ертең анам келеді. (Ауыстырылатын сөздер: бүгін, жақында, бүрсігүні, биыл, таңертең, кешке қарай).

Өтініш айту. Жатақханада   په لیلیه کی

– Сәлеметсіз бе, апай?

– سلام محترمي.

– سلام عليكم خانم؟

– Сәлемет пе, Әли?

– سلام علي.

- *Апай, мені басқа бөлмеге ауыстырыңызшы.*
- محترمي كه ما يوي بلي گوتي ته بدل كړي.
- خانم، مرا در اتاق ديگر تبديل نماييد.
- *Не болды?*
- ولي؟
- چى شده؟
- *Мен өзімнің досыммен бірге тұрайыншы деп едім.*
- زه غوارم دخپل نړدي انديوال سره په يوه کوته کي ووسيرم.
- من ميخواهم همرا با دوستم يکجا زندگي نمايم.
- *Қарастырып көрейін. Бөлмеде бос оырн болса, ауыстырамын.*
- وبه يي گورو كه کوته وو حتماً.
- باشه ببينم. در اتاق جای خالی باشد تبديل ميکنم.
- *Рақмет, апай.*
- منندوی مو يم.
- تشکر خانم.
- * * * * *
- *Сәлеметсіз бе, апай?*
- سلام استادي!
- سلام عليكم خانم؟
- *Сәлеметсің бе, Харун?*
- سلام هارونه!
- سلام هارون؟
- *Апай, менің бөлмемдегі шам жанбай қалды. Енді не істеуге болады?*
- استادي، دز مادکوتی گروپ نه لگيري څه کول راته پکار دي؟
- خانم ، برق اتاقم رفته است. حالا چی کار کنم.
- *Шамның жанбай қалғаны жөнінде журналға жазып қой, ертең монтер келіп жөндейді.*
- په دغه ژورنال کي يي وليکي سبا ته برقي راځي درجوړ به يي کړي .
- در ژورنال برق نوشته کن ، صبا برقی ميايد و جور ميکند.
- *Рақмет.*
- مننه.
- تشکر.
- * * * * *
- *Амансың ба, Асматулла Маяр?*
- عصمت الله ماياره، سلامونه!
- سلام ، عصمت الله؟
- *Сәлеметсіз бе, апай, менің жерлесім келіп еді, досымды бөлмеге шақырсам бола ма?*
- استادي!کليوال مي راغلي دی کولای شم چي له ځانه سره يي اطاق ته بوځم؟
- سلام عليكم خانم، هم وطنم امده، ميتوانم به اتاق دعوت نمايم؟
- *Сегізге дейін кіріп шығуға болады. Бірақ құжаттарын тастап кетуі керек.*
- تر اتو بجو پوري يي کولای شي مگر اسناد به يي مونږ ته پريږدي.
- تا ساعت 8 ميتواند داخل شود ما بايد مدرکش (دکمنت) را بگذارد.
- *Жарайды, рақмет апай.*

- سمه ده، منندوی مو یم.
- خوب است، تشکر، خانم.
- * * * * *
- *Сәлем, Фауад?*
- سلام فواده.
- سلام فواد؟
- *Сәлем, Зукурулла!*
- سلام ذکرالله.
- سلام زکراالله!
- *Жатақханаға орналастың ба?*
- لیلیه دی و اخسته (لیلیه خنی برخه من شوی).
- خوابگاه گرفته ای؟
- *Орналастым. Бөлмемде бәрі бар, жақсы жабдықталған.*
- بلی خنی برخه من شوم او په هرڅه سمباله ده.
- **گرفته ام. هر چیز دارد.**
- *Нешінші бөлме?*
- په څو مه کوته کی؟
- اتاق چندمی؟
- *218-ші бөлме. Менің төсегім оң жақ бұрышта, ал Накибулланікі сол жақта тұр. Кешке келіп кет.*
- په ۲۱۸ کوته کی. زماکت په بنی اړخ کی دی او دنقیب الله دکت په کین څنگ کی پروت دی په ماینام کی یو چکر راشه.
- اتاق 218. تخت من طرف راست است، و از نقیب الله طرف چپ است. بعد از ظهر بیا باز برو.
- *Әрине, міндетті түрде келемін.*
- سمه ده. حتماً درځم.
- البته، حتما میایم.
- * * * * *
- *Кір, Сулайман Нури!*
- سلیمان نوری راځی دننه!!
- داخل شوید، سلیمان نوری!
- *Бөлмең қандай әдемі!.. Тоңазытқыштарың да бар екен ғой. Өте тамаша!*
- کوته مو څومره ښکلی ده!! یخچال هم لري. څومره ښه!!
- اتاقت چی قدر مقبوله!... یخچال هم داريد. خیلی عالیه.
- *Рақмет, Расул, енді тек теледидар ғана жетпей тұр.*
- منندوي مو یم رسوله! بس یو تلویزیون نشته او خلاص.
- تشکر، رسول فقط تلویزیون ندارد.
- *Біз жақында алғанбыз.*
- ما یو څو ورځي دمخه رانیوه.
- ما در همین نزدیکی گرفتیم.
- *Солай ма! Қайдан алдыңдар?*
- داڅه وایی!! په کوم ځای کی مو رانیوه؟
- که این طور! از کجا گرفته اید؟
- *«Электроника» деген дүкеннен алдық.*
- د«الکترونیک» دکان خنی می رانیوه.
- از دکان "الکترونیک"

- *Өте жақсы екен.*
- دېرىبنه
- خىلى خوب است پس.
- *Бізде сол дүкеннен сатып алсақ болады екен.*
- زه هم كولاى شم چي له هماغه خايه يي روانيسم؟
- ما هم ميتوانيم از همين دكان بگيريم.
* * * * *
- *Мұстафа, саған бір кісі келіп кетті.*
- مصطفى، يوخوك دريسي راغلي و.
- مصطفى يک نفر پيش شما آمده است.
- *Kim?*
- خوك؟
- كى است؟
- *Білмеймін. Бірақ оны бір жерде көрген сияқтымын.*
- نه پوهيرم ،مگر هغه مي په يوخاى كي كئلى و.
- نيمدانم. اما فكر كنم جايي ديده ام.
- *Келген ер кісі ме, әйел ме?*
- نر و او كه بنئه؟
- كسيكه آمده مرد است يا زن؟
- *Жасы 25-тер шамасындағы жігіт.*
- يو ۲۵ كلن خوان و.
- يک جوان 25 ساله است.
- *Ештеңе айтпады ма?*
- هيخ يي هم ونه ويل؟
- هيچ چيز نگفت؟
- *Телефонмен хабарласамын деді.*
- ويل يي تلفوني اړيکه ورسره نيسم.
- گفت كه تلفن ميزند.
- *Шашы бұйра ма?*
- ايا ويينستان يي گورگوتي و؟
- موپش گره ، گره است؟
- *Иә, шашы бұйра, қара торы жігіт.*
- هوکي، ويينستان يي گورگوتي، او تور رنگي هلک و.
- بلى موپش گره، گره ويک جوان سپاه چهره است.
- *Онда Харун шығар.*
- شايد هارون به و.
- پس هارون است.
* * * * *
- *Хаджи Мұрад, бүгін елшіліктен адамдар келеді. Сондықтан сағат 16.00-де барлық ауғанстандық студенттерді мәжіліс залына шақыр.*
- حاجي مراد، نن ورخ دسفارت خني يو خونفره راخي، نو افغان محصلين په ۰۴:۰۰ بجي دمجلس خوني ته را وغواره!
خواجه مراد، امروز از سفارت چند نفر آمده است. تمام دانشجويان افغان را در سالون کنفرانس دعوت کن.
- *Ағай, кімдер келеді екен?*

- خوك-خوك راخي؟
- آقا، كيها امده است؟
- *Азизи Фаики мен Восток Ахмади келеді.*
- عزيزي فايقي او وستوك احمدي رخي -
- عزيزى فايقى با وستوك احمدى امده است.
- *Жақсы, мен қазір балаларға айтам, бәрі жиналады.*
- سمه ده،زه اوس هلکانو ته وایم!!
- خوبف من حالا به بجه ها میگویم، همه جمع میشوند.
- *Мен 1-ші қабатта күтем.*
- زه مو په لومړي پورکي انتظار کوم!
- من در منزل اول انتظار میکشم.
- *Жарайды, ағай.*
- سمه ده ،استاده!
- درست است آقا.
- * * * * *
- *Ертең сағат 12.00-де жатақхананың мәжіліс залында «Тәрбие басы-тіл» атты тәрбие сағаты болады. Соған бәріміз жиналуымыз керек. Түгел бәріне айт.*
- سبا ۱۲:۰۰ بجي دليلي په مجلس حال کي «تربيه له ژبي» په نوم درس لري په هغه درس کي زمونږ دټولو گډون ضروري دی.ته هم ټولو هلکان ته ووايه!
- صبا در سالون جلسه خوابگاه "تربيت از زبان" ساعت ترنبيه خواهد بود. به هميخاطر همه ما بايد جمع شويم. به همه بگو.
- *Жақсы , апай.*
- په سترگو!!
- خوب است ، استاد.
- *****

Сөз. Сөз тіркестері. Сөйлемдер.

Өтініш. Өтініш айту. Мен апайға өтініш айттым.

Өтіну. Көмектесуді сұрау/өтіну. Менен көмектесуімді өтінді. Мен одан маған көмек көрсетуін өтіндім/сұрадым.

Жинау. Бөлмені жинау. Мен бөлмені күнде жинаймын. Біз ауланы жинадық.

Жиналу. Залға жиналу. Залға бәріміз жиналды. Біз жолға жиналды.

Асыл сөз

Бақа - көлінде патша,

Балық - суында патша,

Жігіт - елінде патша.

В, Ф, Ц, Ч, Щ, Ы ӘРІПТЕРІНІҢ ЕМЛЕСІ

В, ф, ц, ч, Һ әріптері қазақ тілінде тек кірме сөздерде жазылады.

- 1. В, ф, ц, ч әріптері орыс тілінен енген және халықаралық термин сөздерде жазылады. Мысалы, вагон, авиация, фабрика, ферма, фирма, кофе, цирк, циркуль, плацдарм, училище, очерк.*
- 2. Ы әрпі тек араб-парсы тілінен енген кірме сөздерде жазылады. Мысалы, қаһарман, жиһаз, қаһар.*
- 3. Щ әрпі қазақ тілінде тек үш сөзде ғана сөз ортасында жазылады: ащы, тұщы, кеңсе.*

Ал кірме сөздерде щ әрпі буын талғамайды, сөздің басында да, ортасында да, аяғында жазылады. Мысалы: Щедрин, щи, борщ, плащ.

!Оқыңыз, тыңдаңыз, қайталаңыз.

Математика – ғылымдардың атасы

Алматы қаласында 2008 жылы «Пифагор» орталығы ашылды. Орталық математиканы тереңдетіп оқығысы келген оқушыларға арналған. Орталықта оқушылар есепті тиімді жолмен шешуді үйренеді. Орталықта білімді де білікті тәжірибелі ұстаздар сабақ береді. Орталықта қазір 400-дей оқушы білім алып жүр. Математикамен қатар физика, информатика пәндерінен терең білім ала алады. Орталықтың бастауыш сынып оқушыларына арналған секциясы бар. Орталықтың арнайы сайты бар www.pifagor.kz. Орталықты ҚБТУ-дың түлегі Асан Жолдасов басқарады. «Пифагор» сайты – бұл оқушыларды олимпиадаға дайындайтын алғашқы отандық сайт.

1. Мәтінді мәнерлеп оқып, мазмұнын айтыңыздар.
2. Асты сызылған сөздерге фонетикалық талдау жасаңыз.

1-жаттығу. Көп нүктенің орнына тиісті әріптерді қойып жазыңыздар.

Пойыздың жұмсақ орынды ...агонына билет алдым. Себебі әкем ертең Астанаға ...абрикаға іссапарға аттанады. Менің әкем ...ирмада жұмыс істейді. Оның жұмыс орны үйімізге жақын, ...урманов көшесінде орналасқан. Осы көшеде әдемі ғимараттар көп: ...ран...уз сауда үйі бар. Осы ...ран...уз сауда үйінің алдында Эй...еле... мұнарасының шағын көшірмесі бар. Менің мұнараның жанында түскен ...отосуретім бар.

ТІЛ ҰСТОРТУ САБАҒЫ.

ДЕМАЛЫСТА. БОС УАҚЫТТЫ ТИІМДІ ӨТКІЗУ

Тірек сөздер

Демалу, тамашалау, ақындар айтысы, жанкүйер болу, қолдау көрсету, жүлдегер, театр, кинотеатр, студенттер сарайы, қойылым, опера, драма

Бос уақытта   په بي کاره وخت کې

- Бүгін «Студенттер сарайында» студенттер арасында өтетін ақындар айтысы болады екен. Соған барайық.
- نن ورځ په «ستودينتير سراي» کې دمحصلينو ترمنځ ايتس دي، راضي هغي ته ورشو.
- امروز در بين محصلان در "استودينتير سراي" ايتس است. بياييد آنجا برويم.
- Сонда студенттер ақын ба?
- نو ايا محصلين شاعران دي؟
- آیا دانشجويان شاعر هستند؟
- Студенттер тек сабақ оқумен айналысады деп кім айтты саған.
Студенттер арасында спорт жүлдегерлері, ақындар, әншілер бәрі де бар. Оның үстіне біздің факультетте оқитын Қытайдан келген Сапа Қали деген жігіт те қатысады. Соған бәріміз жанкүйер болып барамыз.
- تاته چاويلي چې محصلين دي فقط درس ووايي ورزش کونکي، شاعران، سندر غاري دمحصلينو له منځه راوځي، او دهغي دپاسه زمونږ دپوهنځي ځني هم دچين نه راغلي صفا قالي هم پکي گډون کوي. بايد په ډېري بنوښي سره ورشو.
- دانشجويان فقط درس ميخوانند! اما در بين ميان دانشجويان ورزشکاران، شاعران، خواننده ها وجود دارد! از دانشکده ما صفا قلی که از چين آمده شرکت ميکند! ما از او تشويق ميکنيم!
- Сағат нешеде басталады екен?
- په څو بجو شروع کيږي؟
- ساعت چند شروع ميشود؟
- Сағат 16.00-де.
- په ۰۴:۰۰ بجو.
- ساعت 16.00 بجه.
- Жарайды, барсақ барайық. Қалиға қлдау көрсетейік.
- سمه ده، ورپه شو!
خوب است، با هم ميرويم.
* * * * *
- Бүгін біз куратормен бірге театрға барайық деп жатырмыз.
- نن مونږ له نگرانه سره يوځای غوښتل چې تياتر ته ولاړشو.
- امروز تصميم داريم با نگران خود به تياتر برويم.
- Қай театрға барасыңдар?
- کوم تياتر ته؟
- به کدام تياتر ميرويد؟

– F.Мүсірепов атындағы балалар мен жасөспірімдерге арналған театрда Қазақстан Республикасының 20 жылдығына арналған «Желтоқсан желі» атты қойылымға барамыз.

- د.غ.موسيربيف پنوم دزلميو او ماشو مانو تياتر ته خو.دقزاقستان دازادی دورخي مراسم پکي لمانخل کيري

«ژيلتوقسن ژيله، د ديسمير شمال» په نوم.

– به نام غ.موسيراپوف در تياتر جوانان وبچه ها ميرويم. نمايش زير نام "ژيلتوقسن ژلي" از 20 سالگي جشن استقلال قزاقستان است.

* * * * *

Ахмед, сен опера театрында болдың ба?

- احمده ايا تاسي داوپيرا تياتر ته تللي ياست؟

– احمد، تو حالا در تياتر اوپيرا بوده اي؟

– *Жоқ, мен операны ұнатпаймын.*

- نه، زه يي نه خوښوم.

– نه، من اوپيرا را دوست ندارم.

– *Менің көргім келеді. Бірақ, жігіттердің ешқайсысы бармаймыз дейді.*

- زه غوایم چي ويي گورم مگر ياران مي يي نه خوښوي.

– من ميخواهم ببينم. اما، اما از بچه ها هيچکس نميخواهد برود.

– *Мен қазақ фильмдерін көргім келеді.*

- زه غوایم چي په قزاقي ژبه فلمونه وگورم.

– من ميخواهم يك فلم قزاقي ببينم.

– *Жарайды, онда мен жалғыз өзім болсам да операға баруым керек.*

- سمه ده، زه که هر خو يواخي هم يم خو بايد اوپيرا ته ولاړشم.

– خوب است، اگر تنها شده هم بايد به تياتر اوپيرا بروم.

Театрда

په تياتر کي

– *Кешіріңіз. Мен өз орнымды таппай жүрмін.*

- په بښني سره، ما خپله چوکي پيدانکړه .

– ببخشيد. من جای خودم را پيدا نمیتوانم.

– *Билетіңізді көрсетіңізі. Сізге оныншы қатардың оң жағына өту керек.*

- بيليت مو رابنودلای شي؟ تاسي به دلسم قتار له بني طرفه ووخی.

– بليتت را نشان دهيد. شما سمت راست رديف دهم برويد.

– *Рақмет.*

- مننه.

– تشکر.

* * * * *

– *Сізге қойылым ұнады ма?*

- ننداره مو خوښنه شوه؟

– از نمايش خوش تان امد؟

– *Иә, ұнады. Бірақ кейбір жерлерін түсінбедім. Біз қазақ тілін үйреніп жүргенімізге көп болған жоқ қой. Сондықтан кейбір сөздер мен үшін түсініксіз болып тұр.*

- هو خوبنه مو شوه. مگر په ځني ځايونو يې پوه نه شوم. دقزاقې ژبې دزده كړې مو لا هومره وخت نه دی وتلي. نو له دي امله يې په ځينو ويونو (كلمو) نه پوهيږو. بلی، اما بعضی از جاهایش را نفهمیدم. ما زیاد نشده که زبان قزاقی میخوانیم. از همین خاطر بعضی از کلمات را متوجه نشدم.

– من هم این کار را کرده ام.

– *Мен түсінбеген сөздерімді жазып алдым. Ертең сабаққа барғанда апайдан сұраймын.*

- زه چې په کومو کلمو پوه نه شوم هغه مې له ځانه سره وليکلې سبا يې په درس کې له استاد ځني پوښتم.

– من هم لغات را که نفهمیدم نوشته کردم و فردا از استاد سوال خواهم کرد.

– *Мен де солай істеймін деп ойладым.*

- زه هم د همداسې کولو فکر لرونکی وم.

– من هم این کار را کرده ام.

Кинотеатрда   **په کینو تیاتر کې**

– *Сәлеметсіз бе?*

- السلام عليكم.

– *Сәлеметсің бе?*

- السلام عليكم.

– *Маған қазақтың тарихы жайлы түсірілген фильмдерден қайсысын ұсынар едіңіз.*

- دقزاقستان دتاريخي فلمونو ځني يې كوم فلم وگورم؟

– کدام فلم را در باره تاریخ قزاقستان پیشنهاد میکنی که ببینیم.

– *Сізге Президент жайлы түсірілген «Балалық шағымның аспаны» атты фильмді көруді ұсынар едім. Сізге ұнайтынына сенімдімін.*

- دجمهورر رئیس په اړه (اسماني ماشومتوب) په نوم فلم وگورئ. اوډاډه يم چې خوبيري مو.

– فلم "آسمان بچه گی من" در باره رییس جمهور مارا پیشنهاد میکنم. مطمئنم که خوشت می آید.

– *Рақмет. Онда барлық топтарға айтайын бәріміз бірге келіп тамашалаймыз.*

- مننه. نو بياتولو تولگيو ته وایم چې ولار شو او په شريكه يې سره وگورو.

– تشکر. پس به تمام گروپ ها ميگويم تا همه با هم تماشا نماييم.

– *Келіңіздер.*

- راشئ رادننه شئ.

– بياييد.

ҚОСАРЛЫ ДАУЫССЫЗ ДЫБЫСТАРДЫҢ ЕМЛЕСІ

1. Қазақ тілінде кірме сөздердің соңында жазылатын *сс, лл, тт, мм* қосымша жалғанғанда дауыссыз дыбыстың біреуі түсіп қалады, жазылмайды.

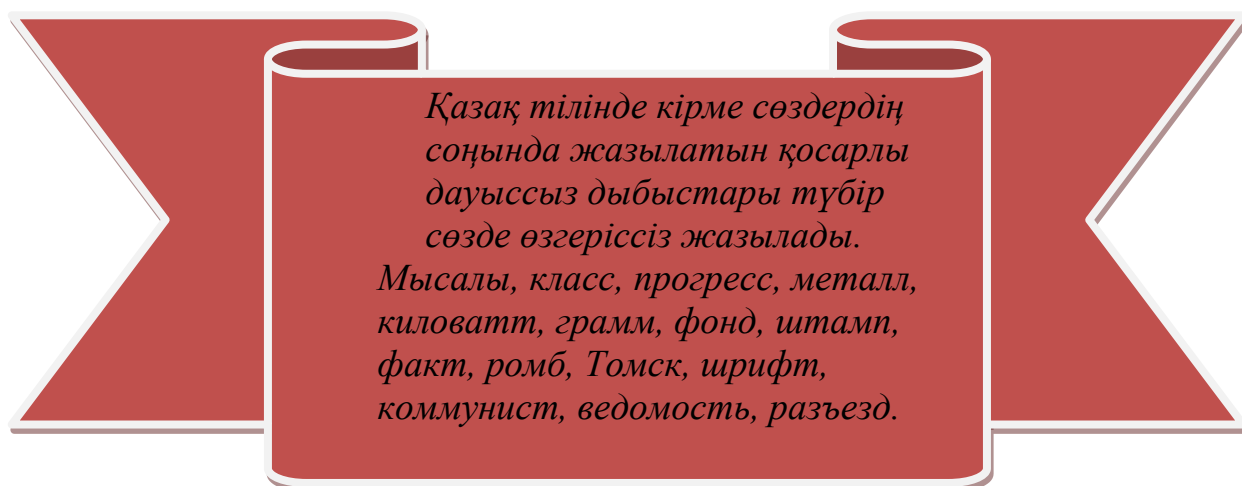
Мысалы, *клас-қа, прогрес-і, метал-ды, грам-дап.*

2. *Нд, мп, кт, нг, мб, ск, фт* дауыссыз дыбыстарға аяқталған кірме сөздерге дауыссыз дыбыстан басталған қосымша жалғанғанда *ы* немесе *і* дәнекер дыбысы арқылы жазылады.

Мысалы, *фонд-ы, штамп-ылау, факт-іні, ромб-ының, Томскі-іге, шрифт-імен.*

3. *Ст, сть, зд* қосарлы дауыссыздарға біткен кірме сөздерге қосымша жалғанғанда соңғы дауыссыз дыбыс *т, ть, д* әріптері жазылмайды: *коммунист – коммунис-ке, ведомость – ведомос-қа, разъезд – разъез-ге.*

«Есте сақтаңыз!»

1-жаттығу. Көп нүктенің орнына тиісті әріптерді қойып жазыңыздар.

1. *Л-лл: алтын – қымбат мета.... Елімізде мета...ды өндіретін зауыттар бар. Кеше сурет га...ереясына бардым. Уикипедия – қауым порта...ы. Криста... – мөлдіртас. Минерал криста...дары көпжақты пішін түзеді.*

2. *М-мм: бір килогра... қант сатып алдым. Мынаны екі килогра...нан бөлу керек. Қазақ тілі гра...атикасын оқып жүрмін. Бөлмедегі ша...ды сөндірме. Дәрігер науқасқа кардиогра...а жасады.*

ТІЛ ҰСТARTУ САБАҒЫ. ДЕНСАУЛЫҚ – ЗОР БАЙЛЫҚ

Тірек сөздер

Денсаулық, ауру, дәрігер, емхана, аурухана, дәрі, тексерілу, жолдама, бас, рецепт, кабинет, дене мүшелері, көз, мұрын, ауыз, тіс, қол, мойын, жүрек, іш, асқазан.

!Оқыңыз, тыңдаңыз, қайталаңыз.

Адамның дене мүшелері

Бас, мойын, қол, аяқ, тізе, шынтак, саусақ, кеуде, иық - адамның дене мүшелері. Мұны адамның қаңқасы дейді. Адамның бас мүшесінде шаш, бет, көз, құлақ, мұрын, ауыз, маңдай, шеке, иек, қас, ерін, тіс, тіл, аңдай, т.б. мүшелер орналасқан. Адамдар баспен ойлайды, көзбен көреді, мұрынмен дем алады, құлақпен естиді, ауызбен тамақтанады, тілмен сөйлейді, тіспен тамақ шайнайды, аяқпен жүреді, қолмен ұстайды.

Бұлардан басқа көзбен көруге болмайтын дене азғалары да бар. Олар: асқазан, бауыр, бүйрек, жүрек, өкпе, тамақ, іш. Адам денесін таза ұстауы керек. Беті-қолды сабынмен жуып, тісті тіс щёткасымен тазалап отыру керек. Шашты сусабынмен жиі жууы керек. Денсаулықтың кепілі - тазалық.

?!.Берілген сөз тіркестерін аяқтаңыз

1. Адамдар баспен .....
2. Көзбен .....
3. Мұрынмен .....
4. Құлақпен .....
5. Ауызбен .....
6. Тілмен .....
7. Аяқпен .....
8. Қолмен .....
9. Адам тісті.....

1-жаттығу. Адамның әріптерді орнына қойып сөздерді дұрыстап жазыңыздар.

Мойын, тіз, ыанитқ, асуасқ, аққна, зуаы, кеше, йамңад, аққұл, нреі, аңйдта, ітл, енде, үмеш

?!Өлеңді мәнерлеп оқыңыз, жаттап алыңыздар.

Не үшін?

- Екі көзің не үшін керек?
- Жақсыларды көру үшін!
- Екі қолың не үшін керек?
- Елге көмек беру үшін керек!
- Құлақ деген не үшін керек?
- Ақыл-кеңес тыңдау үшін!
- Жүрек деген не үшін керек?
- Жауларымнан қынбау үшін!
- Тіл мен жағың не үшін керек?
- Ақиқатты айту үшін!
- Ал аяғың?
- Шетте жүрсем
- Туған жерге қайту үшін!

Қадыр Мырза Әли.

Емханада

په مرستون كي

- *Сәлеметсіз бе?*
- السلام عليكم.
- *Сәлеметсің бе?*
- السلام عليكم.
- *Қай дәрігерге тексерілейін деп едіңіз?*
- دوجود دکوم خای متخصص داکتر ته ورخي؟
- *Пішіс кдам метхсвс (дактр) муроид?*
- *Жүрегім ауырып жүр. Қай дәрігерге көрінсем болады?*
- زره مي درد کوي، بايد کوم داکتر ته ولاړشم؟
- *Қлім درد микнд. Пішіс кдам дактр بروм?*
- *Бірінші өзіңіздің терапевтіңізге барыңыз. Терапевт тексеріп көргеннен кейін мүмкін өзі басқа дәрігерге жолдама жіберер берер.*
- اول دي تراپوت ته ولاړشه او هغه له کتلو وروسته دي ممکن بل داکتر ته وليړي.
- *اول بايد تراپوت برويد. بعدا تراپوت شمارا ديده و راهنمایي ميکند که پيش کدام داکتر برويد.*
- *Терапевт қай кабинетте отырады?*
- تراپوت په کومه کوته كي دي.
- *تراپوت در کدام کابين مينيشيند؟*
- *425-ші кабинетте.*
- په ۲۴۵ مه کوته كي.
- *کابين 425-ام*
- *Рақмет.*
- مننه.
تشکر
*****

- *Сәлеметсіз бе?*
- السلام عليكم.
- *Сәлеметсің бе? Кір. Айта бер. Не болды?*
- السلام عليكم، را ننوڤه ،څه درباندي شوي؟
- *سلا؟ بيا داخل. بفرما. چى شده تره (چى مريضى دارى)؟*
- *Менің жүрегім ауырып жүр.*
- زړه مې درد کوي.
- *قلبم درد ميکند.*
- *Қалай ауырады, шанишды ма?*
- څنگه درد کوي، درز پړي؟ (تکوان خوري؟)
- *چى رقم درد ميکنه، ميزند؟*
- *Иә.*
- هو.
- *بلې.*
- *Онда кардиограмма жасауға жолдама жазып берейін. Соған түскен соң, қайта келесің.*
- نو پس بايد دکارديولوژي انځور واخلي. او بيا بيرته همدلته راشه.
- *پس بايد برويد کارديولوژى باز پس همينجا بيا.*
- *Жарайды.*
- سمه ده.
- *خوب است.*

Дәрігерде. له ډاکټره سره.

- *Сәлеметсіз бе?*
- السلام عليكم.
- *Сәлеметсің бе? Кір, отыр. Қай жерің ауырады?*
- السلام عليكم رايحه کينينه ،په کوم ځای دي درد دی؟
- *سلام؟ بيا داخل، بشين. کدام جايت درد ميکند؟*
- *Үш күннен бері басым ауырып жүр.*
- له درې ورځو راپه دپخوامي په سر درد دي.
- *سه روز شده سرم درد ميکند.*
- *Жөтелесің бе?*
- او توڅى ورسره لري؟
- *سرفه ميکنى؟*
- *Жоқ, тек шаршаған сияқтымын ештеңеге зауқым жоқ.*
- فقط دستريا احساس کوم او هيڅ شى ته مې شوق نه کيړى.
- *نه، فقط خسته ام و هيچ گونه حوصله ندارم.*
- *Дәрі жазып берейін. Екі-үш күн ішіп көр, егер қоймаса қайтып келесің.*
- درمل به درته وليکم او دوه - درې ورځې يې وخوره که گټه يې درته ونه رسوله نو بيا راشه.
- *برايث دوا مينويسم. 2-3 روز بخور، اگر فايده نداشت باز پيش من بيا.*
- *Жарайды, сау болыңыз.*
- سمه ده، دالله په امان.
- *خوب است، خدا حافظ.*
- *Сауығып кет.*

- جور شى.
- صحتمند باشيد.

* * * * *

- *Кіруге рұқсат па?*
- د در نوتلو اجازه ده؟
- میتوانم داخل شوم؟
- *Кір. Тыңдап тұрмын. Қандай шағымың бар?*
- راننوزه، تاسي ته غور يم. څه نقص يا عيب لري؟
- بفرماييد (داخل شو). گوش ميکنم. چي مشکل داري (كجايت درد ميکند؟)
- *Жексенбі күні далада футбол ойнаған едім, сол кезде аяғымды қайырып алғам. Содан бері басқанда аяғым ауырады.*
- ديونى په ورځ مي دفوتبال لوبه كوله پښه مي تاوه شوه او تر اوسه پوري درد كوي.
- روز يکشنبه فوتبال بازی ميکردم، در همان وقت پايام شكست. از آنروز به بعد پايام درد ميکند.
- *Қай аяғың?*
- كومه پښه دي؟
- کدام پايت؟
- *Оң аяғым.*
- بنى پښه مي.
- پای راستم.
- *Онда рентгенге жіберейін. Содан кейін қайта маған келесің.*
- نو پس رنگه اكسرى انځور واخله او دوباره ما ته راشه.
- پس برويد اكسرى. بعدا باز هم پيش من بياييد.
- *Жарайды.*
- سمه ده.
- خوب است.
- *Дәріханадан мына рецепте жазылған дәке мен дәріні сатып ал. Содан соң дәкемен қысып байлап жүрерсің.*
- له درملتوننه دغه پټى او دارو واخله، او له هغي وروسته بي په پټى كلك وتره.
- از دارو خانه اين بند و اين دواهارا بخر. باز پايت را با اين بند بسته كن.
- *Жарайды.*
- سمه ده.
- خوب است.
- *Бір аптадан кейін қайта көрінуге келесің.*
- يوه اونى وروسته بيا راشه.
- بعد از يك هفته دوباره پيش من بيا تا ببينم.

* * * * *

- *Сәлеметсіз бе?*
- السلام عليکم.
- سلام عليکم؟
- *Сәлеметсің бе? Кір, отыр.*
- و عليکم السلام راشه کښينه .
- سلا؟ بيا، بشين.
- *Түнімен тісім ауырып шықты.*

- توله شپه مي په غاښ درد ؤ.
- تمام شب درد دندان داشتم.
- *Аузыңызды ашыңыз. Қай тісіңіз?*
- خوله دي وازه كره، كوم غاښ دي؟
- دهند را باز كن. کدام دندانانت؟
- *Азу тісім.*
- دژامي غاښ مي.
- دندان اخر.
- *Тісіңді құрт жеген екен. Емдеу керек. Бізде тіс емдеу ақылы.*
- په غاښ دي قورت خوړلي او مونږ دغاښ درملنه وړياهم نه کو
- با ندانت قوروت را ميده كړدى. بايد نداوى كنيم. تداوى رايگان هم نيست.
- *Жарайды, емдетейін.*
- سمه ده، درملنه به يې وکړم.
- خوبه، تداوى ميکنم.
- *Емдеп болған соң тісіңіздің сырттын қапталып қойсаңыз дұрыс болады.*
- وروسته ددرملني مو دغاښ گرم ساتل بهتره دي.
- بعد از معالجه دندان تان را گرم نگهداريد.
- *Маған тісті қаптау қанша болатынын жазып беріңші.*
- زما په غاښ به څومره مصرف راشي، که يې راته وليکي؟
- تداوى دندان چقدر ميشود نوشته كرده بدهيد.
- *Шамамен бір тісті емдеу 4000-5000 мың теңге болады.*
- ۴۰۰۰-۵۰۰۰ شا او خوا پوري مصرف به پري راشي.
- يک دندان در حدود 4-5 هزار تينگه ميشود.
- *Ал, тісті қаптау ше?*
- او دغاښ دپوښ کولو؟
- و پوش دندان چقدر ميشود؟
- *Сіздің тек азу тісіңізді ғана қаптау керек. Сондықтан қымбат болмайды.*
- ستاسي اخري غاښ دي نو له دي امله قيمته نه دي.
- دندان اخر تان است زيادقيمت نميشود.
- *Жарайды, онда келесі айда келемін. Сау болыңыз.*
- سمه ده، په راروانه مياشت كي به درته درشم.
- خوب است، پس ماه آینده ميايم. خدا حافظ شما.
- *Сау бол.*
- د الله په امان.
- خدا حافظ.

Ауруханада

په مرستون (شفاخانه) كي

- *Сәлеметсіз бе?*
- السلام عليكم.
- *Сәлеметсің бе?*
- السلام عليكم.
- *Кімге келіп тұрсың?*
- چاته راغلی يې؟

- به کی (پیش کی) آمده ای؟
- *Менің досым ауырып осы ауруханаға түсіп қалған еді. Бірақ, қандай бөлімде жатқанын білмеймін.*
  - زما ملگری په همدې مرستون کې بستر دی، مگر نه پوهیږم چې په کوم واک کې به وي؟
- یک دوستم در این شفاخانه بستری است. اما نمیدانم در کدام اتاق است؟
- *Қай жері ауырып келген еді?*
  - په کوم ځای کې درد و؟
- کدام جایش درد میکرد؟
- *Суықтап қалған болатын.*
  - ولگي (زکام) وهلی و.
- سرما خورده بود.
- *Онда жұқпалы аурулар бөлімінде жатқан болар?*
  - نو شاید به بستري بخش کې يې وي.
- شاید در بخش درد های ... بستری باشد؟
- *Мүмкін.*
  - امکان دي ولري.
- شاید.
- *Аты-жөні кім еді?*
  - نوم يې؟
- نام اش چیست؟
- *Фаруки Харун.*
  - فاروقي هارون.
- *Ол терапия бөлімінде екен.*
  - هغه دتيراپيا په بخش کې دي.
- او در بخش تراوت است.
- *Рақмет, апай.*
  - مننه .
  - تشکر
- *Науқастармен кездесуге 17.00-19.00 аралығында рұқсат етіледі. Сол кезде келіңдер.*
  - بسترشوناروغانوسره کولای شئ چې له ۱۷:۰۰ نه تر ۱۹:۰۰ بجو پور و گوری.
- با آدم های مریض از ساعت 17.00 تا ساعت 19.00 ملاقات ممکن است. در این وقت تشریف بیاورید.
- *Жарайды.*
  - سمه ده .
- خوب است.

په درملتون کې. *Дәрiханада.*

- *Сәлеметсіз бе?*
  - سلام عليکم.
- *Сәлеметсің бе?*
  - سلام عليکم.
- *Маған парацетамол беріңізші.*

- ماته پرستامول را كړئ.
- به من يك پرستامول بدهيد.
- *Қаншау аласыз?*
- خو داني؟
- چند تا ميگيريد؟
- *Екеуін беріңіз.*
- دوه داني.
- دو تا بدهيد.
- *Міне, алыңыз.*
- مهرباني وكړئ، دروايي خلی.
- بفرما، بگيريد.
- *Тагы жөтелге қандай дәрі алуға болады?*
- دتوخي لپاره كوم درمل لری؟
- برای سرفه ديگر چی رقم دوا خوب است؟
- *Мына инсти шайын алыңыз. Жақсы көмектеседі.*
- ينستي په نوم چای ورته بڼه دي.
- این چای ينستی را بگيريد. شايد بهتر باشد.
- *Кеңесіңізге рақмет.*
- له مشوري څخه مو مننه !
- از شما سپاس گزارم.

!Есте сақтаңыз!

	<i>Келер шақ</i>	<i>Осы шақ</i>	<i>Өткен шақ</i>
<i>Мен</i>	<i>ауырамын</i>	<i>ауырып жүрмін</i>	<i>ауырдым</i>
<i>Сен</i>	<i>ауырасың</i>	<i>ауырып жүрсің</i>	<i>ауырдың</i>
<i>Сіз</i>	<i>ауырасыз</i>	<i>ауырып жүрсіз</i>	<i>ауырдыңыз</i>
<i>Ол</i>	<i>ауырады</i>	<i>ауырып жүр</i>	<i>ауырды</i>
<i>Біз</i>	<i>ауырамыз</i>	<i>ауырып жүрміз</i>	<i>ауырдық</i>
<i>Сендер</i>	<i>ауырасыңдар</i>	<i>ауырып жүрсіңдер</i>	<i>ауырдыңдар</i>
<i>Сіздер</i>	<i>ауырасыздар</i>	<i>ауырып жүрсіздер</i>	<i>ауырдыңыздар</i>
<i>Олар</i>	<i>ауырады</i>	<i>ауырып жүр</i>	<i>ауырды</i>

Асыл сөз

Дәрігер дәрімен емдемейді,
Тілімен емдейді.

Ауырып, ем іздегенше,
Ауырмайтын жол ізде.

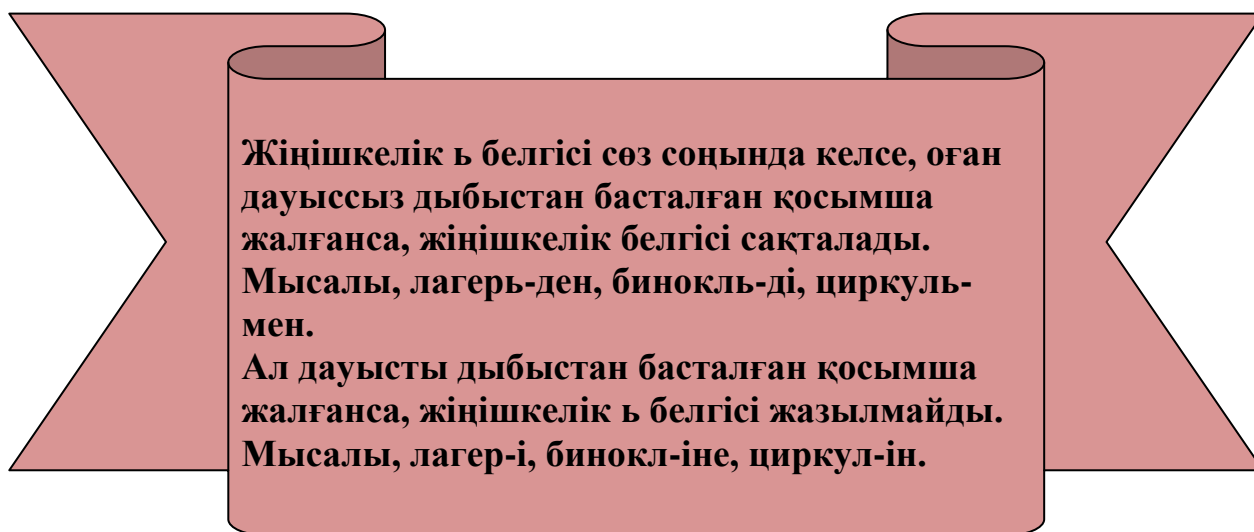
АЙЫРУ Ъ ЖӘНЕ ЖІҢІШКЕЛІК Ъ БЕЛГІЛЕРДІҢ ЕМЛЕСІ

Айыру ъ белгісі мен жіңішкелік ъ белгісі тек орыс тілінен енген кірме сөздерде ғана жазылады.

Жіңішкелік ъ белгісі сөздің ортасында, соңында жазылады. Мысалы, альбом, лагерь, руль, фильм, альманах.

Айыру ъ белгісі тек сөз ортасында және санаулы ғана сөздерде жазылады. Мысалы, разъезд, адъюдант.

!Есте сақтаңыз!

1-жаттығу. Сөздерге дауыссыз дыбыстан басталған қосымшаларды жалған жазыңыздар.

Алмасбекке көшедегі фонарь(лар) ұнады. Оның дирижабль(ге) мінгісі келеді. Автобөкетке автомобиль(мен) келді. Пойыз туннель(ден) шықты. Ол рояль(да) ойнады. Биыл демалысын Омар лагерь(де) өткізеді. Аңшы айналаға бинокль(мен) қарады.

2-жаттығу. Сөздерге дауысты дыбыстан басталған қосымшаларды жалған жазыңыздар.

Марат альбом(ына) сурет салды. Көршімнің автомобиль(іне) міндім. Досымның циркуль(ін) сұрадым. Шофер машинаның руль(ін) оңға бұрды. Жазда сауықтыру лагерь(іне) барамын. Мына модель(ін) әдемі екен. Генерал адъюдант(ына) тапсырма берді. Пойыз біздің разъезд(імізге) тоқтамады. Маған осы жастар ансамбль(інің) музыкасы ұнады. Әкем шытырман оқиғалы фильм(ді) көргенді ұнатады.

ТІЛ ҰСТARTY САБАҒЫ. САПАР СӘТТІ БОЛСЫН!

Тірек сөздер

Сапарға атану, жолға жиналу, билет алу, касса, жайлы вагон, жүрдек пойыз, төменгі орын, купе, плацкарт, жүру мерзімі, жолсерік, нөмір.

Рейл гади (اورگادی) Теміржол бекетінде

- Сәлеметсіз бе, бүгін Астанаға билет бар ма?
- سلام، نن ورخ د استاني لپاره بيليت لری؟
- سلام عليكم، امروز بليت تا آستانه است؟
- Иә, бар. Сізге қай уақытқа қажет?
- هو، دڭخه وخت لپاره؟
- بلى، است. به شما کدام ساعت ضرورت است؟
- Кешке қарай болса, дұрыс болар еді.
- دمازيگر په وخت كي بهتر دی.
- نزدیکی های شام باشه، صحيح خواهد بود.
- Кешкі уақытқа тек «Тұлпар» пойызына билет бар.

- په مازديگر كي خاص د «تولپار» پنوم د ریل گاди (اورگاди) بيليت شته.

- نزدیکی شام فقط قطار "تولپار" ميرود.
- Маған билет беріңізші.
- بيليت يي راكري.
- به من بليت بدهيد.
- 13500 теңге төлейсіз.
- ۱۳۵۰۰ تنگي کيري.
- 13500 تينگه بدهيد.
- Мінеки, алыңыз. Мүмкін болса төменгі орын беріңіз.
- دروايي خلی، که په لومړي پور كي امکانات وي نو هماغه راكري.
- بفرما بگيريد. اگر ممکن باشه چوکي پايين را بدهيد.
- Жақсы 9-вагон, 2-купеде 7-орын.
- سمه ده، ۹ واگون، ۲- کوپه، ۷-مه چوکي.
- خوب است واگون 9، کوپه دوم و چوکي هفتم.
- Сізге көп рақмет. Сау болыңыз.
- منندوي مو يم، په څښتن مو سپارم.
- از شما خيلي ممنون. خدا حافظ تان.
- Сау болыңыз. Сапарыңыз сәтті болсын.
- د الله په امان، بڼه سفر درته غواړم.
- خدا حافظ. سفر خوش برای تان ميخواهم.

Перронда

- *Айтып жіберіңізші, мына тұрған Астана – Алматы жүрдек пойызы ма?*
- ايا راته ويلاى شى چي دا د استاني - الماتي اور گاڭى دى.
خواهشا بگوويد اين قطار آستانه – آلماتى است؟
- *Иә.*
- هو.
- *Бلى.*
- *Рақмет.*
- مننه .
- *ممنون.*
* * * * *
- *Анау тұрған қай пойыз екенін айтып жіберіңізші.*
- هغه كوم اورگاڭى دى لږ خو يي راته ووايه!
- لطفا بگوويد آن قطار ايستاده کدام قطار است؟
- *Москва-Алматы пойызы ғой.*
- دا خودمسكو –الماتا اورگاڭى دى.
- *قطار مسكو-آلماتا.*
- *Рақмет.*
- مننه .
- *تشكر.*

Вагонда

7–ші орын қайсысы екен?

- ۷ - چوكى كومه يوه ده؟
- *چوكى شماره هفتم کدام است؟*
- *Міне алдыңыздағы купедегі төменгі орын.*
- داده، دا مخي ته دي دچپرکت تيپت منزل ۷-مه چوكى ده.
اين است.
- *Рақмет.*
- *مننه . تشكر.*
* * * * *
- *Қалқам, мына заттарды жоғары жаққа қоюға көмектесесің бе?*
- اى خلکو ،دزما سره په داگنډو پورته کولو کي مرسته وکړئ!!
- *ای مردم(پسر)، کمک میکنید تا این چمدانم را در بالا بگذارم؟*
- *Әкеліңіз, мен өзім қойып жіберейін.*
- را يي کړئ،زه يي درته ږدم.
- *بياريد، من خودم ميگذارم.*
- *Рақмет, айналайын, тәңірі жарылқасын!*
- مننه دزره سره .
- *تشكر، پسر، ...*

Кассада

- *Сәлеметсіз бе?*
- سلام عليکم.
- *Сәлеметсіз бе?*

د پيسوپه ورکولو ځاى کي .

- سلام عليکم.
- *Маған Алматыға дейін бір билет беріңізі.*
  - ماته تر الماتی یو ٲیکت راکری.
  - برای من یک بلیت تا آلماتا بدهید.
  - *Қандай пойызға алайын деп едіңіз?*
  - دکوم اورگادی لپاره (یا دخرنکه اورگادی لپاره).
  - برای چی قسم قطار می خواهید؟
  - *Жүрдек пойызға.*
  - دتیز تلونکی اورگادی لپاره.
  - قطار سریع السیر (تیز رفتار)
  - *Қай күнге аласыз?*
  - په کومه ورځ؟
  - برای چی روزی می خواهید؟
  - *25 сәуірге беріңіз.*
  - په ۲۶ دمی
  - برای 25 ثور.
  - *Купеге ме, плацкартқа ма?*
  - دچپرکت والا او که دچوکی والا؟
  - تخت خواب داشته باشد، یا چوکی دار باشد؟
  - *Купеге бергеніңіз дұрыс.*
  - د چپرکت لرونکی یی که راکری!
  - تخت دار باشد بهتره.
  - *Билетіңізді алыңыз. Онда пойыз, вагон, жататын орын нөмірлері және жүру мерзімі мен жету уақыты да көрсетілген. Анықтап қарап алыңыз.*
  - ٲیکت مو درواخلی، او په ٲیکت کی مو لیکل شوي چی کوم واگون، کوم چپرکت... ښه دقیق یی وگوره.
  - بلیتت را بگیرید. در انجا کدام قطار، کدام واگون، کدام نمبر چوکی، ساعت حرکت و وقت رسیدن همه اش نوشته شده است. دقت کنید.
  - *Жарайды.*
  - سمه ده.
  - خوب است (ممنون).
  - * * * * *
  - *Қалқам, маған Қарағандыға дейін бір билет берші.*
  - اي خلکو، ماته د قراغندي یو ٲیکت راکری.
  - پسرم، به من یک بلیت قره گنده بدهید.
  - *Ата, қандай пойызға берейін?*
  - مشره، په کوم قطار کی ځی؟
  - پدر جان، چی قسم قطار؟
  - *Айналайын, мен пойызға отырмағалы көп болды. Жайлы біреуіне берсең дұрыс болар еді.*
  - گرانه (گرانی) له ډېري مودي راپه دېخوا په اورگادي کی نه یم سپور شوی، دیومناسب اورگادي ٲیکت راکره.
  - عزیزم، خیلی وقت است سوار قطار نشده ام یک قطار مناسب باشد بهتر خواهد بود.
  - *Билетіңізді алыңыз. Астана-Алматы жүрдек пойызы, купе, төменгі орынға бердім. Пойыздың жүру мерзімі мен бекетке жету уақыты бәрі*

түгел жазылған, мұқият қарап алыңыз. Билетте мәлімет Астана уақыты бойынша көрсетілген.

- Тийік мо вахлі. Далматі - استانى داورگادى قطار، دچپرکت لاندنى پور او په تیکت کی مو داستانى په وخت هر څه لیکل شوي دي، په غور سره یې وگورئ.
- همه اش نوشته شده است، با دقت نگاه کنید. بلیت تانرا بگیرید. قطار آلماتی - آستانه ، کوپه و چوکی پایین است. وقت حرکت و وقت رسیدن
- *Рақмет, айналайын.*
- منندوی مویم گرانه (گرانی).
- تشکر، عزیزم (نورچشم).

په هوایی ډگر کی Әежайда

- Астанаға ұшақ неше рет ұшады?

- استانى ته الوتكى څو ځله الوتنه كوي؟

- به آستانه هواپیما چند بار پرواز میکند؟

- *Күніне екі рет ұшады.*

- په ورځ كې دوه ځلي.

- روزانه دوبار.

- *Ұшақ сағат нешеде ұшады?*

- الوتكه په څو بجو الوتنه لري؟

- طیاره ساعت چند پرواز میکند؟

- *Таңертең және кешке сағат онда ұшады.*

- دسهار او ماينام په ۱۰ بجو

- صبح و شام ساعت 10 بجه پرواز میکند.
- *Ұшу қанша уақытқа созылады?*
- څو ساعته الوتنه كوي؟
- پرواز چند ساعت را در بر میگیرد؟
- *Ұшу екі сағатқа созылады.*
- الوتنه دوه ساعته دوام پیداكوي.
- دو ساعت را در بر میگیرد.
- *Ұшаққа билетті қайдан алуға болады?*
- بيليت يې په كوم ځاى كې رانيولى شو؟
- بلیت پرواز را از کجا میتوان خرید؟
- *Билетті Әірқзақстанның кассасынан сатып алуға болады.*
- بيليت يې له آير استانى له شرکته رانيولای شي.
- بلیت "آیرقزاقستان" را میتوان از کسسه (صندوق) خرید.
- *Астанаға дейін билет құны қанша тұрады?*
- بيليت يې له آير استانى له شرکته رانيولای شي.
- تا آستانه بلیت چند قیمت دارد؟
- *24.000 теңге тұрады.*
- ۲۴۰۰۰ زره تنگي.
- 24 هزار تينگه.

!Есте сақтаңыз!

	<i>Келер шақ</i>	<i>Осы шақ</i>	<i>Өткен шақ</i>
<i>Мен</i>	<i>көмектесемін</i>	<i>көмектесіп жүрмін</i>	<i>көмектестім</i>
<i>Сен</i>	<i>көмектесесің</i>	<i>көмектесіп жүрсің</i>	<i>көмектестің</i>
<i>Сіз</i>	<i>көмектесесіз</i>	<i>көмектесіп жүрсіз</i>	<i>көмектестіңіз</i>
<i>Ол</i>	<i>көмектеседі</i>	<i>көмектесіп жүр</i>	<i>көмектесті</i>
<i>Біз</i>	<i>көмектесеміз</i>	<i>көмектесіп жүрміз</i>	<i>көмектестік</i>
<i>Сендер</i>	<i>көмектесесіңдер</i>	<i>көмектесіп жүрсіңдер</i>	<i>көмектестіңдер</i>
<i>Сіздер</i>	<i>көмектесесіздер</i>	<i>көмектесіп жүрсіздер</i>	<i>көмектестіңіздер</i>
<i>олар</i>	<i>көмектеседі</i>	<i>көмектесіп жүр</i>	<i>көмектесті</i>

Сөз. Сөз тіркестері. Сөйлемдер.

Ұшу. Ұшақпен ұшу. Мен ертең ұшақпен ұшамын. Ол Астанаға кеше ұшақпен ұшты. Ұшақ ертең сағат 10-да ұшады. Ол қазір ұшақпен ұшып бара жатыр.

Анықтау. Анықтама. Уақытын анықтау. Мен уақытын анықтадым.

Жолсерік вагонның нөмірін анықтап жатыр. Анықтама бюросынан сұрап білдім.

Мерзім. Мерзімін көрсету. Астанаға кететін мерзім болды. Билетте пойыздың жүру мерзімі көрсетілген. Мерзім Астана уақыты бойынша көрсетілген.

Қою. Затты қою. Жүкті жоғарыға қойдым. Билетті сөмкеме салып қойдым. Кофені үстелдің үстіне қоя сал. Зиянды әдетті қою керек.

Билет. Билет алу. Ол ертең билет алады. Мен ұшаққа билет алдым. Кассадан билет алдық. Біз екі билет алдық. Жүрдек пойызғаа билет алдық.

Бекет. Бекетке келу. Мен теміржол бекетіне келдім. Теміржол бекетінен ертең пойызға мінеміз. Олар кеше теміржол бекетінен жүрдек пойызға мінді.

Әуежай. Әуежайға бару. Әуежайға қону. Біз кеше әуежайға бардық.

Әуежайдан ұшаққа міндік. Ұшақ Алматы әуежайына қонды.

Кешігу. Кешігіп келу. Белгіленген уақытқа кешігіп келу. Пойыз бес минут кешігіп келді. Ол сабаққа кешігіп келді. Мен сабаққа кешікпей келдім.

Асыл сөз

Жолға шыққан жолаушы жол амалын сұрайды.

Артта қалған ауылда ел аманын сұрайды.

Жол қадірін жүрген біледі.

Жөн сұраған кісі адаспайды,

Жол сұраған кісі жаңылыспайды.

БУЫН. ТАСЫМАЛ.

Сөздер буынға бөлінеді.

Қазақ тілінде сөзде қанша дауысты дыбыс болса, сонша буын болады. Мысалы, мек-теп, ә-ке, дәп-терлер, а-на-ма, дос-та-рым-мен, сый-лық.

!Есте сақтаңыз!

Бірінші буын ғана дауысты дыбыстан басталады және бірінші буын кейде жалғыз дауысты дыбыстан болады. Мысалы, ал-ма, а-на,

Дауыссыз дыбыстар өздігінен буын жасай алмайды.

Кейде жазып келе жатқанымызда жазу бір жолға сыймай қалады, сөздің сыймай қалған бөлігін буынға бөліп, келесі жолға жазамыз.

!Есте сақтаңыз!

***Бір дыбысты буынға бөліп тасымалдауға болмайды. а-на, ә-ке, ал-а
Қысқарған сөздерді буынға бөліп тасымалдауға болмайды: мысалы, Қаз-
ҰУ, Қаз-НИ.***

Адамның аты-жөнін қысқартып жазғанда, аты-жөнінің басқы әріптерін бір жолға қалдырып, келесі жолға тегін жазуға болмайды.—А.Т. Бектемірова.

!Оқыңыз, тыңдаңыз, қайталаңыз.

Әлемге ортақ мереке

Жаңа жыл – әлемге ортақ мереке. Бірінші қаңтар – Жаңа жыл. Ал мұсылман халықтары Жаңа жылды жиырма екінші наурызда қарсы алады. Қазақ халқы Наурыз мерекесін ерекше тойлайды. Наурызды Ұлыстың Ұлы күні деп атайды. Қазақ халқының күнтізбесі бойынша Жаңа жыл күн мен түн теңелген кезде тойланады. Бұл әрбір үйде наурыз көже пісіріледі. Наурыз көжеге жеті түрлі дәм қосылады. Сүр ет – қыспен қоштасудың, ал жас балғын ет – көктемнің белгісі. Егін бітік(мол) болсын деп, әртүрлі астықты өнімнің дәнін салады. Көжеге ақ мол болсын деп қатық қосады. Ренжіскен адамдар қайтадан достасады. Адамдар бір-біріне сыйлықтар сыйлайды. Наурыз – бірлік пен шаттықтың, берекенің мерекесі.

1-жаттығу. Мына сөздерді буынға бөліп жазыңыздар.

Жаңа жыл, қазақ халқы, наурыз, ұлыс, ұлы күн, қарсы алады, тойлайды, күнтізбе, балғын, сүр ет, қатық, салады, қосады, болсын, әртүрлі, астық, береке, бірлік, көже, шаттық, егін, қоштасу, ерекше, бітік, өнім.

ТІЛ ҰСТARTY САБАҒЫ. ҰЛЫСТЫҢ ҰЛЫ КҮНІ – НАУРЫЗ

Тірек сөздер

Наурыз, мереке, наурыз көже, пейіл, жаңадан пісірілген, дәм тат, түскі ас, ыстық көже, дәмді ас, ас болсын, дастарқан мәзірі.

Наурыз мерекесінде دنوی کال په مراسمو کې

– Наурыз көжесен дәм татыңдар, айналайындар.

- هلكانو! دنوروز دكڙي خوند وگورئ.

– از "نوروز كوڙه" نوش جان كنيد بچه ها.

– Рақмет, апай.

- مننه استادې.

– تشكر استاد.

– Бауырсақ алыңдар. Жаңадан пісірілген. Әлі ыстық.

- باورسق واخلئ، اوس مو پاخه کړي لاتر اوسه هم

گرم دي.

– "باورسک" بگيريد. تازه پخته شده. تا حالا گرم است.

– Иә, өте дәмді екен.

- بلې، ډېر خوندور هم دي.

– بلې، خيلى با مزه است.

– Қаймақ, май жеңдер.

- پيروي او کوچ هم درواخلئ.

– قىماق و شير نوش جان كنيد.

– Пейіліңізге рақмет, апай.

- له پيرزويني ځني مو مننه.

– از تعارف تان تشكر، استاد.

– Ас болсын, шырақтарым.

- گرانو بڼه اشتها!

– نوش جان تان، بچه های عزيز.

*****

?! – Сіздердің университетте студенттер түскі асқа қашан барады?

– Сіздерде асхананың дастарқан мәзірі қандай?

– Сізге ұнай ма?

– Бағасы қандай?

– Асхана туралы әңгімелеп беріңіздер.

1-жаттығу. Асты сызылған сөздерді басқа сөздерге ауыстырып жазыңыз.

1. Әкем бүгін кетеді. (Ауыстырылатын сөздер: кетеді, қайтады, барады, апарады, әкеледі, сөйлейді, жүріп кетеді).

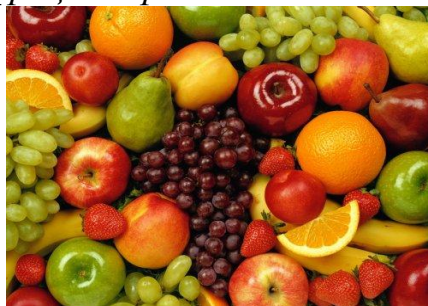
2. Сен мерекеге барарсың. (Ауыстырылатын сөздер: кірерсің, түсерсің, әкелерсің, берерсің).

3. Біз наурыз көже іштік. (Ауыстырылатын сөздер: сусын, шай, айран, сүт, шәрбәт, шырын, қымыз).

4. Маған наурыз көже өте ұнайды. (Ауыстырылатын сөздер: саған, сізге, оған, бізге сендерге, сіздерге, оларға).

КІМ ТАПҚЫР?

Берілген суреттегі заттардың атын атаңыздар және оларды қатыстырып диалог құраңыздар.

Азық-түлік дүкенінде

Сәлеметсіз бе?

- سلام عليکم.

- سلام عليکم؟

- Сәлеметсің бе?

- سلام عليکم.

دخوراكي موادو په دكان كي

- سلام عليکم؟
- *Маған 1 нан, 1 кило.қант, көк шай, 1 литр сұйық май беріңізші.*
- ماته يوه ډوډی يوه کيلو (بوره، ميوه، قند)، شين چای او يو ليتره دغور و بوتل را کولای شی؟
- به من یک نان، یک کیلو بوره، چای سبز و یک لیتر روغن بدهید.
Міне, алыңыз. Бәрі 460 теңге болады.
- مهرباني وکړئ... ټولي ٤٦٠ ټينگي شوي.
- اینه، بگیریډ. تمامش 460 ټينگه ميشود.
*****
- *Сіздерде Пакистанның күріші бар ма?*
- ايا تاسي پاکستاني وريجي لري؟
- شما برنج پاکستاني داريد؟
- *Жоқ.*
- نه.
نه
- *Оны қайдан алсам болады екен?*
- له کومه ځايه يې رانيولی شو؟
- از کجا ميتوانيم بگيريم؟
- *Базардан.*
- له بازاره.
- از بازار.
- *Рақмет.*
- مننه.
تشکر.

Наурыз – думан
әні Т.Сарыбаевтікі
сөзі М.Мақатаевтікі

Наурыз айы туғанда,
Той болушы еді бұл маңда.
Сақталушы еді сыбаға,
Сапарға кеткен ұлдарға,
Наурыз айы туғанда.

Наурыз, наурыз күні игі,
Күні игі жердің түрі игі!
Бауыры жылып науат қар,
Бабымен ғана жібиді.
Наурыз, наурыз күні игі,
Күні игі жердің түрі игі!
Шашылып ырыс шанақтан.
Шақырып бір үй бір үйді,
Шаттанушы еді бір игі!
Осынау игі кең жерге,
Наурыз айы келгенде.

Наурыз тойын бергенде,

Көрмегендер де арманда,
Арманда оны көрген де.
Келіп ем өмір-орманға,
Наурыз айы келгенде.

!Есте сақтаңыз!

	<i>Келер шақ</i>	<i>Осы шақ</i>	<i>Өткен шақ</i>
<i>Мен</i>	<i>кіремін</i>	<i>кіріп бара жатырмын</i>	<i>кірдім</i>
<i>Сен</i>	<i>кіресің</i>	<i>кіріп бара жатырсың</i>	<i>кірдің</i>
<i>Сіз</i>	<i>кіресіз</i>	<i>кіріп бара жатырсыз</i>	<i>кірдіңіз</i>
<i>Ол</i>	<i>кіреді</i>	<i>кіріп бара жатыр</i>	<i>кірді</i>
<i>Біз</i>	<i>кіреміз</i>	<i>кіріп бара жатырмыз</i>	<i>кірдік</i>

Асыл сөз

Наурыздан соң қыс болмас,
Мизамнан соң жаз болмас.

Көктем туа Наурыз келер,
Күн менен түн теңелер.

Наурыздың батасы

Ниеттерің ақ болсын,
Наурыздың ақша қарындай.
Бастарыңа бақ қонсын,
Шашыңның барлық талындай.
Санасы өсіп адамның,
Көңілде кір қалмасын.
Құты қашып жаманның,
Жақсы тапсын жалғасын.
Тыныш болсын даламыз,
Түгел болсын нуымыз.
Таза болсын ауамыз,
Тұнық болсын суымыз.
Қатыгездік жоқ болсын,
Оралмасын кез өгей.
Кірісіміз көп болсын,
Бүгінгі Наурыз көжедей.
Аллаһу ақпар!

ТІЛ ҰСТОРТУ САБАҒЫ
ҚАЗҰУ-ДА ҚАЗАҚ ТІЛІНДЕ ОҚЫП ЖҮР ТАЛАЙ АУҒАН БАЛАСЫ

Қоштасарда (په مخه بڼه كي) په امانی

- *Міне, балалар, қоштасатын да сәт келді.*
- دادی گرانو هلکانو ،له یوه بله مو دجدایی وخت هم راغی.
- *بچه های عزیز حالا وقت خدا حافظی است.*
- *Иә, апай, бір жылымыз бітпейтіндей болып көрініп еді. Міне, өтті де кетті.*
- همداسي ده استادې ،ما فکر نه کاوه چي دومره ژردي خلاص شي،مگر دادی داکال هم خلاص شو.
- *بلی، استاد، ما فکر کردیم که یکسال ما تمام نمیشود اما حالا که گذشت و تمام شد.*
- *Дұрыс айтасыңдар. Енді демалыстан келгенде өздерің таңдаған мамандық бойынша жоғары оқу орнына барасыңдар.*
- ريښتيا وايي،وروسته له رخصتی به خپلي زدکړي په انتخاب شوي څانگه کې ترسره کړئ.
- *درست میگویید. زمانی که از تعطیلات برگشتید به دانشکده های که انتخاب کرده اید میروید.*
- ***Апай, бірақ біз сізді және бізге білім берген ұстаздарымыз бен ал-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетін ұмытпаймыз.***
- استادې،مگر مونږ هيڅ کله هم تاسي نه هيره وو.
- *استاد، اما شما را فراموش نمیکنیم.*

Қызықты қазақ тілі. ҚазҰУ-да қазақ тілінде оқып жүр талай ауған баласы

- *Қымбатты балалар!*

«Шыбықтан өсіп шынар бол,
Білім жолын қуар бол.
Ата-бабаң шықпаған,
Биікке шырқап шығар бол!» – деген бабаларымыздың асыл сөзімен
аяқтағым келеді. Аман-есен болыңдар!

- مهم او قيمتي شخصيت شي!
دکوچنيوالي نه را لور شي.
د علم لاره دي پراخه اوسه!
پلار - نيکه دي چي کوم خای ته نه دي رسيدلي،
هغه خای ته يي وبله او ويې رسوه.
(داچي دايی په قزاقي ژبه شعر په څير دي نو په ډبري بڼني چي په هماغه شکل چي په شعر کي
يې څومره معنی ده، معنی مو نکړای شو)
من هم برای تان دعا ميکنم و ميخواهم با اين کلمات گفته هايم را ختم کنم!" با دانش باش تا عالم
باشی. در راه علم و دانش زحمت کش باش. با درس خواندن زياد نام بابا و اجدادت را بلند
کن،"".(دوستان عزيز در اين قسمت شايد کمی کاستی زياد باشد ببخشيد)

– *Рақмет, апай. Жақсы күндерде жолыққанша сау болыңыз.*

- مننه استادې،مگر مونږ هيڅ کله هم تاسې نه هيره وو.
خيلي ممنون، استاد. برای شما برای همیشه روز های خوبی را آرزو ميکنيم و خدا حافظ تان.

گرانه اوزره رانږدی لوستونکيه !تاسی ته په هره نيکه لاره کي کاميابی اوسوکالی غوالم خدای دی
وکړی چی په دی وړوکی کتاب دستاسی تنده ماته شی. او ددی کتاب په ليکلو کي مې له خپلي استادې
او یاسر جان څخه مې ددی غوښتنه وکړه چی داسی يوکتاب وليکو چی دز مونږ اينده نسل تری گټه
واخلي .دستاسو دخو درسونو په هيله !

رحيم الله خور يانې دکتاب ترتيب کونکی او دپښتوژبي ليکوال.الماتا ۲۰/۰۶/۲۰۱۲

دوستان عزيز!

بنده ياسير راشد برای تک تک تان آروزی موفقیت ميکنم و اميد وارم که روز های خوبی را در پيش رو داشته باشيد. واقعا
برای بنده ترجمه اين جملات خيلي مشکل و سخت بود، چون ترجمانی و ترجمه کردن در اصل وظيفه من نبود اما بنا در
خواست استادان مان بنده اين وظيفه مشکل را قبول کردم و خواستم کمک برای نسل جوان و روی کار وطن عزيز مان که
برای تحصيل و آموزش زبان قزاقی به شهر زیبایی آلمانی تشریف ميآورند کرده باشم اميد وارم که همين طور باشد. و
ارزوی شخصی بنده از شما اينست که اگر غلطی در املا و يا در جمله بندی ترجمه از من سر زده باشد با بزرگواری تان
بنده را ببخشيد.
با احترام ياسير راشد - آلماتا.

قزاقس

Студенттердің қоштасу әні.

Әні: Е.Хасанғалиев, сөзі: Б.Тәжібаев

*Білім ап саяңда өткердік сан жылдар,
Өткердік сан жылды қызықтап ән жырды.
Былқыдың гүл қала мәпелеп тербеткен,
Қиялдың қанатын қияға серметкен.*

*Аттандық сапарға көңілде мол арман ,
Аттандық сапарға тосады жол алдан.
Қалайша қиямыз ұшырса ұямыз,
Біздерді тосады туған ел құшағы.*

*Біз таптық білімге өміргежан арман ,
Қимастық көңілден жас келді жанарға.
Қоштасар кез келді қиялдай барамыз,
Достарым сіздерді қия алмай барамыз.*

*Аттандық сапарға көңілде мол арман ,
Аттандық сапарға тосады жол алдан.
Қалайша қиямыз ұшырса ұямыз ,
Біздерді тосады туған ел құшағы.*

*Аттандық сапарға көңілде мол арман,
Аттандық сапарға тосады жол алдан .
Қалайша қиямыз ұшырса ұямыз,
Біздерді тосады туған ел құшағы.*

*Қалайша қиямыз ұшырса ұямыз,
Біздерді тосады туған ел құшағы,
Біздерді тосады туған ел құшағы,
Біздерді тосады туған ел құшағы.*

Асыл сөз

Ұяда не көрсең ұшқанда соны ілерсің.

**ТЫҢДАУШЫЛАРДЫҢ ӨЗДІК ЖҰМЫСЫНА АРНАЛҒАН
ЛЕКСИКА-ГРАММАТИКАЛЫҚ МАТЕРИАЛДАР**

КЕЛ, БАЛАЛАР, ОҚЫЛЫҚ

Ыбырай Алтынсарин

Бір құдайға сиынып,
Кел, балалар, оқылық,
Оқығанды көңілге
Ықыласпен тоқылық..
Істің болар қайыры
Бастасаңыз аллалап,
Оқымаған жүреді
Қараңғыны қармалап.
Кел, балалар, оқылық,
Оқығанды көңілге
Ықыласпен тоқылық.
Оқысаңыз, балалар,
Шамнан шырақ жағылар,
Тілегенің алдыңнан
Іздемей-ақ табылар.
Кел, балалар, оқылық,
Оқығанды көңілге
Ықыласпен тоқылық..
Мал дәулеттің байлығы,
Бір жұтасаң жоқ болар,
Оқымыстың байлығы,
Күннен-күнге көп болар,
Еш жұтамақ жоқ болар.

!Өлеңді мәнерлеп оқыңыздар, жаттаңыздар.

Кел, балалар, оқылық,
Оқығанды көңілге
Ықыласпен тоқылық.
Сиса көйлек үстінде
Тоқуменен табылған.
Сауысқанның тамағы
Шоқуменен табылған...
Өнер-білім бәрі де
Оқуменен табылған.
Кел, балалар, оқылық,
Оқығанды көңілге
Ықыласпен тоқылық.
Надандықтың белгісі –
Еш ақылға жарымас.
Жайылып жүрген айуандай
Ақ, қараны танымас.
Аяңшыл ат арымас,
Білім деген қарымас...
Жөн білмеген наданға
Қыдыр ата дарымас.
Кел, балалар, оқылық,
Оқығанды көңілге
Ықыласпен тоқылық.

ҒЫЛЫМ ТАППАЙ МАҚТАНБА

Абай Құнанбайұлы

Ғылым таппай мақтанба,
Орын таппай баптанба,
Құмарланып шаттанба,
Ойнап босқа күлуге.
Бес нәрседен қашық бол,
Бес нәрсеге асық бол,

Адам болам десеңіз.
Тілеуің, өмірің алдыңда,
Оған қайғы жесеңіз.
Өсек, өтірік, мақтаншақ,
Еріншек, бекер мал шашпақ –
Бес дұшпаның, білсеңіз.

Талап, еңбек, терең ой,
Қанағат, рақым, ойлап қой –
Бес асыл іс, көнсеңіз.
Жамандық көрсең нәфрәтлі,
Суытып көңіл тыйсаңыз.
Жақсылық көрсең ғибрәтлі,
Оны ойға жисаңыз.
Ғалым болмай немене,
Балалықты қисаңыз?

Болмасаң да ұксап бақ,
Бір ғалымды көрсеңіз.
Ондай болмақ қайда деп,
Айтпа ғылым сүйсеңіз,
Сізге ғылым кім берер,
Жанбай жатып сөнсеңіз?
Дүние де өзі, мал да өзі,
Ғылымға көңіл берсеңіз.

!Өлеңді мәнерлеп оқыңыздар, жаттаңыздар.

Тұрмыстық техникалық бұйымдар дүкенінде   دبرقي سامان الاتو په دکان کي

- *Маған электр шайнегі керек еді.*
- يوي برقي چاينكى ته اړين يم.
من يك چاينك برقي ميخواهم.
- *Міне, мына шайнекті көріңіз.*
- دادی ،دغه چاينك وگورئ.
- *این چайнек را ببینید.*
- *Егер бағасы қымбат болмаса алар едім.*
- كه ديره قيمته نه وي نور اوبه بي نيسم .
- *ағр қимт нбашд миғирм.*
- *Онда бағасына қарай таңдау жасауыңызға болады. Сізге қанша ақшаға керек еді?*
- نرخ ته يي په كتلو سره انتخاب كولاى شئ،تاسى يي دخو والا اخلى؟
- *قیمت را ديده ميشود انتخاب كرد. شما چقدرى اش را ميخواهيد؟*
- *Шамамен 2000 теңгенің айналасында болса, дұрыс болар еді.*
- د ۲۰۰۰ تنگو په شا او خوا چى وي نوغوره به وى .
- *تقریبا 2000 تينگه باشد درست است.*
- *Міне, мына шайнек 1800 теңге.*
- دادی ،دا چاينكه په ۱۸۰۰ تنگي ده.
- *ابن چاينك 1800 تينگه است.*
- *Иә, осыны алайын.*
- نو همدا به واخلم.
- *بلى، همين را ميگيرم.*
*****

Аяқ киім жөндеу орнында

له موچي سره

- *Аяқ киімімді жөндетсем деп едім.*
- غوارم بوتان مي جوړ كړم(دپای افزار)
- *میخواستم كفشم را بدوزم.*
- *Қай жерін жөндеткіңіз келеді?*

- کوم خای بی جور وی؟
- کدام جایش را میخواهی بدوزی؟
- *Өкшесін ауыстырып, табанын желімдеп берсеңіз екен.*
- غوارم چي تلي بي بدل کړم.
- زیرش را بدل کنم، چرم بگذارم یا پلاستیک؟
- *Қандай табан қалайсыз, резина ма, әлде былғары ма?*
- دڅرمني تلي او که پلاستيکي؟
- طی چرمی یا مصنوعی میخواهید؟
- *Былғарыдан жасаңыз және айналдыра тіксеңіз де болады.*
- څرمني تلي، او که غاري بي وگندي لا به بنه وي.
- از چرم درست کنید و ارافس را هم بدوزید.
- *Қалауыңызды жасаймыз.*
- سمه ده ستاسي په فرمايش بي درجور وم.
- درست است طبق فرمایش شما درست میکنم.
- *Қашан дайын болады?*
- څه وخت به جور شي؟
- چی وقت آماده میشود؟
- *Екі сағаттан соң, келіңіз.*
- له دوه ساعتو څخه وروسته راشئ.
- بعد از دو ساعت بیایید.
- *****

Спорт кешенінде

دسپورت په ځاي کي

- *Бокс секциясы бар ма?*
- ايا دبکس(سوک و هلو) څانگه لري؟
- بخش بوکس داريد؟
- *Бар. Мына жерге келіп жазыласың. Сабақ кестеңе қарай уақытын жаттықтырушымен келісесің.*
- هو، خپل وخت ته مو په کتلو او دنگران سره مو په مشورې دلته نوم ليکنه وکړئ.
- بلی است. به اساس تقسیم اوقات ما و با مشوره مربی خود بیایید ثبت نام نمایید.
- *Жақсы, ағай.*
- سمه ده استاده.
- خوب، اقا.
- *****

Шаштаразда

دنايي سره

- *Шашымды қидырайын деп едім.*
- غوارم ويښتان مي کوچني کړم.
- می خواستم موهايم را کوتاه نمايم.
- *Шашыңызды қалай алайын?*
- په کوم ډول(په کوم ماډل).
- موهايت را چی مدل کوتاه نمايم؟
- *Қысқартыңыз, бірақ тым қысқа етіп жібермеңіз.*

- وارہ يي کرہ ،خومگر ڊپر يي وارہ هم نکر ي.
- کوتا کنيد ، اما خيلى زياد کوتاه نکنيد .
- *Самай шашыңыз осы қалтында қалсын ба?*
- دڭنگ ويينتان مو همداسي پريدم؟
- موهاى بغل تان همين رقمى بماند؟
- *Құлағымның жабық тұрғанын қалаймын.*
- غوارم غور مي بنكاره نشي.
- گوشم ديده نشود.
- *Шашыңызды оңға қарай қайырасыз ба?*
- ايا ويينتان مو بني طرف ته اره وي؟
- موهاى تانرا طرف راست ميكنيد؟
- *Жоқ. Керісінше солға қарай қайырамын.*
- نه ،معكوساً كين طرف ته.
- نه .معكوسا طرف چپ خم ميكنم.
- *Қанша төлеймін.*
- خو پيسي شوي؟
- چند بدهم؟
- 700 теңге.
- ۷۰۰ تتگي.
- 700 تينگه
- *****

Сұрақ қоя білу

Арнайы сұрақтарды пайдалана отырып сұрау қою.

Үлгі:

- *Мына сағат қанша тұрады?*
- *Он мың теңге.*
- *****
- *Маған жейде беріңізші.*
- *Қандай түсі керек?*
- *Ақ түсті жейде.*
- *****
- *Айжан саябаққа қашан барамыз?*
- *Келесі жексенбіде.*
- *****
- *Тыңдаушылар дәрісті қалай тыңдайды?*
- *Олар дәрісті ықыласпен тыңдайды.*
- *****

Сұраулық шылауларды қолдана отырып сұрақ қою.

Үлгі:

- Айжан, бүгін базарға бардың ба?
- Иә, базарға түске дейін барып келдім.
*****
- Мен ертең киноға барамын. Сен ше?
- Жоқ, мен бармаймын. Сабаққа дайындалуым керек.
*****
- Маржан, сабақтан қазір келдің бе?
- Иә, қазір келдім.
*****
- Бұл қызық кітап па?
- Иә, қызық.
*****
- Мынау жұмсақ төсек пе?
- Иә, бұл – жұмсақ төсек.

ЕТІСТІКТЕР. ЕТІСТІКТІҢ ШАҚТАРЫ

Жиі қолданылатын іс-әрекетті (қимылды) білдіретін сөздерді үш шақта I жақта пайдалану

Үлгі:

Мен

Келер шақ (ертең)	Осы шақ (дәл қазір)	Өткен шақ (кеше)
амандасамын, сәлем беремін	амандасып/ сәлем беріп тұрмын, жатырмын	амандастым/ сәлем бердім
танысамын	танысып тұрмын, жатырмын	таныстым
тыңдаймын	тыңдап жүрмін, тұрмын, отырмын, жатырмын	тыңдадым
естимін	естіп тұрмын, отырмын, жатырмын	естідім
айтамын	айтып жүрмін, тұрмын, отырмын, жатырмын	айттым
көремін	көріп тұрмын, отырмын, жатырмын	көрдім
оқимын	оқып жүрмін, тұрмын, отырмын, жатырмын	оқыдым

<i>жазамын</i>	<i>жазып жүрмін, тұрмын, отырмын, жатырмын</i>	<i>жаздым</i>
<i>қайталаймын</i>	<i>қайталап жүрмін, тұрмын, отырмын, жатырмын</i>	<i>қайталадым</i>
<i>жаттаймын</i>	<i>жаттап жүрмін, жатырмын</i>	<i>жаттадым</i>
<i>түсінемін</i>	<i>түсініп тұрмын, отырмын, жатырмын</i>	<i>түсіндім</i>
<i>білемін</i>	<i>біліп тұрмын, отырмын, жатырмын</i>	<i>білдім</i>
<i>ұнатамын</i>	<i>ұнатып жүрмін</i>	<i>ұнаттым</i>
<i>ұнатпаймын</i>	<i>ұнатпай жүрмін</i>	<i>ұнатпадым</i>
<i>барамын</i>	<i>бара жатырмын</i>	<i>бардым</i>
<i>келемін</i>	<i>келе жатырмын</i>	<i>келдім</i>
<i>кетемін</i>	<i>кетіп бара жатырмын, кетіп барамын</i>	<i>кеттім</i>
<i>қатысамын</i>	<i>қатысып жүрмін, тұрмын, отырмын, жатырмын</i>	<i>қатыстым</i>
<i>сөйлеймін</i>	<i>сөйлеп тұрмын, отырмын, жатырмын</i>	<i>сөйледім</i>
<i>сөйлесемін</i>	<i>сөйлесіп жүрмін, тұрмын, отырмын, жатырмын</i>	<i>сөйлестім</i>
<i>шақырамын</i>	<i>шақырып тұрмын, жатырмын</i>	<i>шақырдым</i>
<i>отырамын</i>	<i>отырмын</i>	<i>отырдым</i>
<i>тұрамын</i>	<i>тұрмын</i>	<i>тұрдым</i>
<i>жатамын</i>	<i>жатырмын</i>	<i>жаттым</i>
<i>жүремін</i>	<i>жүрмін</i>	<i>жүрдім</i>
<i>жүгіремін</i>	<i>жүгіріп бара жатырмын, жүгіріп жүрмін</i>	<i>жүгірдім</i>
<i>мінемін</i>	<i>мініп жүрмін, тұрмын, отырмын, жатырмын</i>	<i>міндім</i>
<i>түсемін</i>	<i>түсіп жатырмын</i>	<i>түстім</i>
<i>(ұшақпен) ұшамын</i>	<i>ұшып бара жатырмын</i>	<i>ұштым</i>
<i>дайындаламын</i>	<i>дайындалып жүрмін, тұрмын, отырмын, жатырмын</i>	<i>дайындалдым</i>
<i>пісіремін</i>	<i>пісіріп тұрмын, жатырмын</i>	<i>пісірдім</i>
<i>қайнатамын</i>	<i>қайнатып жатырмын</i>	<i>қайнаттым</i>
<i>(етті) қуырамын</i>	<i>қуырып тұрмын, жатырмын</i>	<i>қуырдым</i>
<i>(су) құямын</i>	<i>құйып тұрмын, отырмын, жатырмын</i>	<i>құйдым</i>
<i>ішемін</i>	<i>ішіп тұрмын, отырмын, жатырмын</i>	<i>іштім</i>
<i>жеймін</i>	<i>жеп тұрмын, отырмын, жатырмын</i>	<i>жедім</i>

<i>жинаймын</i>	<i>жинап жүрмін, тұрмын, отырмын, жатырмын</i>	<i>жинадым</i>
<i>тазалаймын</i>	<i>тазалап жүрмін, тұрмын, отырмын, жатырмын</i>	<i>тазаладым</i>
<i>жуамын</i>	<i>жуып жүрмін, тұрмын, отырмын, жатырмын</i>	<i>жудым</i>
<i>жуынамын</i>	<i>жуынып жүрмін, тұрмын, отырмын, жатырмын</i>	<i>жуындым</i>
<i>шомыламын</i>	<i>шомылып жатырмын</i>	<i>шомылдым</i>
<i>пайдаланамын</i>	<i>пайдаланып жүрмін, отырмын, жатырмын</i>	<i>пайдаландым</i>
<i>қолданамын</i>	<i>қолданып жүрмін, отырмын, жатырмын</i>	<i>қолдандым</i>
<i>апарамын</i>	<i>апара жатырмын</i>	<i>апардым</i>
<i>әкелемін</i>	<i>әкеле жатырмын</i>	<i>әкелдім</i>
<i>(пышақпен) кесемін</i>	<i>кесіп тұрмын, отырмын, жатырмын</i>	<i>кестім</i>
<i>(қайшымен) қиямын</i>	<i>қиып тұрмын, отырмын, жатырмын</i>	<i>қидым</i>
<i>аршимын</i>	<i>аршып тұрмын, отырмын, жатырмын</i>	<i>аршыдым</i>
<i>үтіктеймін</i>	<i>үтіктеп тұрмын, жатырмын</i>	<i>үтіктедім</i>
<i>қайтамын</i>	<i>қайтып бара жатырмын</i>	<i>қайттым</i>
<i>аламын</i>	<i>алып жүрмін, тұрмын, жатырмын</i>	<i>алдым</i>
<i>саламын</i>	<i>салып тұрмын, жатырмын</i>	<i>салдым</i>
<i>(ақшасын) төлеймін</i>	<i>төлеп тұрмын, жатырмын</i>	<i>төледім</i>
<i>сатып аламын</i>	<i>сатып алып тұрмын, жатырмын</i>	<i>сатып алдым</i>
<i>қидырамын</i>	<i>қидырып отырмын, жатырмын</i>	<i>қидырдым</i>
<i>жоғалтамын</i>	<i>жоғалтып тұрмын</i>	<i>жоғалттым</i>
<i>іздеймін</i>	<i>іздеп жүрмін, жатырмын</i>	<i>іздедім</i>
<i>ұмытамын</i>	<i>ұмытып тұрмын, ұмытып бара жатырмын</i>	<i>ұмыттым</i>
<i>кешігемін</i>	<i>кешігіп келе жатырмын</i>	<i>кешіктім</i>
<i>асығамын</i>	<i>асығып келе жатырмын</i>	<i>асықтым</i>
<i>сүртемін</i>	<i>сүртіп тұрмын, жатырмын</i>	<i>сүрттім</i>
<i>(сүлгімен) сүртінемін</i>	<i>сүртініп жатырмын</i>	<i>сүртіндім</i>
<i>(шамды) өшіремін</i>	<i>өшіріп тұрмын, отырмын, жатырмын</i>	<i>өшірдім</i>
<i>(шамды, от) жағамын</i>	<i>жағып тұрмын, жатырмын</i>	<i>жақтым</i>
<i>кептіремін</i>	<i>кептіріп жатырмын</i>	<i>кептірдім</i>

<i>(әтір) себемін</i>	<i>сеуіп тұрмын, отырмын, жатырмын</i>	<i>септім</i>
<i>иіскеймін</i>	<i>иіскеп тұрмын, отырмын, жатырмын</i>	<i>иіскедім</i>
<i>(шашымды) тараймын</i>	<i>тарап тұрмын, отырмын, жатырмын</i>	<i>тарадым</i>
<i>(иісмай) жағамын</i>	<i>жағып жүрмін, отырмын, тұрмын, жатырмын</i>	<i>жақтым</i>
<i>(айнаға, қатені) қараймын</i>	<i>қарап тұрмын, отырмын, жатырмын</i>	<i>қарадым</i>
<i>үйренемін</i>	<i>үйреніп жүрмін, жатырмын</i>	<i>үйрендім</i>
<i>тоқтаймын</i>	<i>тоқтап тұрмын</i>	<i>тоқтадым</i>
<i>кездесемін</i>	<i>кездесіп тұрмын, жатырмын</i>	<i>кездестім</i>
<i>Күтемін</i>	<i>күтіп жүрмін, отырмын, тұрмын, жатырмын</i>	<i>күттім</i>
<i>таңдаймын</i>	<i>таңдап жүрмін, жатырмын</i>	<i>таңдадым</i>
<i>ойнаймын</i>	<i>ойнап жүрмін, жатырмын</i>	<i>ойнадым</i>
<i>(спортпен) айналысамын/ шұғылданамын</i>	<i>айналысып /шұғылданып жүрмін, жатырмын</i>	<i>айналыстым, шұғылдандым</i>
<i>демаламын</i>	<i>демалып жүрмін, жатырмын</i>	<i>демалдым</i>
<i>қыдырамын</i>	<i>қыдырып жүрмін, қыдырып бара жатырмын</i>	<i>қыдырдым</i>
<i>аралаймын</i>	<i>аралап жүрмін</i>	<i>араладым</i>
<i>тамашалаймын</i>	<i>тамашалап жүрмін, тұрмын</i>	<i>тамашаладым</i>
<i>(дәрігерге) көрінемін/ қараламын</i>	<i>көрініп / қаралып жүрмін</i>	<i>көріндім/ қаралдым</i>
<i>емделемін</i>	<i>емделіп жүрмін. жатырмын</i>	<i>емделдім</i>
<i>тексеремін</i>	<i>тексеріп тұрмын, отырмын, жатырмын</i>	<i>тексердім</i>
<i>тігемін</i>	<i>тігіп отырмын, жатырмын</i>	<i>тіктім</i>
<i>(түймемді) қадаймын</i>	<i>қадап отырмын, жатырмын</i>	<i>қададым</i>
<i>(киіміді) киемін</i>	<i>киіп жатырмын</i>	<i>кидім</i>
<i>өзім киінемін</i>	<i>киініп жатырмын</i>	<i>киіндім</i>
<i>шешемін</i>	<i>шешіп жатырмын</i>	<i>шештім</i>
<i>өзім шешінемін</i>	<i>шешініп жатырмын</i>	<i>шешіндім</i>
<i>жасаймын</i>	<i>жасап жатырмын</i>	<i>жасадым</i>
<i>жөңдеймін</i>	<i>жөндеп тұрмын, отырмын, жатырмын</i>	<i>жөндедім</i>
<i>өсемін</i>	<i>өсіп жатырмын</i>	<i>өстім</i>
<i>сыпырамын</i>	<i>сыпырып жүрмін, жатырмын</i>	<i>сыпырдым</i>
<i>(есікті, терезені)</i>	<i>ашып тұрмын, жатырмын</i>	<i>аштым</i>

<i>ашамын</i>		
<i>жабамын</i>	<i>жауып жатырмын</i>	<i>жаптым</i>
<i>(бөлмені) желдетемін</i>	<i>желдетіп жатырмын</i>	<i>желдеттім</i>
<i>тақылдатамын</i>	<i>тақылдатып тұрмын, жатырмын</i>	<i>тақылдаттым</i>
<i>қуанамын</i>	<i>қуанып жүрмін, тұрмын, отырмын, жатырмын</i>	<i>қуандым</i>
<i>ренжимін</i>	<i>ренжіп жүрмін, тұрмын, отырмын, жатырмын</i>	<i>ренжідім</i>
<i>қапаланамын</i>	<i>қапаланып жүрмін, тұрмын, отырмын, жатырмын</i>	<i>қапаландым</i>
<i>сағынамын</i>	<i>сағынып жүрмін, тұрмын, отырмын, жатырмын</i>	<i>сағындым</i>
<i>(есімде) сақтаймын</i>	<i>сақтап жүрмін, отырмын</i>	<i>сақтадым</i>
<i>қателесемін</i>	<i>қателесіп жүрмін, тұрмын, отырмын, жатырмын</i>	<i>қателестім</i>
<i>(жолдан) адасамын</i>	<i>адасып жүрмін, тұрмын, отырмын, жатырмын</i>	<i>адастым</i>

Асыл сөз

Қайталау – білімнің анасы

Білгенің – бір тоғыз,
Білмегенің – тоқсан тоғыз.

Білімнің басы — бейнет, соңы — зейнет.

Оқығаныңды айтпа, тоқығаныңды айт.

Тіліңмен жүгірме, біліміңмен жүгір.

Білім арзан, білу қымбат.

Білегіңе сенбе, біліміңе сен.

!Есте сақтаңыз!

*Түбір етістіктер II жақтың анайы түрінің бұйрық рай (әмір, пәрмен беру) тұлғасына сәйкес келеді.
Мысалы, сен бар, кел, тыңда, сөйле, жүр, кел, апар, әкел, тара, шақыр, жүгір, қой, отыр, шешін, киін, тұр, жаз, үйрен, оқы, т.б.*

ЕТІСТІКТЕРДІҢ ҮШ ШАҚТА ІІІ ЖАҚТА ТҮРЛЕНУІ

Жекеше

	<i>Келер шақ</i>	<i>Осы шақ</i>	<i>Өткен шақ</i>
<i>Мен</i>	<i>оқимын</i>	<i>оқып отырмын, жүрмін, тұрмын, жатырмын</i>	<i>оқыдым</i>
<i>Сен</i>	<i>оқисың</i>	<i>оқып отырсың, жүрсің, тұрсың, жатырсың</i>	<i>оқыдың</i>
<i>Сіз</i>	<i>оқисыз</i>	<i>оқып отырсыз, жүрсіз, тұрсыз, жатырсыз</i>	<i>оқыдыңыз</i>
<i>Ол</i>	<i>оқиды</i>	<i>оқып отыр, жүр, тұр, жатыр</i>	<i>оқыды</i>

Етістіктердің үш шақта ІІІ жақта түрленуі

Көпше

	<i>Келер шақ</i>	<i>Осы шақ</i>	<i>Өткен шақ</i>
<i>Біз</i>	<i>оқимыз</i>	<i>оқып отырмыз, жүрміз, тұрмыз, жатырмыз</i>	<i>оқыдық</i>
<i>Сендер</i>	<i>оқисыңдар</i>	<i>оқып отырсыңдар, жүрсіңдер, тұрсыңдар, жатырсыңдар</i>	<i>оқыдыңдар</i>
<i>Сіздер</i>	<i>оқисыздар</i>	<i>оқып отырсыздар, жүрсіздер, тұрсыздар, жатырсыздар</i>	<i>оқыдыңыздар</i>
<i>Олар</i>	<i>оқиды</i>	<i>оқып отыр, жүр, тұр, жатыр</i>	<i>оқыды</i>

ПАЙДАЛАНҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

1. ҚР СТ 1926-2009 «Қазақ тілін меңгерудің коммуникативтік тілдік құзыреттіліктері. Қарапайым деңгей. Жалпы меңгеру»;
2. Қазақ тілін оқыту арналған типтік бағдарлама (Қазақ тілін шетел тілі немесе екінші тіл ретінде оқыту әдістемесі негізінде). Астана: Ұлттық тестілеу орталығы, 2012. – 52 бет
3. Ш.К.Бектұров. Қазақ тілі. Лексика. Фонетика. Морфология. Синтаксис. Алматы: «Атамұра», 2005;
4. С.Қазыбаев. Қазақ тілі методикасы. Алматы: «Рауан», 1990;
5. Б.Құлмағамбетова, А.Исанова, М.Көккөзова. Қазақ тілін оқыту әдістемесі. Алматы: «Білім», 2000;
6. З.Күзекова. Қазақ тілі. Алматы: «Раритет», 2005;
7. А.Салқынбай. Қазіргі қазақ тілі. Алматы: «Қазақ университет», 2008;
8. М.Б.Көккөзова, Р.Т. Наралиева, Г.М. Мужигова. Қазақ тілі. Алматы: АДЕКЕВИР, 2011;
9. А.Тымболова. Кәсиби экономика тілі. Алматы: «Қазақ университеті», 2009.
10. Т.Қоңыров. Тұрақты теңеулер сөздігі. Алматы: «Арыс», 2007;
11. Б.Б.Жахина. Тіл дамытуға арналған жаттығулар. Алматы: «Білім», 2002;
12. Қазақ тілін базалық деңгейде меңгерудің тақырыптық лексикалық минимумы. Астана: Ұлттық тестілеу орталығы, 2011. – 54 бет;
13. Қазақ тілін қарапайым деңгейде меңгерудің тақырыптық лексикалық минимумы. Астана: Ұлттық тестілеу орталығы, 2011. – 30 бет;
14. М.Б.Көккөзова, Р.Т.Наралиева, М.Ж.Әмірова. Қазақ тілі: оқиық, үйренейік, тілдесейік. Алматы: «Қазақ университеті», 2015;
15. Н.Оңдасынов. Парсыша-қазақша түсіндірме сөздік. Алматы: «Қазақстан», 1974;
16. И.Жеменей. Парсыша-қазақша және қазақша-парсыша сөздік. Алматы: «Снат», 1994.
17. Г.А.Тастемірова, Н.Т.Меңлібаева, Н.Қ.Мәтбек. Қазақша-орысша-даршан тілашар. Алматы: «қазақ университеті», 2014.
18. Б.Құсбекова. Орысша-қазақша терминологиялық сөздік (білім беру саласы). Алматы, 2010;
19. Қ.Шалбаева. Тіл құрал. Халықты жұмыспен қамту және әлеуметтік қорғау саласы құжаттарының үлгілері, б. Алматы қаласы әкімдігі «Тіл» оқу-әдістемелік орталығы, 2009. – 312 бет;
20. Ж.А.Жанаева және т.б. Кішкентай тілмаш. Үштұғырлы тіл дамыту. Әдістемелік құрал. Алматы: «АЛМАТЫКІТАП», 2014;
21. Г.А.Мейрамов, Т.П.Перетяцько, Р.Х.Есбаева. Употребление надежей в русском языке. Алматы: «Рауан», 1990.

МАЗМҰНЫ

Кіріспе.....	3
Қазақ тілі фонетикасына кіріспе.....	4
Дауысты дыбыстар. Ас – адамның арқауы.....	11
Қазақстанға қош келдіңіздер!.....	15
Білім – өмір шырағы.....	16
Көлік – жол қатынас құралы.....	21
Кел, танысайық. Жатақханада.....	24
Менің бөлmem.....	26
Таныстыру.....	31
Өзім туралы әңгіме. Біздің отбасымыз.....	34
Дәрумендер қоймасы жеміс-жидекте.....	40
Дарқан дастарқан.....	46
Кітапхана – рухани қазына.....	55
Кітап – білім бұлағы.....	62
Дауыссыз дыбыстар. Үнді дауыссыз дыбыстар.....	65
Ұяң дауыссыз дыбыстар емлесі.....	72
Қатаң дауыссыз дыбыстар емлесі.....	78
В, ф, ц, ч, щ, һ әріптерінің емлесі.....	83
Демалыста. Бос уақытты тиімді өткізу.....	84
Қосарлы дауыссыз дыбыстардың емлесі.....	87
Денсаулық – зор байлық.....	88
Айыру ь және жіңішкелік ь белгілердің емлесі.....	95
Сапар сәтті болсын!.....	96
Буын. Тасымал.....	103
Ұлыстың ұлы күні –наурыз.....	104
ҚазҰУ-да қазақ тілінде оқып жүр талай ауған баласы.....	106
Тыңдаушылардың өздік жұмысына арналған лексика-грамматикалық материалдар.....	109
Пайдаланған әдебиеттер.....	119